

Tumoideachas gan tumadh

Tuarascáil ar thionchar na paindéime COVID-19
ar earnáil an tumoideachais ó thuaidh

An Dr Gearóid Ó Domagáin
Meitheamh 2022

Clár

Clár na Léaráidí	3
Clár na nAguisíní	6
Clár na Nod	7
An Taighdeoir	8
Achoimre Fheidhmeach	9
Réamhrá, Réasúnaíocht agus Ceisteanna Taighde	13
Amlíne COVID-19 i Scoileanna an Tuaiscirt	15
Athbhreithniú Litríochta	16
Modh Oibre	23
Torthaí	25
- Tráthúlacht agus sástacht fhreagairt thosaigh na nÚdarás	
- Aird ar an tumoideachas	
- Ullmhacht chun aistriú ar líne	
- Cur chuige i rith na dtréimhsí cianfhoghlama	
- Eispéireas na múinteoirí	
- Eispéireas na ndaltaí/ dtuismitheoirí	
- Teagmháil na ndaltaí leis an Ghaeilge	
- Tionchar ar Ghaeilge na ndaltaí	
- Filleadh chun na scoile	
- Aird tarraingthe ar dheacrachtaí a bhí san earnáil cheana féin	
- Iontaoibh as an Ghaelscolaíocht	
- Bearta chun athshlánaithe	
Taithí i nDlínsí Eile	57
Conclúid agus Moltaí	59
Buíochas	68
Liosta Foinsí	69
Aguisíní	75

Clár na Léaráidí

Léaráid 1	Ceisteanna Taighde	14
Léaráid 2	Amlíne COVID-19 i Scoileanna an Tuaisceart	15
Léaráid 3	Líon an bhfreagairtí a fuarthas sna céimeanna éagsúla	25
Léaráid 4	Sástacht ceannairí le freagairt RO	26
Léaráid 5	Sástacht ceannairí le freagairt ÚO	26
Léaráid 6	Sástacht ceannairí le freagairt CnaG	26
Léaráid 7	Sástacht múinteoirí le freagairt na nÚdarás	26
Léaráid 8	Sástacht tuismitheoirí le freagairt na nÚdarás	28
Léaráid 9	Sástacht tuismitheoirí le freagairt na scoile	28
Léaráid 10	Sástacht tuismitheoirí le freagairt an mhúinteora	28
Léaráid 11	Ar airíodh sainriachtanais na hearnála sna treoirlínte, dar le ceannairí?	28
Léaráid 12	Ar airíodh sainriachtanais na hearnála sna treoirlínte, dar le múinteoirí?	30
Léaráid 13	Ar riaradh ar an tumoideachas maidir le hacmhainní, dar le ceannairí?	30
Léaráid 14	Ar riaradh ar an tumoideachas maidir le hacmhainní, dar le múinteoirí?	30
Léaráid 15	Úsáid modhanna múinte ar líne roimh an phaindéim, dar le ceannairí	31
Léaráid 16	Úsáid modhanna múinte ar líne roimh an phaindéim, dar le múinteoirí	31
Léaráid 17	Oilteacht na mball foirne chun ciantegaisc, dar le ceannairí	32
Léaráid 18	Oilteacht na mball foirne chun ciantegaisc, dar le múinteoirí	32
Léaráid 19	Ábaltacht agus múinín chun scolaíochta sa bhaile, dar le tuismitheoirí	32
Léaráid 20	Cur chuige teagaisc i rith na dtréimhsí cianfhoghlama, dar le ceannairí	34
Léaráid 21	Cur chuige teagaisc i rith na dtréimhsí cianfhoghlama, dar le múinteoirí	34
Léaráid 22	Cur chuige na scoile i rith na dtréimhsí cianfhoghlama, dar le tuismitheoirí	34

Léaráid 23	Cur chuige na dtuismitheoirí i rith na dtréimhsí cianfhoghlama, dar leo féin	36
Léaráid 24	Údar struis do mhúinteoirí, dar le ceannairí?	37
Léaráid 25	Údar struis do mhúinteoirí, dar leo féin?	37
Léaráid 26	Ualach mór ullmhúcháin, dar le múinteoirí?	37
Léaráid 27	Spreagadh na bpáistí, dar le tuismitheoirí	39
Léaráid 28	Ábaltacht na bpáistí, dar le tuismitheoirí	39
Léaráid 29	Údar mór struis do thuismitheoirí, dar le ceannairí?	39
Léaráid 30	Deacracht na Gaeilge do thuismitheoirí, dar le múinteoirí	40
Léaráid 31	Ar bhac an Ghaeilge, dar le tuismitheoirí?	40
Léaráid 32	Teagmháil na ndaltaí leis an Ghaeilge, dar le ceannairí	41
Léaráid 33	Teagmháil na ndaltaí leis an Ghaeilge, dar le múinteoirí	41
Léaráid 34	Teagmháil na bpáistí leis an Ghaeilge, dar le tuismitheoirí	42
Léaráid 35	Dóigheanna eile ar nochtadh na páistí don Ghaeilge, dar le tuismitheoirí	42
Léaráid 36	Dochar teangeolaíoch déanta, dar le ceannairí?	43
Léaráid 37	Dochar teangeolaíoch déanta, dar le múinteoirí?	43
Léaráid 38	Dochar teangeolaíoch déanta, dar le tuismitheoirí?	44
Léaráid 39	Dochar déanta do mhuinín theangeolaíoch, dar le múinteoirí?	45
Léaráid 40	Dochar déanta do mhuinín theangeolaíoch, dar le tuismitheoirí?	45
Léaráid 41	Dul siar de dhíth, dar le múinteoirí?	46
Léaráid 42	Leibhéal íslithe deacrachta, dar le múinteoirí?	46
Léaráid 43	Leibhéal cumarsáide trí Ghaeilge, dar le múinteoirí	46
Léaráid 44	Aird tarraingthe ar dheacrachtaí seanbhunaithe, dar le ceannairí?	47
Léaráid 45	Aird tarraingthe ar dheacrachtaí seanbhunaithe, dar le múinteoirí?	47
Léaráid 46	Iontaoibh cailte as an Ghaelscolaíocht, dar le tuismitheoirí?	51

Léaráid 47	An gcuirfear isteach ar chúrsaí iontrála, dar le ceannairí?	51
Léaráid 48	An gcuirfear isteach ar chúrsaí iontrála, dar le múinteoirí?	51
Léaráid 49	Cad é a chuideodh le páistí, dar le tuismitheoirí?	52
Léaráid 50	Beara chun athshlánaithe, dar le tuismitheoirí	53
Léaráid 51	Cad é a chuideodh le tuismitheoirí, dar leo féin?	54
Léaráid 52	Beara eile a chreideann tuismitheoirí a bheadh cuidiúil	55
Léaráid 53	Beara a chuideoidh leo féin, dar le múinteoirí	56
Léaráid 54	Beara a chuideodh le daltaí, dar le múinteoirí	56
Léaráid 55	Moltaí do na páirtithe leasmhara éagsúla	63

Clár na nAguisíní

Aguisín 1	Suirbhé na gCeannairí	75
Aguisín 2	Suirbhé na Múinteoirí	81
Aguisín 3	Suirbhé na dTuismitheoirí	87
Aguisín 4	“The Impact of Covid-19 on Irish-medium Education”: Márta 21: CnaG	92
Aguisín 5	Ciorcalán de chuid RO: “Guidance for schools on supporting remote learning to provide educational continuity”: 2020/05	99
Aguisín 6	Treoirlínte Comhfhoghlama	110
Aguisín 7	Torthaí Shuirbhé an ÚO: Deireadh Fómhair 2021	111
Aguisín 8	Litir Altram maidir leis an <i>Education Restart Programme</i> : Meitheamh 2020	119
Aguisín 9	Clár seimineár CnaG	123

Clár na Nod

CnaG	Comhairle na Gaelscolaíochta
FCÁT	Foghlaim Chomhtháite Ábhair agus Teanga
FRT	Foghlaim Ríomhchuidithe Teanga
RO	An Roinn Oideachais
SRO	Sainriachtanais Oideachais
ÚO	An tÚdarás Oideachais

An Taighdeoir

Rinne an Dr Gearóid Ó Domagáin staidéar ar Theanga agus Litríocht na Gaeilge in Ollscoil Uladh, áit ar bhain sé céadonóracha amach in 2005. Gnóthaigh sé PhD in 2009 le staidéar ar an teagmháil agus ar an athrú teanga i nGaeltacht Dhún na nGall. Bhí sé ag obair mar Chomhalta Taighde de chuid an RCUK le Foclóireacht (2009 – 2011) agus mar Chomhalta Acadúil sa Léann Éireannach agus Ceilteach (2011 – 2014). Is léachtóir lánaimseartha le Gaeilge é in Ollscoil Uladh ó 2014 agus bíonn sé ag teagasc na Gaeilge, na litríochta, na canúineolaíochta agus na sochtheangeolaíochta. Is iad an fhoclóireacht, an caighdeánú teanga, an teangeolaíocht teagmhála agus an sealbhú teanga sa tumoideachas na príomhspéiseanna taighde atá aige.

<https://orcid.org/0000-0003-0651-6545>

g.odomagain@ulster.ac.uk

Achoimre Fheidhmeach

Ó fógraíodh an chéad dianghlasáil i mí an Mhárta 2020, is strus, streacailt agus éiginnteacht a bhí i ndán do gach páirtí leasmhar de chuid earnáil an oideachais. Seo dálaí a chuir gnáthphleanáil an oideachais agus gnáth-thuras scolaíochta gach dalta as a riocht. Le cois ábhar an churaclaim a chlúdach, áfach, is amhlaidh a bhíonn sé de chuspóir ag cleachtóirí in earnáil an tumoideachais teanga eile a chur os comhair na ndaltaí sa tseomra ranga. Déantar an scil bhreise teanga seo a fhorbairt, cuid mhaith, go horgánach tríd an tumadh, tumadh nach bhfuarthas seal leanúnach de le bunús dhá bhliain. Cé nach bhfuil deireadh na paidéime ann go fóill, is den riachtanas anois iarmhairtí na tréimhse corraí seo a thuiscint ionas gur féidir pleanáil chun athshlánaithe, nó tá glúin iomlán daoine óga ag brath air!

Aithníonn gach páirtí leasmhar seo, an RO san áireamh. Ina fhianaise seo, ceadaíodh £450,000 de mhaoiniú don Bhliain Airgeadais 2021/22 le tacú le Gaelscoileanna chun tionchar na paidéime COVID-19 ar shealbhú teanga na ndaltaí a mhaolú. Is maoiniú sa bhreis é seo ar an mhaoiniú a tháinig tríd an chlár Engage II agus is é is cuspóir leis saintacaíocht sealbhaithe teanga a chur ar fáil in earnáil an Ghaeloideachais. Maoiníodh an tionscadal reatha seo tríd an chiste luachmhar seo agus é mar chuid de réimse gníomhaíochtaí tacaíochta teanga arna gcomhordú ag CnaG agus CCEA.

Déantar, sa tuarascáil seo, sonraí eimpíreacha a chur ar fáil le cineál agus méid an tionchair a leagan amach i meascán scoileanna ar fud an Tuaiscirt. Leagtar béim faoi leith ar bhunscoileanna ach baineann moltaí an taighde le gach leibhéal Gaelscolaíochta. In éagmais uirlisí comhsheasta measúnaithe teanga, níorbh fhéidir, taobh istigh d’amscála an tionscadail seo, turgnamh a cheapadh le mionscagadh a dhéanamh ar inniúlachtaí teanga na ndaltaí bunaithe ar aischur teangeolaíoch. Ina áit sin, déantar cíoradh ar an réimse eispéireas agus tuairimí atá ar fáil i measc na bpáirtithe leasmhara lena n-áirítear príomhoidí/ceannairí, múinteoirí, tuismitheoirí agus daltaí agus tugtar moltaí chun athshlánaithe bunaithe ar bharúlacha na bpáirtithe leasmhara sin agus ar an dea-chleachtas logánta agus idirnáisiúnta.

Príomhthorthaí

Aibhsiú ar dhúshláin sheanbhunaithe agus iarmhairtí móra teangeolaíochta

- Teach na paidéime agus freagairt na nÚdarás

Cé go dtuigtear gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus go raibh RO, ar leibhéal an pholasáí, agus ÚO, ar leibhéal na bainistíochta, ag obair faoi an-bhrú ón tús, is léir go gcreideann na ceannairí scoile (100%), na múinteoirí (100%) agus cuid mhaith tuismitheoirí (54%) a chomhlánaigh na suirbhéanna nár tugadh treoirínthe agus tacaíocht chuí in am trátha. Fuarthas an t-eolas sa deireadh ach ba dhoiligh teacht air in amanna, bhí sé doiléir agus frithráiteach in amanna eile agus níor léir go raibh sainriachtanais na hearnála le sonrú ann in amanna eile. Deir 42% de na ceannairí a líon an suirbhé nach raibh siad sásta le freagairt CnaG. Is amhlaidh, áfach, gur léir go raibh siad féin teoranta mar gheall ar easpa acmhainní sainiúla don Ghaeilge agus gur cuireadh moill ar an fhreagairt mar gheall ar easpa airde ar an tumoideachais sna treoirínthe a fuair siad féin ón RO agus ón ÚO.

D’fhág seo go raibh ar cheannairí scoileanna aonair na cinntí s’acu féin a dhéanamh agus a gcuid polasaithe féin a chruthú dá scoileanna fad ab éigean do na múinteoirí a gcuid ábhair

féin a ullmhú don teagasc ar líne agus iad ag iarraidh teacht isteach ar mhodhanna úra teagaisc nach raibh siad oillte go leor orthu, dar le 75% den tsampla.

Faoin am ar tháinig an dara tréimhse dhianghlasála, áfach, bhí bonn níos fearr faoi chúrsaí tacaíochta; luann na múinteoirí fiúntas na gcúrsaí traenála a cuireadh ar fáil agus luann CnaG agus na ceannairí scoile an cuidiú a thug tionscadail ar nós *Engage, Supporting Learning* agus *Sealbhú*.

Is é an mórtáil a bhaintear as seo gur fearrde a bheadh polasaithe an bharrleibhéil ach beann agus eolas a bheith ag lucht a ndéanta ar shainriachtanais na gcleachtóirí tumoideachais ó thús an phróisis cinnteoireachta.

- Cur chuige i rith an paidéime

Ní raibh aon chur chuige aonchineálach ann taobh istigh de scoileanna aonair ná i measc scoileanna éagsúla i rith na chéad tréimhse cianfhoghlama. De dheasca na héiginnteachta a bhraith na múinteoirí agus na príomhoidí, mar aon le deacrachtaí praiticiúla (e.g. easpa bonneagair cianteagaisc sa scoil; easpa oiliúna na múinteoirí ar an chiantegasc; easpa ríomhairí nó idirlín a bheith ag na daltaí), bhí meascán cur chuige ais-sioncronach ann, mar shampla, pacáistí oibre curtha chun an bhaile; pacáistí oibre nó/agus físeáin mhínithe curtha amach ar ardáin ar líne; naisc úsáideacha seolta amach. Rinne roinnt scoileanna teagasc sioncronach, a chur ar fáil, e.g. trí *Zoom* nó *Google Classroom*, cuid acu á dhéanamh go laethúil agus cuid acu á dhéanamh go hócáideach nó go seachtainiúil agus rinneadh seo in ainneoin mholtaí RO agus bhrú na gceardchumann.

Is é an tátal atá le baint as seo nach raibh cothromas deise ann do na daltaí tumoideachais, rud atá ag teacht le taighde ginearálta ar thionchar na paidéime maidir le grúpaí sóisialta faoi leith (Holt & Murray, 2021), go háirithe i gceantair faoi bhuntáiste; ceantair iad seo ina bhfuil 11/40 Gaelscoil (100 Super Output Areas, 2022).

Bhraith na ceannairí (100%) agus na múinteoirí (100%) a chomhlánaigh na suirbhéanna gur údar struis iad na tréimhsí cianfhoghlama agus gur leagadh ualach breise ullmhúcháin orthu ó tharla go raibh sainacmhainní Gaeilge le cruthú acu do na hardáin éagsúla ar líne a bhí in úsáid acu. In ainneoin na n-iarrachtaí breise seo, áfach, bhí 100% acu den bharúil nár nochtadh na daltaí do go leor Gaeilge i rith na dtréimhsí seo. Ó tharla nach bhfuil Gaeilge sa bhaile ag bunús na dtuismitheoirí agus cuid mhaith den tacaíocht (e.g. iarrachtaí TG4) mífhóirsteanach do churaclam an Tuaiscirt, maille le roinnt mhaith paistí gan a bheith spreagtha i gcónaí (85%) nó iomlán-ábaltá páirt a ghlacadh sa chianfhoghlaim (33%), is cailliúint mhór a bhí ann gan iad a bheith sa tsuíomh tumtha in éineacht leis na múinteoirí agus lena gcomhscoláirí. Mhothaigh roinnt múinteoirí, fosta, nárbh fhurasta deacrachtaí páistí a shainaitheint gan an idirtheagmháil rialta.

Molann bunús mór thuismitheoirí an tsampla (78%) iarrachtaí na scoileanna agus na múinteoirí aonair (80%) i rith na dtréimhsí cianfhoghlama agus maíonn an mhórchuid dóibh (75.5%) go ndearna siad féin, mar thuismitheoirí, iarracht cuidiú agus tacaíocht a chur ar fáil do na páistí in ainneoin gur tuigeadh do chuid mhaith acu nár mhúinteoirí iad nó nach raibh go leor Gaeilge acu leis an teanga a theagasc ná a úsáid leis na páistí.

Is léir gur fhoghlaim scoileanna ó thaithí thréimhse na chéad dianghlasála nó bhí forbairt ar na modhanna teagaisc i rith an dara dianghlasáil maidir le cur chuige an teagaisc shioncronaigh agus modhanna múinte an teagaisc ais-sioncronaigh. Moltar na dea-chleachtais seo a chomhtháthú le teagasc an tseomra ranga amach anseo nó tá siad ag teacht le dea-chleachtas FRT.

- **Tionchar ar dhaltaí, ar thuismitheoirí agus ar mhúinteoirí**

Cé go maítear gur idir rang 2-5 is mó a braitheadh an tionchar teangeolaíoch, creideann 92% de na ceannairí agus 94% de na múinteoirí agus cuid mhaith thuismitheoirí (54%) a chomhlánaigh an suirbhé go bhfuil cumas agus muinín theangeolaíoch gach dalta tumoideachais i ndiaidh fulaingt mar gheall ar an chianfhoghlaim. Is fadhb sheanbhunaithe í san earnáil nach bhfuil cur chuige seasmhach tástála forbartha teanga ann ach ina ainneoin seo, bhí na múinteoirí den tuairim, bunaithe ar a mbreithiúnas gairmiúil féin, bunaithe ar chaighdeán na dtascanna ranga agus bunaithe ar chumarsáid na ndaltaí ó d'fhill siad go bhfuil gach scil teanga idir labhairt, scríobh, léamhthuiscint, stór focal agus fheasacht ar struchtúir tite go mór. Níl an mhuinín ná an cumas i gcuid de na páistí an teanga acadúil ná shóisialta a thuigbheáil ná a úsáid agus tá leibhéal úsáidte na Gaeilge tite go mór i gclos na scoile agus sa ghnáthchumarsáid ranga araon. Maíonn iomlán na múinteoirí go raibh acu le dul siar in áit dul chun tosaigh maidir le teagasc na teanga agus as sin teagasc an churaclaim ó tharla an dá rud a bheith fite fuaite ina chéile agus mothaíonn siad go bhfuil na daltaí i bhfad ar gcúl ón áit a mbíodh daltaí sa bhliainghrúpa chéanna blianta eile. Creidtear, fosta, go bhfuil páistí sa bhonnchéim ar chúl ón áit a mbíodh gnáthpháistí den aois chéanna roimhe maidir lena n-ullmhacht chun foghlama, rud a rachaidh i bhfeidhm ar an dul chun cinn sna blianta atá le teacht (Lafave et al., 2021).

Moltaí

Aird ar an earnáil, acmhainní agus oiliúint, deiseanna úsáidte

Tuigeann na múinteoirí agus na ceannairí na fadhbanna atá ann agus tá siad ar theann a ndícheall dul i ngleic leo ach tá siad teoranta ag bacainní nach bhfuil neart acu orthu. Is léir teacht aniar a bheith sna páistí ach níl réiteach aonuaire ar iarmhairtí an chaillteanais tumoideachais. Caithfidh an mórfhobal scoile agus an mórbhonneagar oideachais teacht le chéile le tacú leo ar bhonn leanúnach sna blianta atá amach romhainn.

Ní mór don RO agus don ÚO aitheantas, ó thús, a thabhairt do shainriachtanais an tumoideachais ina gcuid polasaithe agus pleanála. Cé gur den riachtanas agus den phraiticiúlacht polasaithe uileghabhálacha a cheapadh, ní dhéanann cur chuige mar seo riar cuí ar shainéiteas, ar shaindúshláin, ar shain-chomhdhéanamh agus ar shain-chur chuige na hearnála tumoideachais a bhfuil an ghné theangeolaíoch ina chroí-lár. Ní mór tuiscint mar is ceart a léiriú ar na riachtanais bhreise a chruthaíonn sealbhú mionteanga agus tacaíocht leordhóthanach a thabhairt chuige sin.

Ní mór don ÚO leanúint don oiliúint agus cur leis an chumarsáid le ceannairí agus cleachtóirí Gaelscolaíochta. Ní mór do CnaG déanamh amhlaidh le cleachtóirí agus thuismitheoirí Gaelscolaíochta. Muna gcuireann na ceannairí scoile na múinteoirí ar an eolas faoi pholasaithe agus faoi dheiseanna tacaíochta, bíonn sé doiligh acu teacht ar an eolas. Ar an

tséala chéanna, imíonn sé cruá ar thuismitheoirí an t-eolas cuí a aimsiú agus is ábhar mór éiginnteachta agus struis a bhí agus a bhíonn ann dóibh. Ní thuigeann cuid mhaith thuismitheoirí na háiseanna atá ar fáil dóibh féin agus do na páistí ná ní thuigeann siad an dóigh le hearraíocht a bhaint astu. Ní fiú ábhar tacaíochta a chruthú muna bhfeictear é nó munar féidir é a úsáid.

Is é an dá rud is mó atá de dhíth ar scoileanna ná acmhainní foirne agus teagaisc. Is mór atá maoiniú *Engage I & II* (tacaíocht do dhaltáí le dul i ngleic le cailliúint foghlama) agus *Sealbhú* (tacaíocht dírithe ar an tsealbhú teanga) ag cuidiú le scoileanna ach ní mór leanúint dóibh. Níl an t-am ann i rith an lae scoile an bhris theangeolaíoch agus an bhris churaclaim a thabhairt isteach, mar sin de, caithfear a bheith cruthaitheach agus solúbtha ina gcuid tosaíochtaí.

Ní mór do mhúinteoirí leanúint den traenáil i modhanna múinte teanga agus modhanna múinte ar líne agus caithfear leanúint de thraenáil teanga na múinteoirí nó ní fearr ionchur teangeolaíoch na bpáistí ná cumas teangeolaíoch na múinteoirí agus na gcúntóirí ranga. Is faoin RO agus ÚO a bheas sé na deiseanna seo a chur ar fáil, a mhaoiniú agus a phoibliú, mar shampla trí Scéim na gCeannairí Foghlama de chuid an ÚO. Ní mór, fosta, dul chun cinn a dhéanamh maidir le creatlach forbartha teanga nó níl múinteoirí san áit ar féidir leo dul chun cinn teangeolaíoch na bpáistí a rianadh go leanúnach ná go córasach agus tá sé ionann is dodhéanta cumas teangeolaíoch na bpáistí a thagarmharcáil ó scoil go scoil mar go bhfuil an cur chuige teagaisc agus measúnaithe chomh héagsúil ó shuíomh go suíomh.

Tá níos mó deiseanna úsáidte teanga de dhíth ar na daltaí taobh istigh agus taobh amuigh den scoil. B'amhlaidh seo riamh anall ach is tábhachtaí seo anois ó tharla go bhfuil an cumas agus an mhúinín teanga cailte ag cuid mhaith acu. Ní mar a chéile na deiseanna úsáidte agus saibhríthe teanga ag gach dalta i gceantair éagsúla agus níl sin cothrom ó tharla nach féidir an sealbhú rathúil teanga a bhaint amach sa tseomra ranga amháin.

Mar a chonacthas i rith na ndianghlasálacha, thig le thuismitheoirí cuidiú le dul chun cinn teangeolaíoch a bpáistí ach níl an cumas teanga ná múinte i gcuid mhaith acu chuige sin. Déanann roinnt scoileanna ranganna a chur ar fáil agus tá teacht ar ranganna i gceantair faoi leith ach níl dáileadh cothrom ann ná feasacht fhorleathan orthu. B'fhiú cur leis na ranganna agus sainacmhainní a chruthú agus a thabhairt do thuismitheoirí saor in aisce, e.g. *Gaeilge sa Bhaile*.

Mórhátal

Tá géarghá le tuilleadh taighde den tsórt seo ar gach gné de chur isteach na paidéime ar chúrsaí oideachais trí chéile. Cé nach doiligh a shamhlú go mbeadh iarmhairtí ag éigeandáil gan fasach mar seo, is den chríonnacht mionsonraí a thógáil agus pleanáil chun athshlánaithe a bhunú ar fhianaise in áit tuairimí. Dá mhéad a luigh deacrachtaí na paidéime ar gach duine, is amhlaidh a léiríodh an teacht le chéile a bhíonn idir dreamanna éagsúla chomh maith leis an tseifiúlacht atá i ndaoine agus tá deis úr ann athrú chun feabhais a dhéanamh ach an t-eolas, an aird, an dea-thoil agus an tacaíocht chuí a bheith ann chuige.

Réamhrá, réasúnaíocht agus ceisteanna taighde

Ó fógraíodh an chéad dianghlasáil i an Mhárta 2020, is strus, streacailt agus éiginnteacht a bhí i ndán do gach páirtí leasmhar de chuid earnáil an oideachais. Níorbh fheasach do dhream ar bith ón rialtas go dtí an dalta féin cén cruth a bheadh ar an tseachtain dar gceann: an mbeadh na scoileanna druidte agus an chianfhoghlaim i réim; an cur chuige hibrideach a bheadh de dhíth; an mbeadh na daltaí amuigh tinn nó an mbeadh ar na ranganna druidim de cheal múinteoirí. Seo dálaí a chuir gnáthphleanáil an oideachais agus gnáth-thuras scolaíochta gach dalta as a riocht agus cé nach bhfuil deireadh na paidéime ann go fóill, is den riachtanas anois iarmhairtí na tréimhse corraí seo a thuiscint ionas gur féidir pleanáil chun athshlánaithe, nó tá glúin iomlán daoine óga ag brath air!

I bhfianaise na héiginnteachta fadmharthanaí seo, agus a fhios againn gur faoi laicisí móra a bhí an RO, ÚO, CnaG, ceannairí scoile, múinteoirí agus tuismitheoirí ag iarraidh a chinntiú go ndéanfaí bunchnámha an churaclaim a chur i láthair na ndaltaí, is sochreidte gur imríodh tionchar nár bheag ar dhul chun cinn gach dalta scoile ón bhonnchém aníos (Agostinelli et al., 2022).

Le cois ábhar an churaclaim a chlúdach, áfach, is amhlaidh a bhíonn sé de chuspóir ag cleachtóirí in earnáil an tumoideachais teanga eile a chur os comhair na ndaltaí sa tseomra ranga. Déantar an scil bhreise teanga seo a fhorbairt go horgánach, cuid mhaith, tríd an tumadh, tumadh nach bhfuarthas seal leanúnach de le bunús dhá bhliain. Creidtear gur mór an buille an easpa ionchur teangeolaíoch seo ar chumas Gaeilge na ndaltaí, go háirithe na daltaí:

- a bhfuil tuismitheoirí aonteangacha acu
- ó chúlraí ísle socheacnamaíocha¹
- a raibh sainriachtanais oideachais acu cheana féin.

Ar fhilleadh chun na scoile dóibh gach uair, bhí agus bíonn bris na tréimhse amuigh le tabhairt isteach ó thaobh na teanga de gan trácht ar ghnáthscileanna an churaclaim (e.g. litearthacht agus matamaitic) agus seo ag tarlú i gcomhthéacs cur isteach leanúnach na paidéime ar thinreamh na ndaltaí agus na múinteoirí araon.

Déantar, sa tuarascáil seo, sonraí eimpíreacha a chur ar fáil le cineál agus méid an tionchair a leagan amach i meascán scoileanna ar fud an Tuaiscirt. Leagtar béim faoi leith ar bhunscoileanna ach baineann moltaí an taighde le gach leibhéal Gaelscolaíochta. In éagmais uirlisí comhsheasta measúnaithe teanga, níorbh fhéidir, taobh istigh d’amscála an tionscadail seo, turgnamh a cheapadh le mionscagadh a dhéanamh ar inniúlachtaí teanga na ndaltaí bunaithe ar aischur teangeolaíoch. Ina áit sin, déantar cíoradh ar an réimse eispéireas agus tuairimí atá ar fáil i measc na bpáirtithe leasmhara lena n-áirítear príomhoidí/ceannairí, múinteoirí, tuismitheoirí agus daltaí agus tugtar moltaí chun athshlánaithe bunaithe ar bharúlacha na bpáirtithe leasmhara sin agus ar an dea-chleachtas logánta agus idirnáisiúnta.

---

¹ Tá 11/40 Gaelscoil lonnaithe i gceantar faoi mhíbhuntáiste de réir 11/40 sna 100 *Super Output Areas*.

Seo thíos na príomhcheisteanna taighde:

Ceisteanna Taighde

- Cén t-eispéireas a bhí ag na páirtithe leasmhara le teacht na paindéime agus rith na dtréimhsí cianfhoghlama?
- Cén cur chuige a bhí in úsáid i scoileanna/aonaid éagsúla agus cén fáth ar roghnaíodh an cur chuige seo?
- Cén tionchar a shamhlaíteara imríodh ar dhul chun cinn teangeolaíoch na ndataí agus cén fhianaise atá air sin?
- Cén dea-chleachtas a tháinig chun cinn san earnáil, i ndlínsí eile agus i scoileanna aonai?
- Cad iad na bearta praiticiúla agus polasaithe is gá agus is fiú a dhéanamh chun athshlánaithe?

Léaráid 1: Ceisteanna taighde

Amlíne COVID-19 i Scoileanna an Tuaiscirt

2020											
Éan.	Feabh.	Mar.	Aib.	Bealt.	Meith.	Iúil	Lún.	Meán Fómh.	Deir Fómh.	Samh.	Noll.
2021											
Éan.	Feabh.	Mar.	Aib.	Bealt.	Meith.	Iúil	Lún.	Meán Fómh.	Deir Fómh.	Samh.	Noll.

Léaráid 2: amlíne-COVID 19 i Scoileanna an Tuaisceart

23 Márta 2020 – 30 Meitheamh 2020: Druidtear na scoileanna do gach bliainghrúpa.

1 Meán Fómhair 2020: Osclaítear na scoileanna do gach duine.

19 Deireadh Fómhair 2020: Fógraítear sos sínte lár téarma.

2 Samhain 2020: Osclaítear na scoileanna arís.

4 Eanáir – 22 Márta 2021: Druidtear na scoileanna arís.

22 Márta 2021: Osclaítear bunscoileanna arís agus meánscoileanna do B12-14.

12 Aibreán 2021: Osclaítear na scoileanna do gach bliainghrúpa.

1 Meán Fómhair 2021: Osclaítear na scoileanna do gach bliainghrúpa.

Feictear sna boscaí dearga thuas na treimhsí dianghlasála ina raibh an chianfhoghlaim i bhfeidhm don chuid is mó de dhaltaí. Is léir, mar sin, gur chaill bunús mór acu seacht mí go leith den ghnáth-thuras scoile agus, i gcás an taighde seo, den ghnáth-thumadh sa Ghaeilge. Ní chuirtear san áireamh anseo, na laethanta saoire bainc, na sosanna lár téarma, laethanta oiliúna na múinteoirí, saoire na Nollag, saoire na Cásca agus ansin gnáthshaoire an tsamhraidh. Má chuirtear iad sin san áireamh, idir Eanáir 2020 agus Nollag 2021, bhí na daltaí tumoideachais taobh amuigh den tsuíomh tumtha ar feadh tuairim is 50% den bhliain féilire.

Athbhreithniú litríochta

Tionchar COVID ar dhaltáí

Cé go bhfuil deireadh le bunús na srianta a bhaineann le suíomhanna oideachais sa Tuaisceart, is léir nach bhfuil deireadh le cur isteach na paidéime go fóill ar scoileanna. Is léir, áfach, go dtuigtear gur mithid tús a chur le hanailís ar an tionchar a bhí ag na dianghlasálacha agus na tréimhsí cianfhoghlaime ar mheabhairshláinte, ar scileanna sóisialta, ar chaighdeán maireachtála agus ar ghnóthachtáil acadúil daltaí scoile.

Maíonn *Unesco* go raibh 91.2% de pháistí scoile an domhain thíos leis an phaindéim in Aibreán 2020, mar sin de, tá sé ar shlí a ráite go mbeidh cuid mhór oibre de dhíth le tuiscint a fháil ar an chur isteach seo.² Tá anois, taighde ag teacht chun cinn, diaidh ar ndiaidh, a dhéanann tuairisciú agus anailís ar na gnéithe thuasluaite .

Sa Ríocht Aontaithe, déanann Holt & Murray (2021) anailís ar thionchar na dianghlasála ar pháistí. Baineann siad úsáid as torthaí suirbhé an Choimisinéara Leanaí i Sasana (2020)³ chomh maith le sonraí a thóg *The Children's Society* (2020)⁴ agus is é toradh na hanailíse seo gur ghéaraigh teacht na paidéime agus freagairt an rialtais ar fhadhbanna agus éagothroime oideachais a bhí ann sa Ríocht Aontaithe cheana féin.⁵ Maítear ann, fosta, nach féidir luí isteach ar an easpa scolaíochta agus an tionchar ar an ghnóthachtáil oideachais amháin chun athshlánaithe nó baineann na ceistanna seo le ceistanna sochaíocha is leithne. Níl aon amhras ach gur cuireadh isteach ar dhóigh éigin ar gach páiste ach ní mar a chéile a luigh tionchar na paidéime orthu ar fad nó baineann sé leis an áit a bhfuil siad ina gcónaí, an saol teaghlaigh atá acu agus cúlra socheacnamaíoch an teaghlaigh. Tacaíonn Morgül et al. (2020) leis seo agus iad ag brath ar thuairimí cúramóirí maidir le himpleachtaí na dianghlasála ar mheabhairshláinte daltaí bunscoile. Léiríonn siad gur mhothaigh na páistí leadrán, iargúlacht, fearg agus buaireamh agus gur imir seo tionchar

---

² <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

³ Féach <https://www.childrenscommissioner.gov.uk/2020/04/21/lockdown-experiences-what-being-in-isolation-has-been-like-for-children/>

⁴ Féach <https://www.childrenssociety.org.uk/sites/default/files/2020-10/life-on-hold-childrens-well-being-and-covid-19.pdf>

⁵ Maíonn an Coimisiún Comhionannais an rud céanna faoi Thuaisceart Éireann. Féach <https://www.equalityni.org/Footer-Links/News/Delivering-Equality/Education-inequalities-could-worsen-in-response-to>

nár bheag ar an chaidreamh idirtheaghlaigh. Maíonn siad, chomh maith, gur imir an iargúltacht shóisialta seo tionchar ar a gcuid nósanna agus gnáthamh, rud a chuirfidh isteach ar fhorbairt a gcuid scileanna sóisialta.⁶

Amharcann Kim agus Asbury (2020) ar eispéiris múinteoirí i Sasana i rith na dianghlasála, “it was like a rug had been pulled from under you” agus míníonn siad sé théama a bhí le brath i measc múinteoirí: neamhchinnteacht; dúshláin a bhain le bheith ag iarraidh teacht ar mhodh oibre is fearr; imní faoi dhaltaí leochaileacha; tábhacht na gcaidreamh idir múinteoirí agus idir daltaí; tábhacht fhéiniúlacht na múinteoirí agus tábhacht an mhachnaimh ar na deacrachtaí. Míníonn siad go mbeidh tacaíocht, solúbthacht agus cumarsáid is soiléire de dhíth ón rialtas má bhíonn athshlánú le déanamh.⁷

Déanann El-Osta et al. (2021) léargas a thabhairt ar bharúlacha tuismitheoirí a raibh páistí in aois scoile acu agus léiríonn siad a dheacra a bhí sé ar thuismitheoirí a bheith ag iarraidh dul i ngleic leis an réaltacht úr agus iad ag tabhairt aire do pháistí a raibh na deacrachtaí acu mar atá leagtha amach thuas.⁸ Imríodh drochthionchar ar mheabhairshláinte na dtuismitheoirí féin agus iad buartha fúthu féin agus faoi dhul chun cinn a bpáistí.

I dTuaisceart Éireann, tá scagadh déanta ag Bates et al. (2021) ar eispéiris daoine óga agus a gcuid tuismitheoirí i rith na paidéime agus arís eile léirítear go raibh meascán éispéireas ag teaghlaigh éagsúla bunaithe ar chúinsí pearsanta na dteaghlach sin. Ar an mhórchóir, de réir mar a luadh thuas i gcás Shasana, is amhlaidh a cuireadh isteach ar dhul chun cinn acadúil na bpáistí, ar an mheabhairshláinte s’acu agus b’údar mór struis a bhí ann do na tuismitheoirí. Tá taighde den tsórt chéanna déanta ag Walsh et al. (2020) ar bharúlacha tuismitheoirí/cúramóirí ar an scolaíocht sa bhaile agus cuireann Purdy et al. (2021) leis seo⁹.

---

⁶ Féach, fosta, Bahn (2020) agus Whang et al. (2020). Tá forléargas suimiúil le fáil ó *Mental Health UK* <https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/MHF%20Scotland%20Impacts%20of%20Lockdown.pdf> agus ceann eile ag <https://www.gov.uk/government/publications/covid-19-mental-health-and-wellbeing-surveillance-report/7-children-and-young-people>

⁷ Féach, fosta, Allen et al. (2020) do bharúlacha eile agus Dempsey & Burke, d’eispéiris múinteoirí in Éirinn.

⁸ Féach, fosta, Pensiero (2020)

⁹ Féach <https://www.stran.ac.uk/wp-content/uploads/2021/03/Home-schooling-Report-2021-CREU-Final-March-2021.pdf>

Feictear, thuas, snáithe éagsúla anailíse ar pháirtithe leasmhara éagsúla . Ní léir aon staidéar a bheith ann, taobh amuigh den staidéar reatha, a thugann na snáithe seo le chéile. Tá sé ar shlí a ráite nach féidir plé le tionchar na paidéime ar dhaltaí amháin mar go gcaithfear eispéiris agus sainriachtanais iomlán na bpáirtithe leasmhara a chuimsiú; tá slánú sochaíoch le déanamh fad atáthar ag iarraidh slánú a dhéanamh ar oideachas na ndaltaí scoile, bíodh sin san oideachas réamhscoile, bunscoile, meánscoile, tríú leibhéal nó san oideachas aonteangach nó dátheangach.

Míníodh thuas (lth. 13) go bhfuil dálaí faoi leith i suíomhanna tumoideachais a chuireann cor eile i scéal iarmhairt na paidéime. Go nuige seo, níl mórán taighde déanta air seo nó tá fócas lucht an tumoideachais ar bhunriachtanais a bpoist a chomhlánú, i.e. na scoileanna a choinneáil ar obair, an bhris oideachais a thabhairt isteach agus dul i ngleic leis na deacrachtaí eile atá acu féin agus ag a gcuid daltaí. Tuigtear go forleathan, áfach, go bhfuil géarghá le taighde ar na hiarmhairtí seo agus tá roinnt luathshamplaí againn ó theagasc an dara teanga atá ábhartha.

Déanann Crosson agus Silverman (2022) léargas a thabhairt ar an chur isteach ar chúrsaí litearthachta i measc dátheangaigh sheicheamhacha¹⁰, dála mar a bhíonn againn den mhórchuid sna Gaelscoileanna. Léirítear sa taighde seo, bunaithe ar bharúlacha na múinteoirí, gur lú i bhfad an bhéim a díríodh ar theagasc agus ar fhoghlaim na litearthachta sa sprioctheanga mar gheall ar riachtanais iomaíochas an churaclaim agus mar gheall ar dheacrachtaí praiticiúla na cianfoghla. Moltar go láidir ann gur gá díriú air seo sna hiarrachtaí athshlánaithe agus go gcaithfear am, dúthracht agus maoiniú a chaitheamh ar fhorbairt ‘code-focused skills as well as oral language and comprehension skills’ (11)¹¹.

Ag tógáil ar Li. & Lalani (2020) a mhíníonn an bunathrú atá déanta ag an phaindéim ar chúrsaí oideachais, déanann Ationg et al. (2021) plé ar an athrú as éadan atá tagtha ar mhodhanna foghlama teanga i rith na dtréimhsí dianghlása. Cé go mínítear an

---

¹⁰ Is ionann dátheangach seiceamhach agus duine a thosaíonn ar fhoghlaim an dara teanga, mar shampla i suíomh na scoile, i ndiaidh dóibh bunús éigin a fháil i dteanga eile sa bhaile.

¹¹ Tuigtear nach rud nua é an gá a bhíonn le díriú ar na croí-scileanna teanga agus litearthachta seo ach is amhlaidh is mó a leagann impleachtaí na paidéime béim ar an tábhacht atá leo i suíomhanna tumoideachais. Féach Goldenberg (2020), Mancilla-Martinez & Lesaux (2017); Mancilla-Martinez (2020).

drochthionchar a imríodh, tagraítear do na buntáistí a bhí ann a mbeidh a lorg acu ar mhodhanna múinte amach anseo. Bhí ar mhúinteoirí a bheith cruthaitheach agus solúbtha agus cé nár éirigh le gach rud, feictear go bhfuil fiúntas le cuid de na modhanna úra agus gur fiú leanúint dóibh seo agus in ainneoin na daltaí a bheith ar ais sa tseomra ranga¹².

Ina thuarascáil ar threochtaí teanga ar son NICILT, maíonn Collen (2021) go raibh cuid mhór tithe gan ceangal idirlín¹³ rud a chuir isteach ar an fhoghlaim agus gur bhraith breis agus 50% de na scoileanna sna ceantair is boichte¹⁴ go raibh tionchar mór ag an phaindéim ar fhoghlaim teangacha. Deir sé go maíonn 54% de na daltaí gur deacra i bhfad teanga a fhoghlaim ar líne mar nach ndéantar an teanga a thógáil chomh furasta céanna, mar shampla, maidir le cúrsaí fuaimnithe. Maíonn na daltaí, fosta, gur fusa i bhfad míniú an mhúinteora a thógáil agus iad sa tseomra ranga, rud nach bhfuil chomh deacair céanna i gcás ábhair eile atá fíricbhunaithe. Le teacht isteach ar theanga, caithfidh cuid mhór scileanna éagsúla teacht le chéile, an chumarsáid neamhlabhartha san áireamh, agus is rudaí iad seo nach féidir riar orthu go sásúil ar líne. Cé nach ar an tumoideachas ná ar an bhunscolaíocht atá an taighde seo dírithe, tá fiúntas leis mar go raibh cuid de na modhanna céanna teagaisc ar líne in úsáid.¹⁵

Sa Bhreatain bheag, tá tuairisc scríofa ag an Choimisinéir Teanga ar thionchar na paindéime¹⁶ ina ndéantar tagairt shonrach don chur isteach ar an tumoideachas agus tá sin ábhartha sa mhéid gur léiriú é ar bheann an rialtais thall ar shaincheisteanna an tumoideachais. Deirtear:

It is a cause for concern that this period, during which pupils have lost a period of immersion education, could potentially undermine their linguistic skills which are in the process of developing.

---

¹² Baineann na ceisteanna dea-chleachtas seo le FRT. Féach Torat (2000) a thugann forléargas ar stair an ábhair agus féach Bailey et al. (2020) a phléann FRT i bhfianaise na paindéime.

¹³ Is suimiúil seo i bhfianaise thaighde Gips et al. (2004) a léiríonn impleachtaí chostas na teicneolaíochta ar an fhoghlaim ríomhbhunaithe agus Roblyer (2003) a mhíníonn nach mbíonn éifeacht leis na modhanna seo muna mbíonn múinteoirí agus daltaí oilte a ndóthain.

¹⁴ Mar a luadh thuas, tá 11/40 Gaelscoil lonnaithe i gceantar den tsórt seo de réir *100 Super Output Areas, 2022*

¹⁵ Féach, fosta, Tao, & Gao (2022) a phléann dúshláin an teagaisc teanga ar líne.

¹⁶ Féach <https://business.senedd.wales/documents/s500006151/CYPE%20COV%20183%20-%20Welsh%20Language%20Commissioner%2010%20July%202020%20Published%20on%2017%20December%202020.pdf>

Tá tuairisciú déanta ag Feidhmeannas Stormont¹⁷ ina maítear nach raibh 37% de thuismitheoirí muiníneach maidir le tacaíocht a chur ar fáil dá gcuid páistí.¹⁸ Munarb ionann agus cás na Breatnaise thuas, is amhlaidh nach bhfuil tagairt dhíreach ar bith déanta don tumoideachas sa tuairisciú seo. Ina dhiaidh sin is uile, tá píosa beag taighde ag an Údarás Oideachais (2020)¹⁹ maidir le barúlacha na gceannairí scoile ó thuaidh ar an tionchar a imríodh ar chumas teangeolaíoch na bpáistí agus na múinteoirí. Chomh maith leis sin, tá léargais tugtha ag CnaG²⁰ ar an tionchar a fheictear dóibhsean bunaithe ar a dteagmháil le scoileanna agus roinnt bearta athshlánaithe molta acu. Tá amhlaidh déanta ag Andrews (2020) i gcás na naíscoileanna²¹ agus léargais bhreise tugtha ag an Chigireacht Oideachais agus Oiliúna²². Ó dheas, tá obair déanta ag Gilger (2020)²³ ar éispéiris na múinteoirí Gaelscoile agus tacaíonn sí le cuid mhaith dá bhfuil thuas agus dá bpléifear thíos.

Cur chuige an tumoideachais

In éagmais mionstaidéar fadtréimhseach ar thionchar na paidéime ar an tumoideachas, is fiú tagairt a dhéanamh don chorpas scolártha ar dhea-chleachtas an tumoideachais, ar thábhacht an ionchuir theangeolaíoch, agus ar thábhacht na ndeiseanna úsáidte teanga. Tá sé ar shlí a ráite gur chuir na tréimhsí cianfhoghlama srian ar chumas na múinteoirí dul i muinín na straitéisí traidisiúnta is éifeachtaí a shamhlaítear leis an tumoideachas sa tseomra ranga, mar sin de, is den chéill comparáid a dhéanamh idir an méid a mholtar a dhéanamh agus an méid a bhíodas ábalta a dhéanamh agus na daltaí ar shiúl ón tseomra ranga.

Ní beag an méid taighde atá déanta ar an dea-chleachtais oideolaíochta agus ní beag an méid acu nach dtiocfadh a chur i bhfeidhm i rith na dtréimhsí cianfhoghlama. I gcás Cheanada, tá straitéisí faoi leith teagaisc leagtha amach ag Swain (1996). Agus iad ag tógáil

---

¹⁷ Féach [COVID-19 and school shutdowns: Examining the after-effects - Research Matters \(assemblyresearchmatters.org\)](https://www.assemblyresearchmatters.org).

¹⁸ 50% a bhí ann i gcás thuismitheoirí nach raibh oideachas tríú leibhéal acu.

¹⁹ Féach Aguisín 7.

²⁰ Féach Aguisín 4.

²¹ Féach Aguisín 8.

²² <https://www.etini.gov.uk/sites/etini.gov.uk/files/publications/pre-school-thematic-report-on-remote-learning.pdf>

²³ <https://irelandseducationyearbook.ie/downloads/IEYB2020/YB2020-second-level-6.pdf>

ar obair scoláirí eile (e.g. Cummins, 2000; Cloud et al. 2000; Baker 2001), leagann May et al. (2004) roinnt táscairí dea-chleachtais amach agus cuireann Alanís & Rodríguez (2008) leis sin. Déantar amhlaidh in Ó Ceallaigh & Ní Shéaghdha (2017) agus Ó Ceallaigh & Ó Laoire (2021) i gcás thumoideachas na Gaeilge. Mar shamplaí de seo, má bhítear le teanga acadúil agus teanga shóisialta na ndaltaí a fhorbairt, feictear go bhfuil ról lárnach ag méid agus fad an tumtha, cumas teanga agus teagaisc an mhúinteora (Cloud et al., 2000), pleanáil éifeachtach tascanna (Ortega, 1999), Foghlaim Chomhtháite Ábhair agus Teanga (FCÁT) (Ó Ceallaigh et al., 2015), deacracht leordhóthanach an ábhair (Lindholm-Leary, 2005), spreagadh na ndaltaí (Murtagh, 2003), deiseanna barántúla úsáidte teanga (Soto-Hinman, 2011), gníomhaíochtaí i dtreo líofachta (Ellis, 2009) agus measúnú agus aiseolais cuí (Lyster & Saito, 2010). Is sonrach go luaitear, fosta, go bhfuil tábhacht nach beag le rannpháirtíocht na dtuismitheoirí i dturas sealbhaithe teanga na ndaltaí (Craig, 1996) nó feicfeadh thíos gur leagadh freagracht mhór ar thuismitheoirí i rith na dtréimhsí dianghlása. Luann May et al. (2004) an tionchar a imríonn an polasaí oideachais is leithne ar rath an tumoideachais agus arís eile feicfeadh, thíos, go bhfacthas sin níos mó ná riamh i rith na dtréimhsí cianfhoghlama.

Ar na fachtóirí is tábhachtaí maidir le sealbhú an dara teanga, tá méid agus fad na teagmhála leis an teanga agus saibhreas an ionchuir theangeolaíoch (Ellis, 2003)²⁴. Mar a mhíníonn Gathercole & Thomas (2005) i gcás na bhfoghlaiméirí Breatnaise, is amhlaidh is fearr a éiríonn leo nuair a bhíonn teagmháil fhadtréimhseach gan briseadh acu leis an teanga. Caithfidh an t-ionchur i rith na tréimhse sin a bheith oiriúnach, spreagúil agus dúshlánach go leor le teorannacha tuigbheála na ndaltaí a bhrú agus a leathnú. Nuair nach í an sprioctheanga teanga tí na ndaltaí agus nuair is suíomh mionteanga a bhíonn i gceist, leagann sé sin freagracht faoi leith ar an scoil agus ar an mhúinteoir na deiseanna teagmhála a phleanáil agus a chruthú i rith am na scoile. Tá sé léirithe ag scoláirí eile (e.g. Hammer et al., 2008) go laghdaítear ar chumas teangeolaíoch na ndaltaí i rith na laethanta saoire agus go mbíonn ar an mhúinteoir dul siar a dhéanamh ar bhunstór focal agus ar bhunstruchúir teanga i dtús gach bliana agus go nglacann sé tamall ar na daltaí dul ag úsáid na teanga

---

²⁴ Féach fosta (Unsworth 2016a&b).

sóisialta ó tharla iad a bheith ag sóisialú trí mheán na mórtheanga ar feadh na seachtainí fada.

Pléann Hoff (2008), Li (2012) tábhacht na gcomhthéacsanna sóisialta i bhforbairt an dara teanga. Má bhíonn treisiú le déanamh ar an teanga a thógtar ar scoil agus má bhíonn teanga shóisialta le forbairt, ní mór do dhaltaí a bheith i dteagmháil leis an teanga taobh amuigh den tseomra ranga. Ní mór dóibh a bheith i measc a bpiaraí agus i suíomh ina spreagtar agus ina gcothaítear úsáid na teanga ar bhonn neamhfhoirmeálta. Tugann seo leanúnachas ionchuir do na daltaí, tugann sé deiseanna cleachtaidh don dalta chomh maith le spreagadh dóibh agus déanann sé an teanga a normalú mar ghléas sóisialta in ionad gléas acadúil.

Níl tugtha thuas ach blaiseadh den méid atá foghlamtha againn faoin dea-chleachtas sa tsealbhú teanga ach is tábhachtach an cúlra sin agus muid ag amharc ar éispéiris na múinteoirí agus na ndaltaí faoi na cúinsí úra i rith na paindéime.

Modhanna oibre

Úsáideadh modhanna éagsúla bailithe sonraí idir chainníochtúil agus chainníochtúil leis na ceisteanna taighde a chíoradh. Ba é ba chuspóir don taighdeoir na ceisteanna taighde a iniúchadh ó pheirspictíochtaí éagsúla, chun tacar saibhir agus ionadaíoch sonraí a thógáil ar mhaithe le hanailís, agus chun a dhéanamh cinnte de go mbeadh deis ag na páirtithe leasmhara is tábhachtaí i.e. RO, ÚO, CnaG, na ceannairí scoile/aonaid, na múinteoirí agus na tuismitheoirí ionchur a bheith acu sa taighde. Ní raibh faill ann barúlacha na ndaltaí a lorg go díreach ach fuarthas iad siad go hindíreach tríd na tuismitheoirí agus na múinteoirí.

Rinneadh na céimeanna éagsúla seo a leanas a chur i gcrích idir Deireadh Fómhair 2021 agus Aibreán 2022:

Céim 1: Réamhphleanáil le CnaG. Rinneadh na ceisteanna taighde a chinntiú agus tógadh eolas ábhartha a bhí bailithe acu ar thionchar COVID-19 ar an earnáil.

Céim 2: Fóram na bPríomhoidí. Freastalaíodh ar chruinniú de chuid Fhóram na bPríomhoidí leis an taighde a phoibliú agus le réamhbharúlacha a fháil.

Céim 3: Agallamh le hionadaí ó RO: pléadh ceisteanna polasaí agus cur chuige RO agus ÚO.

Céim 4: Cuireadh nasc chuig suirbhé leictreonach amach chuig gach ceannaire scoile/aonaid. Féach Aguisín 1.

Céim 5: Cuireadh nasc chuig suirbhé leictreonach (tríd na príomhoidí) chuig gach múinteoir Gaelscoile. Féach aguisín 2.

Céim 6: Cuireadh nasc chuig ceistneoir leictreonach (tríd na príomhoidí) chuig gach tuismitheoir a bhfuil páistí ar Gaelscoil acu. Féach aguisín 3.

Céim 7: Iarradh ar cheannairí agus ar mhúinteoirí scoileanna as sampla ionadaíoch páirt a ghlacadh in agallaimh/i bhfócasghrúpaí. Cruthaíodh an sampla de réir chineál na scoile (Gaelscoil/Aonad) agus an cheantair thíreolaíoch.

Modh bailithe agus anailíse sonraí

Maidir leis na ceistneoirí, baineadh úsáid as SPSS chun anailís aon-athróige agus anailís il-athróige (nuair ba chúí) a dhéanamh ar na sonraí cainníochtúla. Leis na

hagallaimh/fócasghrúpaí, baineadh úsáid as na bogearraí anailíse cáilíochtúla, NiVO, chun na sonraí cáilíochtúla a chódú agus a anailísiú ar bhonn téama.

Cúrsaí Eitice

Leanadh treoirlíne agus nósanna imeachta Ollscoil Uladh don tionscadal seo a thiteann isteach i gcatagóir A de chuid rialacháin na hOllscoile²⁵. Bhí an taighdeoir i dteagmháil dhíreach le daoine fásta ar bhonn deonach agus is iad na múinteoirí a bhí ag plé go díreach leis na páistí. Tá gach sonra a bailíodh sábháilte ar chóras dianslándála na hollscoile agus tá anaithnidiú déanta ar na rannpháirtithe.

Torthaí

Fuair gach páirtí leasmhar cuireadh chun ceistneora ceithre huaire le linn thréimhse an taighde agus b'amhlaidh an scéil i gcás fhócasghrúpaí scoileanna an tsampla. Ní rabhthas ag súil leis, áfach, go bhfaighfí freagra ó gach duine acu. Mar a léireofar thíos, tá ceannairí scoile agus múinteoirí faoi an-bhrú i gcónaí le gnáthobair na scoile agus bíonn aird tuismitheoirí ar chuid mhór rudaí eile. Is amhlaidh, fosta, atá gach dream acu báite i suirbhéanna ó dhreameanna éagsúla ar cheisteanna a bhaineann leis an scoil.

Ba é ba thábhachtaí deis a thabhairt dóibh siúd a raibh barúlacha acu iad sin a chur in iúl, agus go leor sonraí ionadaíocha a fháil le hanailís a éascú ar na ceisteanna éagsúla taighde. Fuarthas sampla atá leathan agus éagsúil go leor le treochoirí agus barúlacha ginearálta a léiriú. Seo achoimre ar na freagairtí a fuarthas:

Ceannairí scoile

- 12 fhreagairt
- 10 nGaelscoil & 2 aonad
- 11 bhunscoil & 1 mheánscoil
- Fear Meanach; Tír Eoghain; an Dún;
Ard Mhacha; Doire

Múinteoirí scoile

- 16 fhreagairt
- 12 bhunscoil & 4 aonad
- Fear Meanach; Tír Eoghain; an
Dún; Ard Mhacha; Doire
- Rang 1 – Rang 7

Tuismitheoirí

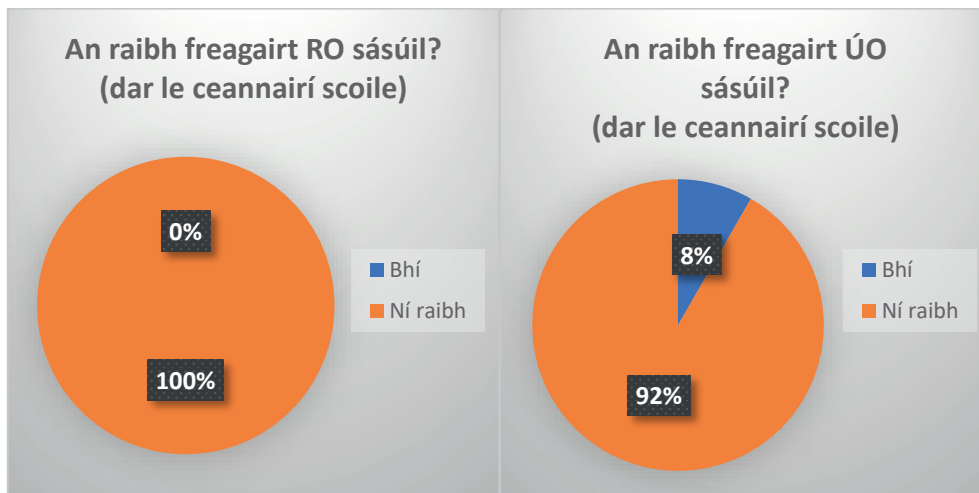
- 160 freagairt
- 18 mbunscoil; 46 aonad bunscoile; 11
mheánscoil; 35 shruth meánscoile
- Fear Meanach; Tír Eoghain; an Dún;
Ard Mhacha; Doire
- Rang 1 – Bliain 12

Agallaimh/Fócasghrúpaí

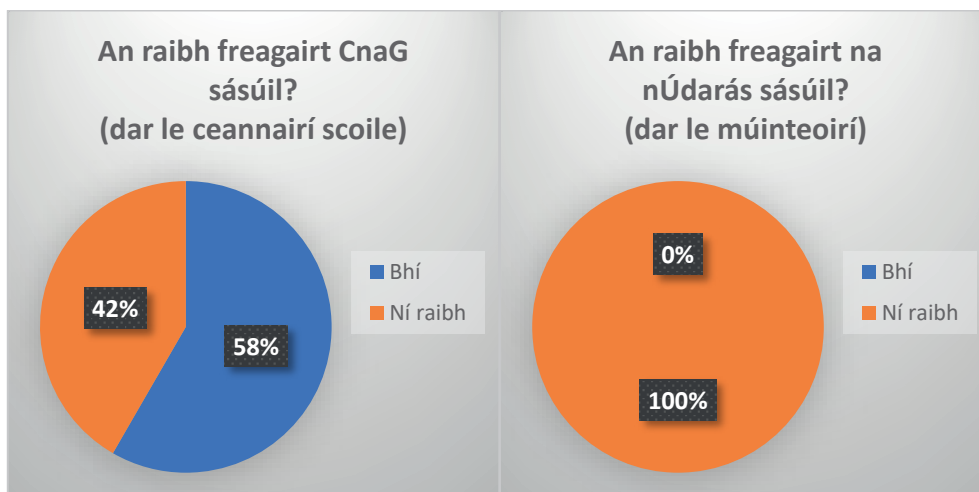
- 3 sheisiún
- 2 Ghaelscoil & 1 aonad
- Béal Feirste; Ard Mhacha; Doire

Léaráid 3: Líon na bhfreagairtí a fuarthas sna céimeanna éagsúla

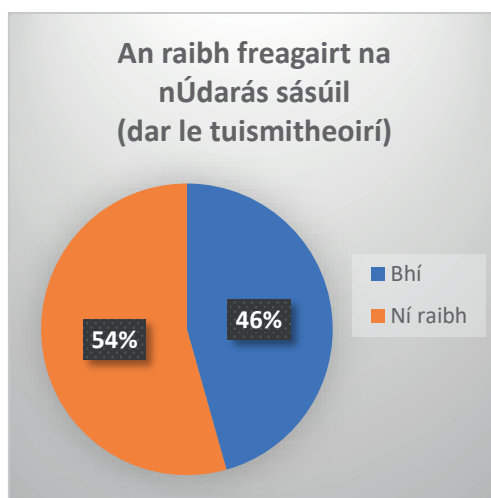
Tráthúlacht agus sástacht fhreagairt thosaigh na nÚdarás

Léaráid 4: Sástacht ceannairí le freagairt RO Léaráid 5: Sástacht ceannairí le freagairt ÚO

Léaráid 6: Sástacht ceannairí le freagairt CnaG Léaráid 7: Sástacht múinteoirí le freagairt na nÚdarás

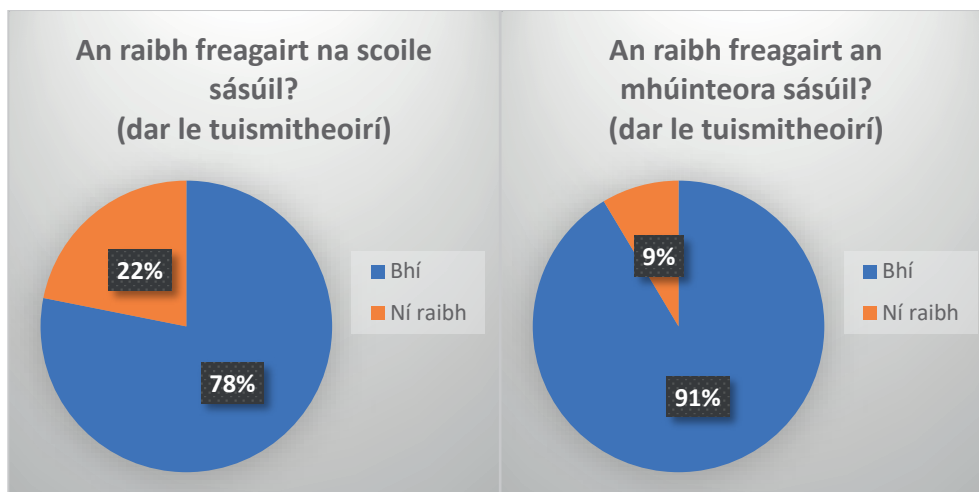
Léaráid 8: Sástacht tuismitheoirí le freagairt na nÚdarás

Cé go dtuigtear gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus go raibh RO agus ÚO ag obair faoi an-bhrú ag an tús, is léir go gcreideann na ceannairí scoile (100% i gcás RO agus 92% i gcás ÚO), na múinteoirí (100% agus an dá dhream le chéile) agus 54% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an na suirbhéanna nár tugadh treoirlínte agus tacaíocht chuí in am trátha. Bhí na tuismitheoirí ar lorg eolais ó na múinteoirí, agus na múinteoirí ar lorg eolais ó na ceannairí agus na ceannairí ag fanacht le scéala ó RO nó ÚO nó CnaG. Is amhlaidh a tháinig an t-eolas sa deireadh, in amanna cúpla seachtain mall, agus is ábhar frustrachais a bhí ann do na ceannairí gur tráthnóna Dé hAoine go minic a thagadh sé, sin nó go mbíodh sé i mbéal lucht na meán cumarsáide sula mbeadh sé acu féin.

Maidir le CnaG, 42% de na ceannairí scoile a dúirt nach raibh siad sásta leis an fhreagairt a bhí ann ag an tús. Den chuid is mó, níor bhain sé seo le cúrsaí cumarsáide. Dar le ceannairí an tsuirbhé, in ainneoin go raibh na freagraí uatha mall ag an tús, bhí siad ar fáil le glacadh le ceisteanna agus le héisteacht le deacrachtaí agus tuigeann na múinteoirí go raibh siad teoranta sa mhéid ab fhéidir leo a dhéanamh. Bhí na múinteoirí ar lorg treorach faoin chur chuige i leith na Gaeilge agus an teagaisc ar líne nach raibh ar fáil i rith na chéad dianghlasála. Tá fianaise ann, áfach, (féach Aguisín 4) go raibh stocaireacht ar bun ag CnaG agus tacaíocht eárnála ar bun ag ÚO, rud is léir nár thug ceannairí nó múinteoirí scoile mórán airde air.

I bhfianaise an méid a deir May et al. (2004) maidir le tábhacht na pleanála ón leibhéal is airde anuas, léiríonn idir cheannairí agus mhúinteoirí an tsuirbhé go raibh cliseadh cumarsáide ann go háirithe i rith na chéad dianghlasála. Mhothaigh na ceannairí scoile nach raibh an dara rogha acu ach na cinntí s'acu féin a dhéanamh maidir le reáchtáil an oideachais agus chinn siad feidhmiú de réir n-acmhainneachta féin sa scoil agus iad ag fanacht le treoir oifigiúil ón RO. Cé nach mbíonn aonchineálacht i gcur chuige gach scoile in am ar bith, ní inmholta cur chuige *ad hoc* mar seo i gcás éigeandála ar an ábhar gur fhág sé go raibh réimse cur chuige difriúil i scoileanna difriúla, rud nach raibh cothrom ar na scoileanna sin nach raibh na hacmhainní nó an saineolas iontu le tabhairt faoin chiantagasc ag an tús.

Luann na múinteoirí agus na ceannairí, áfach, an feabhas a tháinig ar an tacaíocht phraiticiúil le himeacht ama. Luaitear go sonrach na cúrsaí traenála ar líne a chuir ÚO agus CnaG ar fáil i ndiaidh tamaill (féach Aguisín 9) agus is léir gur mhothaigh siad in áit níos fearr le teacht an dara tréimshe cianfhoghlama. Ba mhór an difear a rinne scéimeanna an RO mar shampla *Engage*, *Sealbhú* agus *Supporting Learning* de chuid an ÚO. Luaitear go minic an difear a dhéanann tacaíocht den tsórt seo.

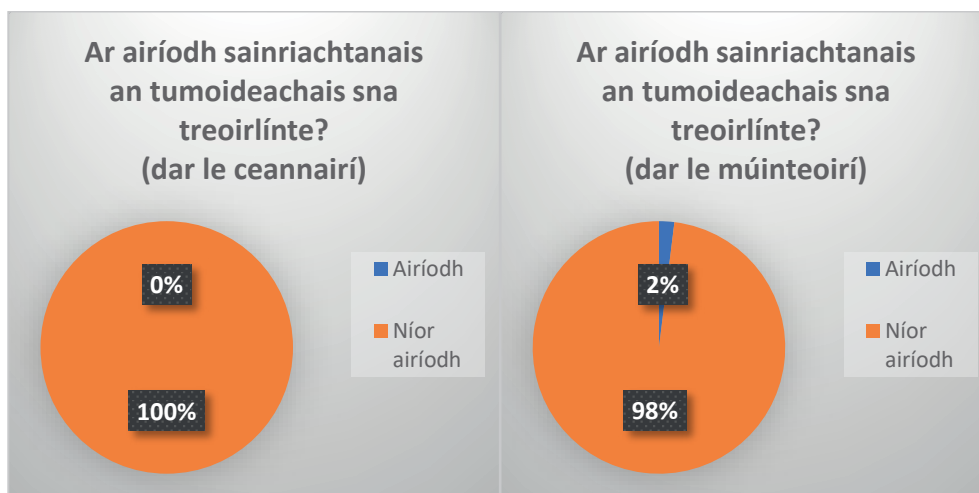

Léaráid 9 : Sástacht tuismitheoirí le freagairt na scoile

Léaráid 10: Sástacht tuismitheoirí le freagairt an mhúinteora

Is inspéise a shástacht a bhí tuismitheoirí an tsuirbhé le freagairt na scoile (78% sásta) agus na múinteoirí aonair (91% sásta). In ainneoin éiginnteacht a bheith ann i measc na dtuismitheoirí agus strus na ndálaí úra orthu, is teist mhaith ar phobal na scoile atá ann gur tuigeadh do na tuismitheoirí go raibh na scoileanna aonaracha ag déanamh a ndíchill faoi chúinsí a bhí iontach deacair. Ar na buanna is mó a luaitear ná na scoileanna a bheith sásta glacadh le ceisteanna agus éisteacht le buarthaí agus cumarsáid mhinic a dhéanamh maidir le cur chuige na scoile agus maidir leis an obair a bheadh le déanamh ag na daltaí féin. Tá an méid seo ag teacht le torthaí Bates et al. (2022) i scoileanna Béarla an Tuaiscirt.

Aird ar an tumoideachas

Léaráid 11: Ar airíodh sainriachtanais na hearnála sna treoirlínte, dar le ceannairí?

Léaráid 12: Ar airíodh sainriachtanais na hearnála sna treoirlínte, dar le múinteoirí?

Feictear nach raibh ceannaire ar bith a chomhlánaigh an suirbhé den bharúil gur airíodh sainriachtanais an tumoideachais sna treoirlínte a tháinig amach ón RO ag an tús. Bhí 98%

de na múinteoirí den tuairim chéanna. Maíonn siad nach raibh tagairt ar bith do dhálaí an tumoideachais i gcuid de na ciorcaláin a cuireadh amach agus gur i mBéarla a tháinig gach rud chucu fosta ag an tús, rud a d'fhág go raibh acusan le dul i mbun aistriúcháin nuair a bhí siad ag streachailt cheana féin le hábhar ranga srl. a chur ar fáil. Ar ndóigh, is obair sa bhreis seo ar an obair bhreise aistriúcháin a bhíodh á fágáil faoi mhúinteoirí Gaelscoile fiú roimh an phaindéim, obair bhreise nach mbíonn le déanamh in earnáil an Bhéarla.

Mar shampla de seo, má amharctar ar an chéad chiorcalán a cuireadh amach (Aguisín 5), níl oiread agus tagairt amháin don tsealbhú teanga. Deirtear:

Schools will wish to take a pragmatic approach to delivering the curriculum, prioritising key knowledge, understanding and skills in each area of learning.

I gcás an tumoideachais, is gá pleanáil faoi leith a dhéanamh maidir leis an teanga nó déantar ábhar an churaclaim a fhorbairt go comhthreomhar leis an teanga féin (Ó Ceallaigh et al., 2015). Theastaigh ó mhúinteoirí comhairle a bheith acu faoin dóigh le hé seo a fhorbairt agus iad ag pleanáil don chiantagasc. Ina éagmais seo, shocraigh siad ar chur chuige a raibh siad féin ábalta aige agus d'fhág seo éagsúlacht mhór ó scoil go scoil.

Is inspéise, fosta, go luaitear go sonrath:

The Department notes that there is no compelling evidence to indicate that such synchronous learning is more effective at improving pupil outcomes than asynchronous approaches through for example pre-recorded lessons.

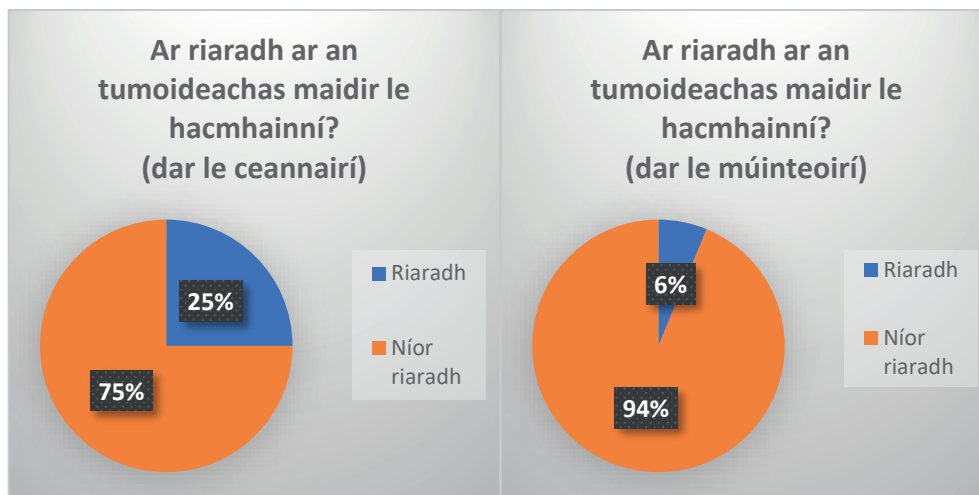
Ní léirítear sa ráiteas seo buntuisicint ar an dóigh a ndéantar teanga a shealbhú agus ní léir aird a bheith ar an litríocht foghlama teanga a mhaíonn gur fearr meascán den dá chur chuige²⁶. Mar a mhínítear thuas, déantar an teanga a thógáil in éineacht le scileanna an churaclaim agus déantar an teanga a thógáil, fosta, de thairbhe na páistí a bheith tumtha sa teanga ar bhonn leanúnach agus idirghníomhaíocht chumarsáideach ann leis na múinteoirí agus lena chéile (Genesee, 1987). Cé go bhfuil buanna ag an chur chuige ais-sioncrónach maidir le teacht leanúnach a bheith ag daltaí ar an ábhar, ní féidir leis an idirtheagmháil oideolaíoch chuí a chur ar fáil agus tá seo luaite ag CnaG i gcomhfhreagras a chuir siad chuig an RO (féach Aguisín 4):

Although research has yet to be undertaken regarding immersion education in a remote learning context, UNESCO reports on remote learning in general consistently cite synchronous methods of teaching as most effective to maintain connections with pupils pastorally and to provide an immersion environment online.²⁷ All DE/EA guidance issued to schools to date has failed to encourage synchronous learning as an effective pedagogy or to acknowledge the specific needs of learnings in an immersive context.

²⁶ Féach mar shampla Perez (2003); Amity (2020).

²⁷ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373764?posInSet=64&queryId=N-4198b5c9-2d42-4ffc-9fbc-4ff5748afd93>

Le himeacht ama, fuarthas sampla an-fhiúntach de shainbheart don tumoideachas mar atá sna *Treoirline Comhfhoghlama* (Féach Aguisín 6) ina bhfuil eolas praiticiúil fiúntach maidir le spreagadh na teanga sna heochairchéimeanna éagsúla. Is mór is fiú áiseanna mar seo a bheith ar fáil ach ní léir go bhfuair gach tuismitheoir cóip de seo nó gur cuireadh ar an eolas iad go raibh a leithéid ar fáil.²⁸

Léaráid 13: Ar riaradh ar an tumoideachas maidir le hacmhainní, dar le ceannairí?

Léaráid 14: Ar riaradh ar an tumoideachas maidir le hacmhainní, dar le múinteoirí?

Ar an téada céanna, níor chreid na ceannairí (75%) ná na múinteoirí (94%) a chomhlánaigh na suirbhéanna go raibh go leor sainacmhainní ann don Ghaeilge. Is fadhb sheanbhunaithe í go mbíonn ar mhúinteoirí a bheith ag dul i mbun aistriúcháin ar acmhainní Béarla nó go mbíonn orthu acmhainní fóirsteanacha a chruthú as an úr (Ó Ceallaigh & Ní Dhonnabhain, 2015; Ní Chlochasaigh et al., 2020). Is é an rud is mó a dhéanann tinneas d'fhreagróirí an tsuirbhé go bhfuil rogha iontach leathan ar fáil i mBéarla agus go bhfuil cuid na Gaeilge gann i gcomparáid leis sin. Muna ndéanann siad an t-ábhar i mBéarla a aistriú, bíonn siad á gcur ar fáil i mBéarla agus cé go sásaíonn sin scil an churaclaim, tá sin ag teacht salach ar chur chuige an tumoideachais.

Luann cuid acu go bhfuil méid áirithe acmhainní ar fáil ach go nglacann sé barraíocht ama teacht ar na rudaí is fóirsteanáí do na ranganna s'acu féin. Mar shampla de seo, tá obair déanta ag CnaG in éineacht leis an ÚO chun acmhainní a thabhairt le chéile²⁹. Má chuirtear sin i gcomparáid le taobh an Bhéarla³⁰, feictear gur mó i bhfad atá ar fáil trí an mheán an Bhéarla agus gur fusa agus gur gasta i bhfad teacht ar ábhar atá fóirsteanach do ghnéithe éagsúla den churaclam sna heochairchéimeanna éagsúla³¹.

²⁸ Bhí nuachtlitir speisialta ag CnaG, fosta, ina leagtar amach acmhainní do thuismitheoirí ach ní léir poiblíocht fhorleathan a bheith déanta uirthi sin. <https://mailchi.mp/f39c6484d048/iseanna-ar-lne>

²⁹ Féach [Bunscolaíocht - Primary School \(padlet.com\)](https://www.bunscolaiocht.com)

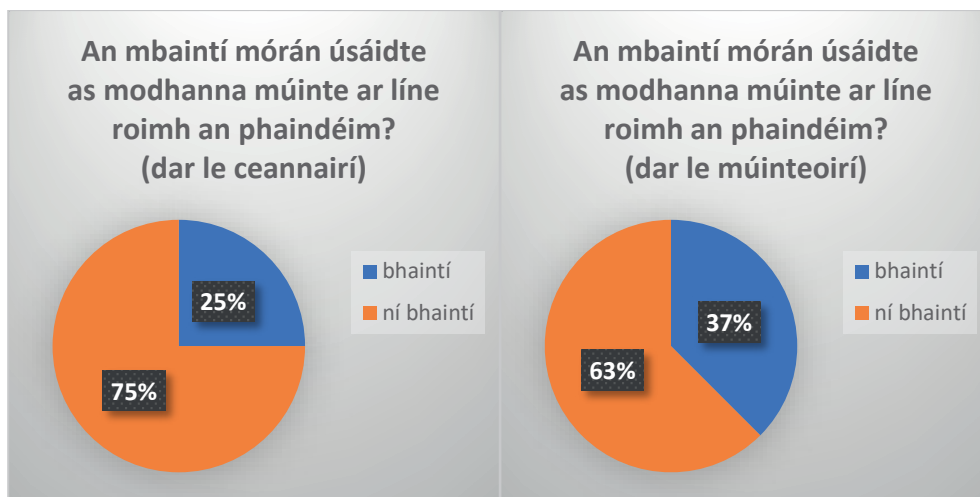
³⁰ Féach <https://www.eani.org.uk/primary-school-education-resources>

³¹ Tá iarracht níos fearr déanta ag Gaeloideachas ó dheas, <https://gaeloideachas.ie/acmhainni-bunscioile/?lang=ga>, ach arís, ní bheadh sé iontach furasta ag múinteoir ó thuaidh a bhealach a dhéanamh tríd an ábhar seo a bhaineann le curaclaim difriúil.

In ainneoin an gearán céanna seo a bheith á dhéanamh le fada, is cosúil gur iarsmaoineamh a bhíonn in earnáil na Gaelscolaíochta go fóill agus is minic nach mbeadh soláthar cuí ann don earnáil gan stocaireacht a bheith déanta ag leithéidí CnaG, Conradh na Gaeilge nó an Dream Dearg. Má bheartaítear sa deireadh ar riar ar an Ghaelscolaíocht, fágann an mhoilleadóireacht go mbíonn an obair seo iontach íseal sna sruthanna oibre, rud a fhágann cleachtóirí agus daltaí faoi mhíbhuntáiste. Seo roinnt samplaí eile agus ní liosta uileghabhálach é.

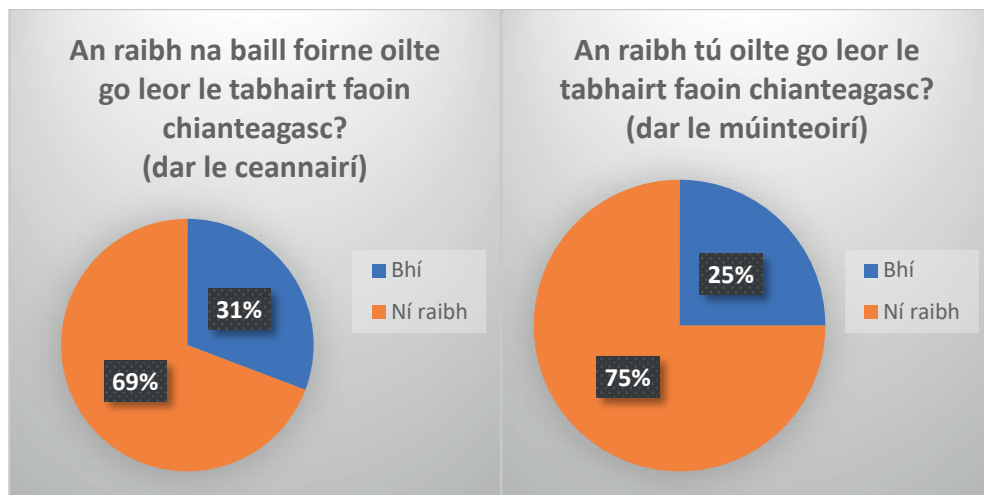
- IXL: D'fhógair an tAire go mbeadh teacht ag páistí R6 ar na bogearraí seo le cuidiú le tuilleadh cleachta sa litearthacht agus san uimhearthacht. Is i mBéarla amháin a bhí seo ar fáil. Thangthas ar bhogearra cosúil leis seo a bhfuil leagan Gaeilge ann de, *Just2Easy*, ach ní raibh rochtain ag daltaí Gaelscolaíochta air seo go dtí naoi mí i ndiaidh na rochtana ar IXL.
- Comharthaíocht COVID-19: cé gur gealladh do scoileanna go gcuirfí comharthaí ar fáil i nGaeilge roimh fhilleadh chun na scoile, ní bhfuair na ceannairí aon chinnteacht faoi seo in am trátha agus fágadh ualach an aistriúcháin orthu féin.
- Splanc-chártaí & ríomhleabhair GCSE: is i mBéarla amháin a cuireadh na hacmhainní seo ar fáil.

Ullmhacht chun aistriú ar líne

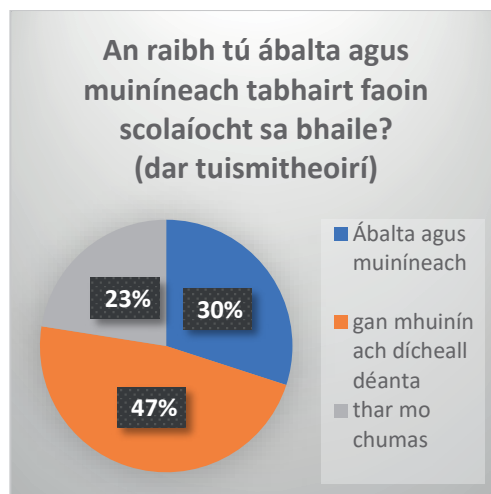
Léaráid 15: Úsáid modhanna múinte ar líne roimh an phaindéim, dar le ceannairí

Léaráid 16: Úsáid modhanna múinte ar líne roimh an phaindéim, dar le múinteoirí

Léaráid 17 : Oilteacht na mball foirne chun cianteachais, dar le ceannairí

Léaráid 18: Oilteacht na mball foirne chun cianteachais dar le múinteoirí

Léaráid 19: Ábaltacht agus muinín chun scolaíochta sa bhaile, dar le tuismitheoirí

Maíonn 75% de na ceannairí agus 63% de na múinteoirí a chomhlánaigh na suirbhéanna nach mbaineadh siad mórán úsáidte as modhanna múinte ar líne roimh an phaindéim. Maíonn 77% de na tuismitheoirí go bhfacthas dóibh nár úsáideadh modhanna múinte ar líne lena gcuid daltaí roimh an phaindéim. Is follas nach ar an fhoghlaim chumaisc a bhíodh an bhéim roimh an phaindéim agus go raibh na straitéisí oideolaíochta fréamhaithe sa tseomra ranga sna Gaelscoileanna agus i scoileanna Béarla (Archambault et al., 2016). Cé nach iontas ar bith seo, léiríonn sé an t-athrú ollmhór a rinneadh thar oíche, rud, is cinnte, a raibh impleachtaí móra aige ar chaighdeán an teagaisc ar líne nuair a cuireadh tús leis de chéadair³².

69% de cheannairí agus 75% de mhúinteoirí a mhothaigh nach raibh siad oilte a ndóthain le tabhairt faoin teagasc ar líne. Tuigimid nach raibh an dara rogha ann ach is sonrach a airde atá na figiúirí seo nó bíonn scileanna faoi leith de dhíth le foghlaim ar líne a éascú, scileanna nár mhothaigh na múinteoirí a bhí acu³³. Maíonn siad go raibh orthu na scileanna seo a fhoghlaim taobh istigh de chúpla lá maidir le húsáid na n-ardán agus an n-aipeanna ar líne. Is

³² Tá taighde fiúntach déanta ag Nambiar (2020) air seo ó pheirspictíocht na múinteoirí agus na ndaltaí.

³³ Pléann Ferri et al. seo (2020).

teist ar na múinteoirí agus na scoileanna go raibh teacht le chéile iontach gasta ann chun go bhfoghlaimeodh siad óna chéile sna scoileanna agus idir na scoileanna, rud a tharla de réir na suirbhéanna. Ina dhiaidh sin is uile, áfach, tá difear idir ábhar a chruthú agus a óstáil ar líne agus teagasc a dhéanamh ar líne. Is ríthábhachtach a chur san áireamh, fosta, go bhfuil scileanna breise faoi leith de dhíth le teanga eile a theagasc ar líne (Sun, 2011) agus, mar a luadh cheana, is ar an teagasc aonteanga a bhí gach treoir agus moladh a bhí ag teacht ó na húdaráis. Níl aon amhras, mar sin, ach gur chruthaigh seo dúshlán mór ag an tús do mhúinteoirí nach ndearna a leithéid sin roimhe.

Le teacht an dara dianghlasáil, bhí cúrsaí ar an ríomhtheagasc curtha ar fáil (féach, mar shampla, Aguisín 9) agus tuilleadh acmhainní cruthaithe agus mhothaigh na múinteoirí a chomhlánaigh an suirbhé go raibh siad in áit i bhfad níos fearr. Ní hé amháin go raibh traenáil déanta acu ach bhí taithí anois ag cuid mhaith acu ar a bheith ag úsáid acmhainní digiteacha agus barúil acu ar na rudaí ar éirigh leo agus na rudaí nár éirigh leo - céim iontach tábhachtach san oideolaíocht (Wassermann, 1989)

Cé go n-adhmaíonn 23% de na tuismitheoirí go raibh sé thar a gcumas ról an mhúinteora a ghlacadh orthu féin sa bhaile, is dearfach go ndeir 47% go ndearna siad a ndícheall in ainneoin nach raibh siad muiníneach. Deir cuid mhaith acu go raibh sé deacair acu an t-am a aimsiú le cuidiú leis an obair agus iad ag iarraidh a bheith ag láimhseáil a bpost féin nó ag tabhairt aire do na páistí eile sa teach. Deir cuid eile go raibh sé doiligh na páistí a spreagadh mar gur tuigeadh do na páistí nach múinteoirí a dtuismitheoirí.³⁴

Cé nach luann ach beagán tuismitheoirí easpa scileanna teagaisc go sonrach mar dheacracht, caithfear glacadh leis nach múinteoirí gairmiúla a mbunús, mar sin de, ní bheadh tuigbheáil acu ar mhodhanna múinte ná ar mhodhanna spreagtha foghlama a fhaigheann múinteoirí mar chuid den diantraenáil s'acu.

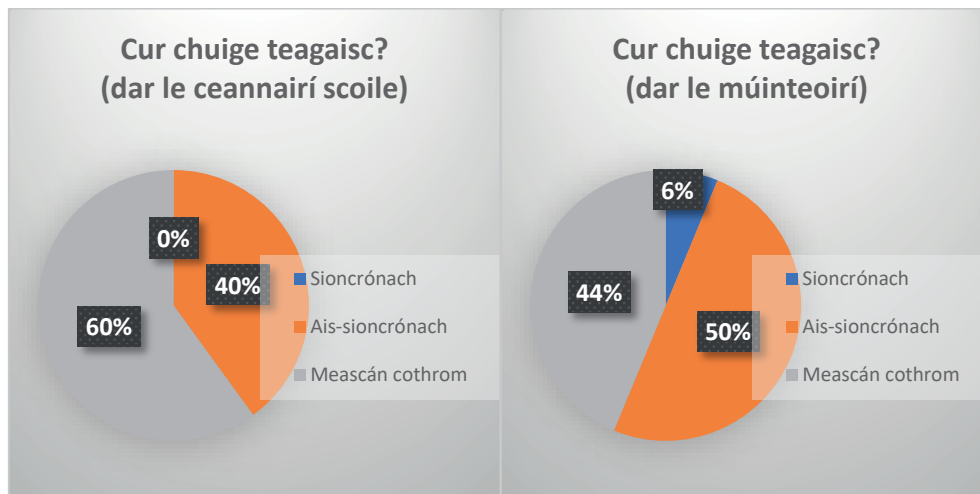
Má chuirtear easpa Gaeilge agus easpa saineolas múinte teanga na dtuismitheoirí san áireamh, chomh maith le heaspa feasachta ar acmhainní tacaíochta, tá sé ar shlí a ráite gur troime i bhfad a thit impleachtaí an aistrihe ar thuismitheoirí daltaí tumoideachais agus ina dhiaidh sin ar na daltaí féin. Is féidir go raibh bunchnáimha an churaclaim á gclúdach ag na tuismitheoirí de réir threoracha na múinteoirí ach ní raibh mórán airde ar an insealbhú teanga; níos minice ná a mhalairt, is trí mheán an Bhéarla a bheadh na tuismitheoirí ag plé an ábhair foghlamtha lena gcuid páistí, rud ar imeacht iomlán é ón nós a mbeadh na páistí féin cleachta leis ar scoil³⁵.

---

³⁴ Féach Walsh et al. (2020) le barúlacha tuismitheoirí i scoileanna Béarla a fháil. Deirtear cuid mhaith den rud chéanna.

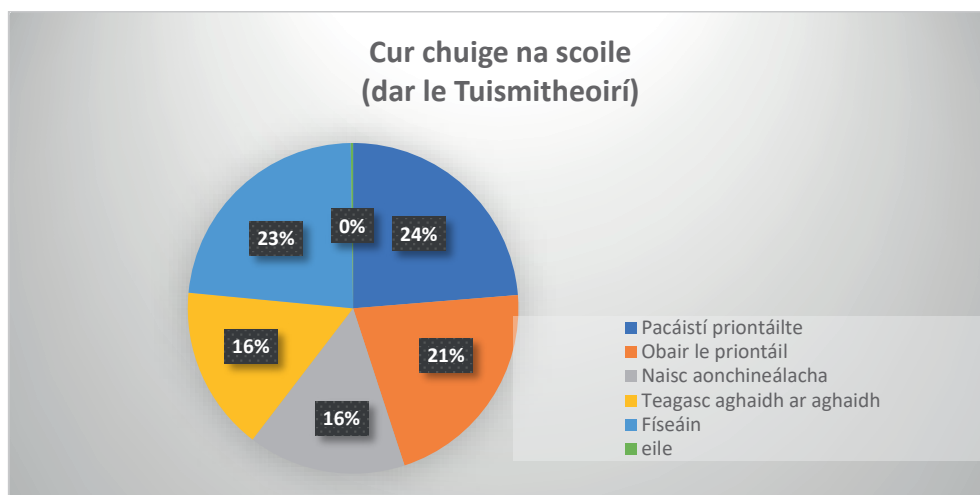
³⁵ Ar ndóigh, bheadh taithí áirithe acu ar a bheith ag gabháil d'obair bhaile ar an dóigh seo.

Cur chuige i rith na dtréimhsí cianfhoghlama

Léaráid 20: Cur chuige teagaisc i rith na dtréimhsí, dtréimhsí cianfhoghlama, dar le ceannairí

Léaráid 21: Cur chuige teagaisc i rith na cianfhoghlama, dar le múinteoirí

Léaráid 22: Cur chuige na scoile i rith na dtréimhsí cianfhoghlama, dar le tuismitheoirí

Fiafraíodh sna ceisteanna thuas faoin chur chuige i rith na dianghlasála ach is léir an dá mhórhtréimhse chianfhoghlama a bheith curtha san áireamh. De réir na dtráchtanna a fuarthas ar na ceisteanna seo agus de réir chomhairle RO (féach lth. 29 thuas), is teagasc ais-sioncronach ba mhó a bhí in úsáid nuair a cuireadh tús leis an chéad dianghlasáil. De dheasca na héiginnteachta a bhraith na múinteoirí agus na príomhoidí, mar aon le deacrachtaí praiticiúla (e.g. easpa bonneagair cianfhoghlama sa scoil; easpa oiliúna na múinteoirí ar an chianfhoghlaim; easpa ríomhairí nó idirlín ag na daltaí), bhí meascán cur chuige ann ag an tús.

Tháinig forbairt ar an chur chuige diaidh ar ndiaidh de réir mar a bhí an teicneolaíocht á cur ar fáil do na daltaí, de réir mar a bhí na múinteoirí ag teacht isteach ar an teicneolaíocht agus iad ag tabhairt faoi thraenáil neamhfhoirmiúil sa scoil nó traenáil fhoirmiúil trí iarrachtaí CnaG agus an ÚO. Faoin am ar tháinig an dara dianghlasáil, is cosúil go raibh iarrachtaí ar theagasc sioncronach ann i gcuid mhaith scoileanna. Is amhlaidh, áfach, nár mhar a chéile an oifríl ó scoil go scoil ná ó bhliainghrúpa go bliainghrúpa go háirithe sna

bunscoileanna. Bhí ranganna ann a mbeadh seisiún beo gach lá acu, ranganna eile a mbeadh seisiún acu uair sa tseachtain, ranganna a mbeidh seisiúin ócáideacha acu agus ansin ranganna ann nach bhfuair seisiún ar bith beo. De réir fhianaise an tsuirbhé, tharla seo go minic sa Bhonnchéim agus in Eochairchéim 1 nuair nár chreid na múinteoirí go mbeadh sé ar chumas na ndaltaí a bheith rannpháirteach nó nuair nach raibh an múinteoir muiníneach ná oilte go leor le tabhairt faoi. Tharla sé, fosta, dar le cúpla múinteoir, mar nach dtiocfadh leo am a chinntiú leis na tuismitheoirí a bhí go fóill ag obair.

Mar a fheicimid i bhfreagraí na dtuismitheoirí, seo thíos na straitéisí ar baineadh úsáid astu. Tugtar faoi deara go bhfuil siad seo ag teacht le Bates et al. (2022) a léiríonn cuid mhaith den chur chuige céanna in ainneoin nach raibh scoileanna an staidéir sin ag plé leis an tsealbhú teanga:

Pacáistí priontáilte: D’ullmhaigh agus phriontáil cuid de na múinteoirí i gcuid de na scoileanna pacáistí oibre inar leagadh amach obair de réir thopaicí an churaclaim (e.g. mata, litearthacht, an domhan thart orainn). Bhailigh na tuismitheoirí na pacáistí seo ón scoil. D’fhág an cur chuige seo nár ghá an ríomhaire a úsáid an oiread sin agus thiocfadh le daltaí in éineacht lena dtuismitheoirí a bheith ag obair diaidh ar ndiaidh ar na píosaí. Iarradh, i gcuid de na scoileanna, go gcuirfí pictiúir den obair chríochnaithe chuig na múinteoirí. I scoileanna eile, cuireadh na freagraí amach ar líne agus i scoileanna eile ní dhearnadh mórán monatóireachta ar an obair seo ar chor ar bith.

Obair le priontáil: D’ullmhaigh na múinteoirí pacáistí, cuireadh ar fáil ar líne iad agus iarradh ar thuismitheoirí iad a phriontáil nuair ab fhéidir. Is é an míbhuntáiste is mó leis seo nach mbíonn printéir ar fáil i ngach teach³⁶, rud a d’fhág roinnt tuismitheoirí in áit na leathphingine. B’ionann an cur chuige aiseolais sa chás seo agus an chur chuige a bhí thuas.

Naisc aonchineálacha: Seoladh naisc chuig ábhar a shíl na múinteoirí a bheadh fóirsteanach d’aois agus do leibhéal na ndaltaí. Cé gur féachadh le naisc chuig ábhar Gaeilge a chur ar fáil, ba mhinic nach raibh an dara rogha ag múinteoirí ach nasc a thabhairt chuig ábhar Béarla ar leithéidí *Twinkl*.

Teagasc sioncronach aghaidh ar aghaidh: Baineadh úsáid as meascán ardán chuige seo, *Google Classroom*, *Google Meets* agus *Zoom* agus bhí meascán spriocanna agus minicíocht dhifriúil ann ag brath ar an scoil, ar an bhliainghrúpa agus ar chumas na múinteoirí féin. Mar shampla de seo, bhain múinteoir amháin úsáid as seo ar mhaithe le grúpaí léitheoireachta agus múinteoir eile ar mhaithe le corpoideachas.

Físeáin: Bhí *Google Classroom*, *Seesaw* agus *Class Dojo* in úsáid i roinnt scoileanna le roinnt bliainghrúpaí chun físeáin agus tascanna a leagan ar na mic léinn. Rinne cuid de na scoileanna seo mar chomhlánú ar na pacáistí oibre chun treoracha a thabhairt, topaicí a mhíniú do na daltaí agus do na tuismitheoirí agus chun píosaí beaga Gaeilge a chur ar fáil do na daltaí, mar shampla, scéalta, rannta srl.

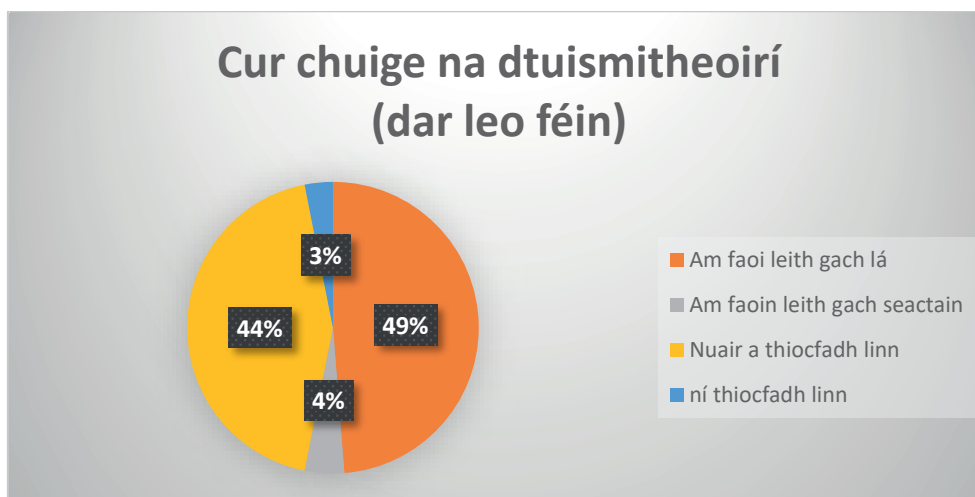
---

³⁶ Ní raibh printéir ar fáil in 45% de na tithe i measc na dtuismitheoirí a d’fhreagair an tsuirbhé.

Cé nach raibh an dara rogha ag na múinteoirí san am, is cinnte go bhfágann an meascán mearaí seo de chuir chuige ó rang go rang agus ó scoil go scoil, nach bhfuair gach dalta an t-eispéireas céanna foghlamtha i rith na chéad dianghlasála. Is cinnte go ndearnadh gach iarracht ábhar an churaclaim a chur i láthair na ndaltaí ar bhealach éigin ach ní fhacthas mórán béime ar theagasc na teanga thar an méid a rinneadh maidir le cúrsaí litearthachta.

Is léir, ó fhreagraí an tsuirbhé agus ó fhaisnéis na bhfócasghrúpaí, gurbh éigin íobairt a dhéanamh sa mhonatóireacht agus san aiseolas. D’fhág seo nach raibh idirghabháil á déanamh i gcónaí i gcás na ndaltaí sin a bhí ag streachailt leis an ábhar a bhí a chlúdach. Sa chás go raibh polasaí docht monatóireachta sa scoil, deirtear sna fócasghrúpaí gurbh iad na páistí a raibh an cuidiú de dhíth orthu na páistí ba lú a bhí ag déanamh na oibre nó a bhí spreagtha chun an obair a dhéanamh. Is cuid bhunúsach den phróiseas foghlama idirghabháil an mhúinteora sa chás seo, agus is amhlaidh a fágadh seo faoi na tuismitheoirí, cuid mhaith acu nach mbeadh eolach ar na bealaí is fearr chuige seo ó tharla nach múinteoirí iad.

Arís, feictear gur tháinig feabhas air seo i rith an dara tréimhse cianfhoghlama agus na múinteoirí níos ullmhaithe don rud a bheadh rompu ach ní féidir a mhaoímh bunaithe ar thorthaí an taighde gur leagadh an bhéim ba mhó, fiú i rith na tréimhse seo, ar an teagasc shioncronach ná ar an teagasc comhtháite ábhar agus teanga (FCÁT).

Léaráid 23: Cur chuige na dtuismitheoirí i rith na dtréimhsí cianfhoghlama, dar leo féin

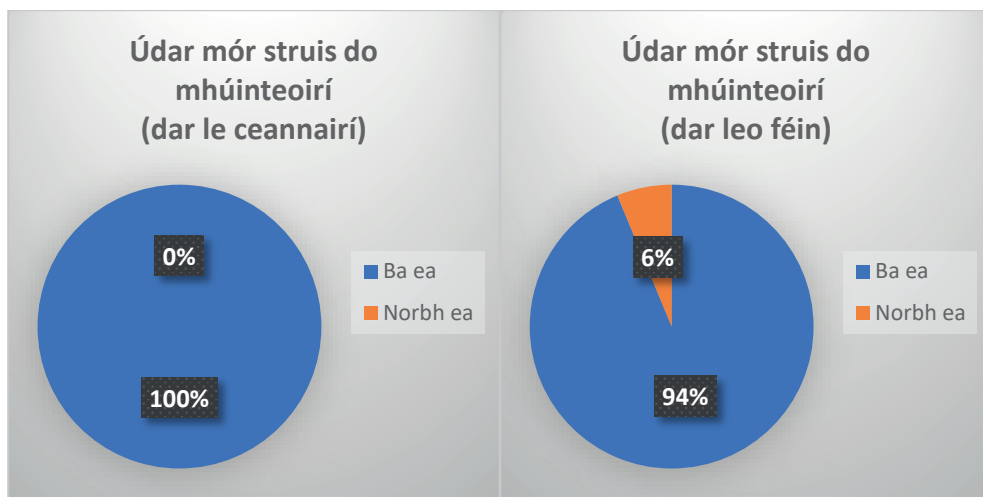
Le cois cur chuige ilchineálach na múinteoirí, b’amhlaidh a bhí meascán cur chuige i measc na dtuismitheoirí. Ar an chuid is mó de (49%), rinneadh iarracht am faoi leith a leagan amach gach lá le tabhairt faoi na tascanna a chuireadh an scoil ar fáil ach nuair nárbh fhéidir sin, tugadh faoin obair nuair a bhí deis ag na tuismitheoirí a bhí ag obair nó a raibh cúraimí eile orthu. Is beag an céatadán é (3%) ach is fiú a aithint go raibh teaghlaigh ann nárbh fhéidir lena na tuismitheoirí iontu cuidiú ar bith a thabhairt³⁷.

³⁷ Féach (Bates et al., 2022) a dhearbhaíonn torthaí den chineál céanna.

Thuig na húdaráis agus thuig na múinteoirí nach dtiocfadh a bheith sainordaitheach faoi dtaobh de seo agus tosca difriúla i ngach teach. Cé go mbíonn gnáthamh an lae scoile iontach tábhachtach i bhforbairt an pháiste, b'éigean glacadh leis nach mbeadh seo amhlaidh agus dá thairbhe sin, d'admhaigh an RO:

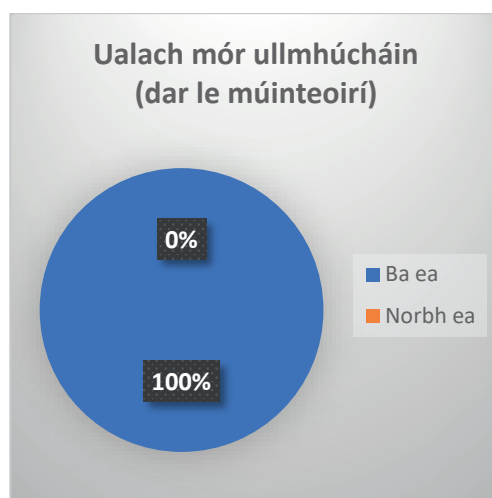
One key learning point that has emerged worldwide during the current school closures is that schools should not expect to make similar progress to taught lessons in any given period of remote learning. It will be necessary to identify key learning priorities, without necessarily sacrificing breadth across the curriculum. Schools will wish to take a pragmatic approach to delivering the curriculum, prioritising key knowledge, understanding and skills in each area of learning.

Eispéireas na múinteoirí

Léaráid 24: Údar struis do mhúinteoirí, dar le ceannairí?

Léaráid 25: Údar struis do mhúinteoirí, dar leo féin?

Léaráid 26: Ualach mór ullmhúcháin, dar le múinteoirí?

Agus athbheithniú á dhéanamh anois ar na modhanna múinte agus straitéisí a úsáideadh i rith na tréimshe seo, tá sé iontach furasta locht a fháil ar chuid den chur chuige a bhí ann. Caithfear cuimhneamh air gur daonna daoine na múinteoirí agus na ceannairí scoile a raibh gnáthbhuarthaí orthu féin san am, bíodh sin cúrsaí teaghlaigh agus clainne agus cúrsaí sláinte³⁸. Déanann Kim et al. achoimhre mhaith ar an scéal:

COVID-19 has necessitated many changes in society, including those in education that are likely to be cognitively and emotionally taxing for teachers. Engaging in remote teaching has clearly been one of the most prominent changes required of teachers (Department for Education, [2020a](#))... Furthermore, some teachers may have competing responsibilities, such as home schooling their own children, caring for vulnerable family members, and/or managing their own mental health. All of this runs parallel to teaching their pupils remotely and continuing the non-teaching elements of their job, and the combination of these circumstances can present a potentially highly stressful situation for teachers.

Bhí neart míthuisceana i measc an ghnáthphobail ar an méid a luigh tréimhsí na dianghlasála ar mhúinteoirí scoile gan trácht ar an ualach breise a bhí ar mhúinteoirí Gaelscoile a bhí ag obair ar bheagán áiseanna fóirsteanacha. Is léir ó na freagraí a fuarthas go raibh siad ar theann a ndíchill ag iarraidh oideachas a chur ar fáil dá gcuid daltaí de réir a n-acmhainneachta féin. Léiríonn torthaí an tsuirbhé gur shíl 94% díobh nach raibh go leor acmhainní ar fáil dóibh agus 100% díobh gur leagadh ualach breise ullmhúcháin orthu. I rith na chéad dianghlasála, ní raibh ach cúpla lá réamhfhógartha acu le hábhar a phleanáil agus a chur ar fáil. Is cinnte nach dtiocfadh a bheith ar lorg na hoideolaíochta is fearr ag an tús mar nach raibh an t-am ann chuige. Feictear, sna modhanna a cuireadh ar fáil agus san fhorbairt a tháinig ar an chur chuige ón chéad dianghlasáil go dtí an dara dianghlasáil, seifiúltacht na múinteoirí agus an díograis atá iontu chun oiliúna, chun feabhais agus chun dea-chleachtais.

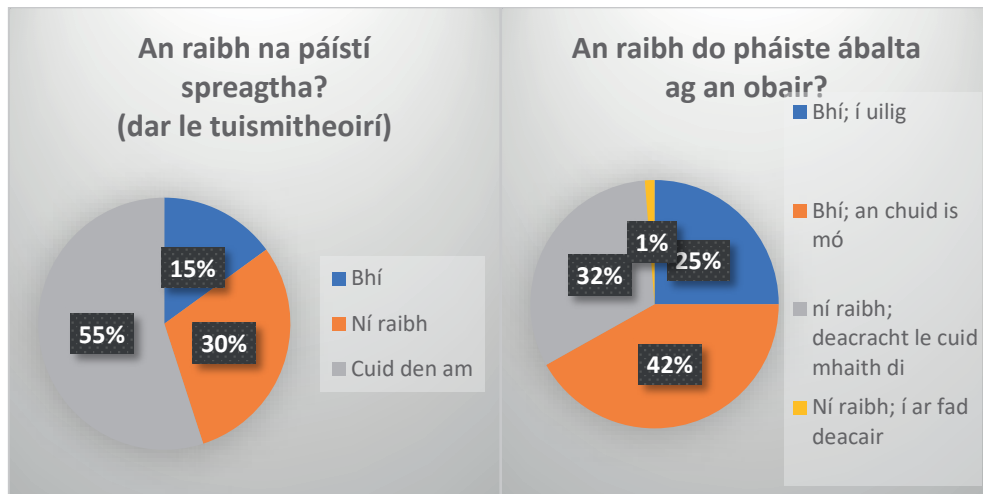
Maíonn 100% de na ceannairí agus idir 94% de na múinteoirí féin a chomhlánaigh an suirbhé gur am an-strusmhar a bhí ann do na múinteoirí.³⁹ Bhí agus tá na múinteoirí seo ag obair faoi an-bhrú agus ní fios go fóill cén tionchar fadtréimhseach a bheas aige seo ar a meabhairshláinte. Caithfear, amach anseo, tuilleadh taighde, mar atá déanta ag Baker et al. (2021), a chur i gcrích agus bearta a cheapadh a rachaidh i ngleic leis seo.

---

³⁸ Tá fianaise starógach faighte ó agallaimh agus ó chomhráite neamhfhoirmiúla go bhfuil roinnt cleachtóirí/ceannairí cailte ó earnáil na Gaelscolaíochta de dheasca an struis seo.

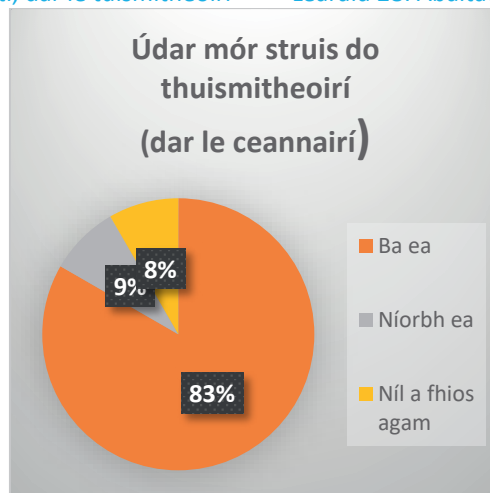
³⁹ De réir suirbhé a rinne an ÚO i measc na gceannairí scoile (féach Aguisín 7), creideann formhór na gceannairí scoile go raibh tionchar diúltach ag an phaindéim ar fholláine ball foirne sna scoileanna.

Eispéireas na ndaltaí/na dtuismitheoirí

Léaráid 27: Spreagadh na bpáistí, dar le tuismitheoirí

Léaráid 28: Ábaltacht na bpáistí, dar le tuismitheoirí

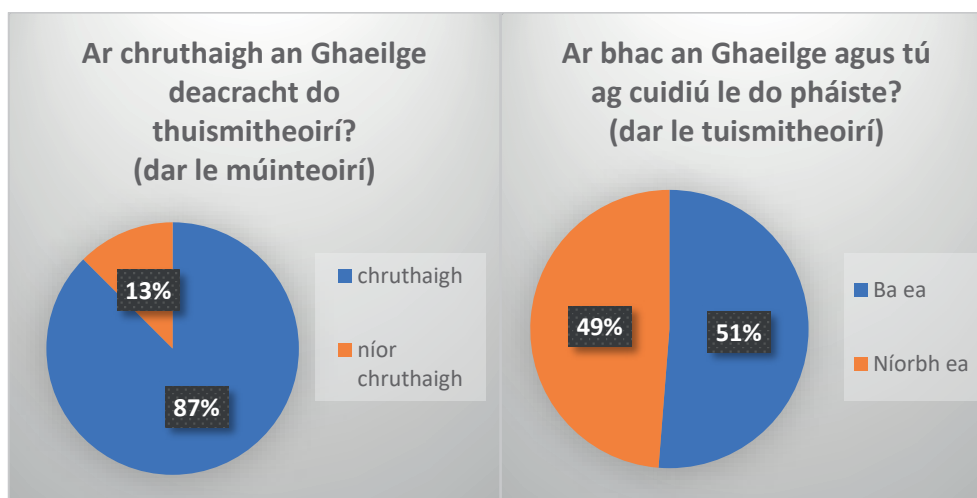
Léaráid 29: Údar mór struis do thuismitheoirí, dar le ceannairí?

Dá mhéad a luigh deacrachtaí na dtréimhsí cianfhoghlama ar mhúinteoirí, is amhlaidh is mó a luigh sé ar na daltaí féin agus ar na tuismitheoirí. Léiríonn taighde eile (mar shampla, Bahn (2020)) gur cuireadh isteach cuid mhór ar mheabhairshláinte agus ar nósanna sóisialta na ndaoine óga.

Léiríonn na staitisticí thuas go raibh sé deacair ar na tuismitheoirí agus ar na daltaí aistriú chuig an chianfhoghlaim. Creideann breis agus 90% de na ceannairí scoile gur chruthaigh an fhoghlaim sa bhaile strus breise do na tuismitheoirí. Deir 30% de na tuismitheoirí nach raibh na páistí spreagtha le tabhairt faoin obair sa bhaile agus 55% a dúirt nach raibh siad spreagtha ach cuid den am. Maíonn cuid mhaith de na tuismitheoirí nach raibh suíomh an tí fóirsteanach le tabhairt faoin fhoghlaim. Cé go raibh éispéiris dhifriúla ag na páistí óga agus ag páistí is sine, is léir go raibh sé doiligh ag cuid mhaith den dá dhream tabhairt faoi obair ar na gléasanna a mbíonn siad ag baint caithimh aimsire astu de ghnáth gan trácht ar chur isteach rudaí eile ar nós consól, an teilifíseáin, rudaí, ar ndóigh, a bhíonn dírithe ar dhomhan an Bhéarla. Cé go mb'fhéidir go dtabharfadh siad faoi na tascanna sin a raibh siad ábalta acu agus a raibh dúil acu iontu, bhí cur in éadan ann i gcás cuid de na tascanna a bhí deacair

acu nó nach raibh spreagúil, dar leo (Holt, 2021). Bhí frustrachas ann sa chás nár thuig siad an tasc agus nuair nach raibh an tuismitheoir san áit arbh fhéidir leis/léi míniú a thabhairt de cheal ama nó eolais. Cuidíonn *esprit de corps* an ghrúpa (Hepler, 1997) agus straitéisí gairmiúla na múinteoirí le spreagadh na bpáistí agus bhí sé deacair ag tuismitheoirí na tosca céanna a chruthú sa teach.

Cé nár cuireadh ceist dhíreach sa tsuirbhé maidir le páistí SRO, luann tuismitheoirí na bpáistí seo gur mór a bhí siad thíos leis na tréimhsí seo. Tacaíonn suirbhé an ÚO leis seo (féach aguisín 7). Bíonn oiliúint, cur chuige agus idirghabháil faoi leith de dhíth i gcás na bpáistí seo ach is amhlaidh nach raibh caoi ag na múinteoirí plé go hindibhidiúil leis na sainriachtanais seo agus iad ag iarraidh oideachas a chur ar fáil don mhóramh⁴⁰.

Léaráid 30: Deacracht na Gaeilge do thuismitheoirí, dar le múinteoirí, Léaráid 31: Ar bhac an Ghaeilge, dar le tuismitheoirí?

Maidir le ceist na Gaeilge féin, creideann 87% de na múinteoirí gur chruthaigh an Ghaeilge deacracht bhreise do na tuismitheoirí⁴¹. Má ghlactar sampla an tsuirbhé, maíonn breis agus 50% de thuismitheoirí gur bhac an Ghaeilge dóibh cuidiú leis na páistí.

Maidir le cumas sa Ghaeilge, bhí meascán mór ann seo⁴². Bhí tuismitheoirí ann a raibh a sáith Gaeilge acu le cuidiú lena gcuid páistí. Mhóthaigh siad seo go raibh buntáiste faoi leith acu mar go dtiocfadh leo cuidiú teanga a chur ar fáil chomh maith le cuidiú maidir leis an churaclam. Maíonn cuid mhaith acu, áfach, nach raibh an t-am acu atmaisféar na scoile a athchruthú sa teach agus nach dtiocfadh tumoideachas a thabhairt ar an rud a bhí siad a dhéanamh. Bhí teaghlaigh eile ann a raibh páistí is sine iontu atá nó a bhíodh sa chóras Gaelscolaíochta agus go raibh siad sin ábalta cuidiú áirithe a thabhairt ach ba dhoiligh seo ó tharla iad a bheith ag streachailt lena gcuid oibre scoile féin. Bhí ansin tuismitheoirí nach raibh acu ach cúpla focal agus maíonn na daoine sin nach raibh an mhúinín nó an cumas iontu cumarsáid a dhéanamh leis na páistí trí Ghaeilge, mar sin, go ndeachaigh siad i muinín

⁴⁰ Is fiú Hurwitz et al. (2022) a léamh le léargas a fháil ar chúrsaí SRO i rith na paindéime. Pléann Nic Aindriú et al. (2020) dúshlán SRO sa tumoideachas fiú roimh an phaindéim.

⁴¹ Tá seo ag teacht le torthaí Shuirbhé an ÚO (féach Aguisín 7, ceist 7)

⁴² Cé nach bhfuil figiúirí cruinne againn air seo, is féidir a mhaíomh gurb airde ná 54% an fíorfigiúr maidir le tuismitheoirí gan Ghaeilge. Luaitear seo go minic sa litríocht. Is dócha, fosta, go raibh na tuismitheoirí sin a raibh Gaeilge acu níos barúlaí faoi ábhair an taighde agus gur ardaigh sin an figiúr.

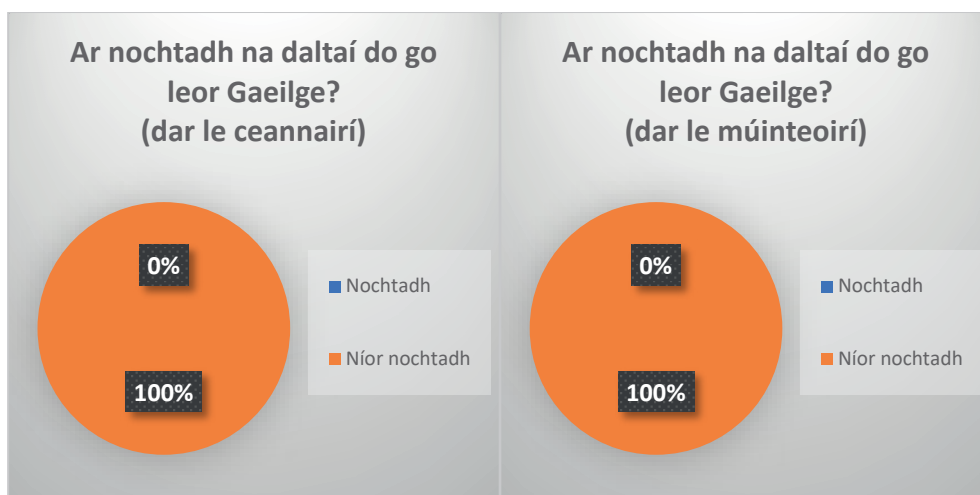

an Bhéarla. B’amhlaidh an scéal seo sna teaghlaigh sin nach raibh Gaeilge ar bith ag na tuismitheoirí/na cúramóirí iontu. Muna raibh na páistí ábalta an Ghaeilge a thuiscint sna tascanna, chuaigh sé crua orthu cuidiú a thabhairt. Maítear gur ábhar mór frustrachais a bhí ann iad a bheith ag iarraidh na páistí a spreagadh chun oibre ach gan na scileanna teanga acu féin le tacaíocht chuí a chur ar fáil. Luaitear seo go sonrach maidir le cúrsaí léitheoireachta agus fónaice. Ar ndóigh, bhí na deacrachtaí seo pléite ag leithéidí Kavanagh & Hickey (2013) maidir leis an ghnáthobair bhaile i bhfad roimh an phaindéim.

Moltar go minic, an iarracht a rinne cuid de na múinteoirí treoracha a chur ar fáil do na daltaí i nGaeilge agus na treoracha céanna a chur ar fáil do thuismitheoirí trí mheán an Bhéarla. Ba mhór an cuidiú na físeáin inar léadh leabhair nó liostaí stóir focal agus luaitear, fosta, go bhféadfaí tacaíocht éigin a thabhairt le húsáid leithéidí *Google Translate* agus *Teanglann.ie*.

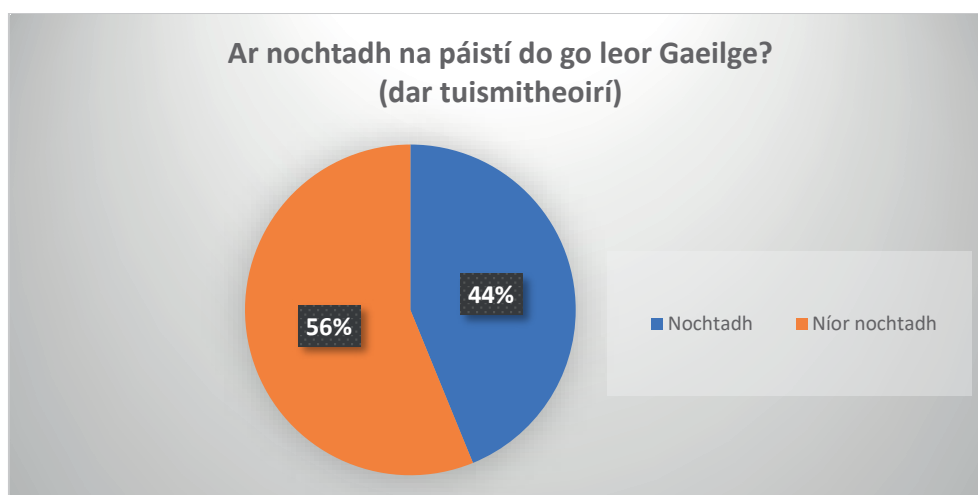
Is é an mórtháta atá le baint as na heispéiris éagsúla seo go ndearna bunús na dteaghlach iarracht éigin dul i ngleic leis na tascanna, bíodh sin trí mheán na Gaeilge nó trí mheán an Bhéarla. Is amhlaidh, áfach, nach dtiocfadh tumoideachas a thabhairt air seo mar nach raibh an chumarsáid leanúnach débhealaigh ann mar a gheobhadh siad i suíomh na scoile agus beidh impleachtaí amach anseo ag an easpa teagmhála seo leis an teanga.

Teagmháil na ndaltaí leis na Ghaeilge

Léaráid 32: Teagmháil na ndaltaí leis an Ghaeilge, dar le ceannairí

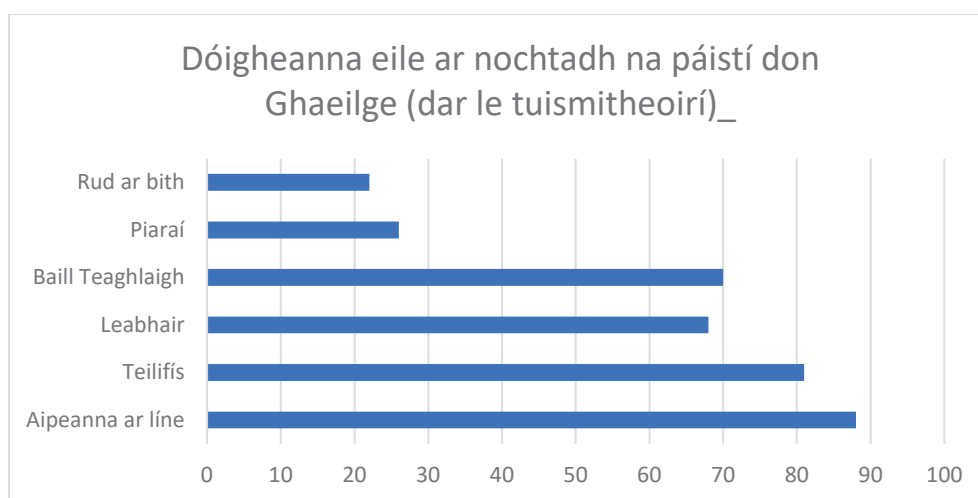
Léaráid 33: Teagmháil na ndaltaí leis an Ghaeilge dar le múinteoirí

Léaráid 34: Teagmháil na bpáistí leis an Ghaeilge, dar le tuismitheoirí

Léiríonn torthaí an tsuirbhé nár shíl duine ar bith de na ceannairí scoile ná de na múinteoirí agus breis agus 50% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an suirbhé gur nochtadh na páistí do go leor Gaeilge rith na dtréimhsí cianfhoghlama. Míníonn May et al. (2004) agus Gathercole & Thomas (2005) gurb amhlaidh gur fearr a éiríonn leis an tumoideachas nuair a bhíonn teagmháil fhadtréimhseach leanúnach ag an fhoghlaimoír leis an sprioctheanga ach ní hamhlaidh a bhí i gcás na ndaltaí tumoideachais i rith na tréimhse seo. Má bhí obair scoile trí na mheán na Gaeilge ar bun acu, níorbh ionann í agus suíomh ina raibh ionchur fóirsteanach teangeolaíoch laethúil ann agus deis ag na páistí a bheith sáite sa Ghaeilge, ag éisteacht léi agus iad ag úsáid na scileanna teanga le tabhairt faoin obair.

Seo thíos roinnt samplaí a thugann tuismitheoirí an tsuirbhé de dheiseanna eile a bhí ag na páistí a bheith i dteagmháil leis an teanga.

Léaráid 35: Dóigheanna eile ar nochtadh na páistí don Ghaeilge, dar le tuismitheoirí

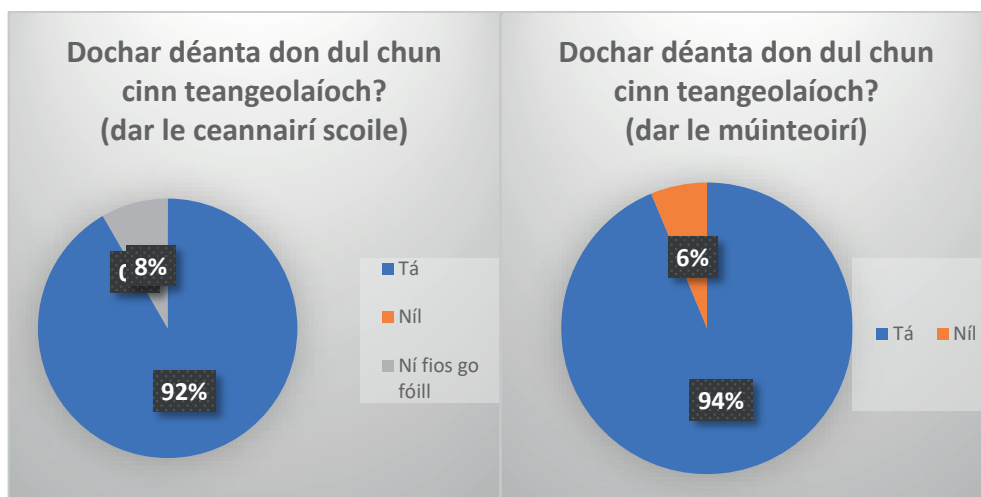
55% de na tuismitheoirí a dúirt gur bhain a gcuid páistí úsáid as aipeanna ar líne (a mhol an scoil). 50% a luaigh na cláir do pháistí ar an BBC agus ar TG4 agus 42.5 a luaigh léamh leabhar. Cé nach bhfuil sé seo ar comhchaighdeán leis an teagmháil a bheadh acu leis an

teanga ar scoil, is tuar dóchais é gur bheartaigh na tuismitheoirí agus páistí dul i muinín na n-acmhainní seo. Is amhlaidh, áfach, nach ndéanann na gníomhaíochtaí seo mórán sochair do ghinchumais (labhairt agus scríobh) na bpáistí. Ní hionann a bheith ag tabhairt na teanga isteach agus a bheith á cruthú, rud a thabharfaí orthu a dhéanamh agus iad sa tseomra ranga.

Luann cúpla tuismitheoir go samhlaíonn na páistí an Ghaeilge le suíomh na scoile amháin agus gur deacair, mar sin, iad a spreagadh chun béil sa teach⁴³. Ina dhiaidh sin is uile, is dearfach go maíonn 44% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an suirbhé gur úsáideadh an Ghaeilge i measc baill teaghlaigh. Is íseal an figiúr maidir le húsáid na Gaeilge i measc piaraí (16%) ach bhain deacracht phraiticiúil leis seo sa mhéid go raibh siad gafa sa teach agus i measc na ndaoine is óige, ní bheadh sé de nós acu teagmháil mar seo a dhéanamh lena gcuid piaraí ranga. I gcás na ndaoine is sine, bíodh go mb'fhéidir go raibh siad i dteagmháil lena gcuid cairde scoile, is dócha gurb é an Béarla an modh cumarsáide ba mhó a bhí acu.

Ní luann ach 14% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an suirbhé nach raibh teagmháil bhreise ar bith ag a gcuid páistí leis an Ghaeilge agus is maith a léiríonn sin go raibh beann ag tuismitheoirí ar chúrsaí Gaeilge agus go raibh siad ag spreagadh a bpáistí ina treo. Ina dhiaidh sin is uile, áfach, seo líon suntasach páistí nach bhfuair buntáiste na n-acmhainní breise agus is cinnte go raibh siad thíos leis sin ar fhilleadh ar an tsuíomh tumoideachais dóibh agus iad ag meascadh arís le daltaí nach raibh chomh neamhchleachta céanna.

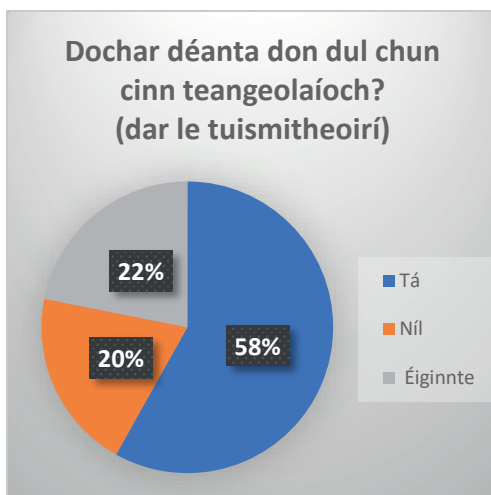
Tionchar ar Ghaeilge na ndaltaí

Léaráid 36: Dochar teangeolaíoch déanta, dar le ceannairí?

Léaráid 37: Dochar teangeolaíoch déanta, dar le múinteoirí

⁴³ Pléann Murtagh (2007), mar shampla, íomhá na Gaeilge mar theanga don tseomra ranga i measc daltaí scoile.

Léaráid 38: Dochar teangeolaíoch déanta, dar le tuismitheoirí

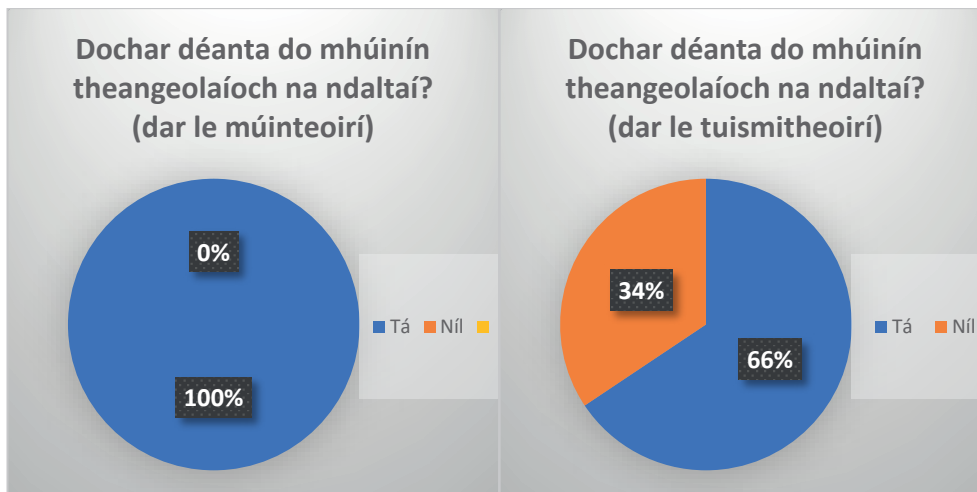
I bhfianaise na gcleachtas arbh éigean dul ina muinín, an líon mór teaghlach nach bhfuil Gaeilge ar bith iontu agus an easpa deiseanna a bhí ag páistí a gcuid Gaeilge a úsáid, fiafraíodh faoi dhul chun cinn teangeolaíoch na ndaltaí. Maíonn 92% de na ceannairí scoile agus 94% de na múinteoirí a ceistíodh go bhfeictear dóibh go bhfuil dochar déanta do dhul chun cinn na ndaltaí ó thaobh shealbhú na teanga de⁴⁴. Feictear do cheannairí gur i rang 3/4/5 is mó a bhí an dochar seo le feiceáil ach creidtear go raibh iarmhairtí ann do gach bliainghrúpa.

Cuireadh ceist ar mhúinteoirí maidir le gach scil teanga agus 100% de na freagróirí a luaigh iarmhairtí ar gach scil teanga taobh amuigh den chluastuisicint⁴⁵. Maidir leis an labhairt agus chluastuisicint, maíonn na múinteoirí go bhfeictear dóibh nach bhfuil an tuisicint chéanna ann ar an Ghaeilge labhartha. Tugann siad samplaí na mbuntreoracha sa rang a úsáideadh roimh na tréimhsí cianfhoghlama. Deir siad go mbíonn orthu briseadh ar an Bhéarla níos minice agus go gcluineann siad freagraí i mBéarla ó na daltaí níos minice ná mar a chluintí. Luaitear fosta, easpa scileanna sa teanga shóisialta⁴⁶. Níl cuid mhaith daltaí ar a gcompond leis an ghnáthchumarsáid le chéile nó leis na múinteoirí taobh amuigh den chumarsáid a bhaineann le cúrsaí foghlamtha sa rang. Maidir leis an léitheoireacht agus an scríobh, ar dlúthchodanna de churaclam na bunscoile iad, is léir go bhfuil gach páiste i ngach suíomh oideachais thíos leis seo (féach, mar shampla, Skar, 2021). Is amhlaidh, áfach, a bhíonn na scileanna teanga seo fite fuaite ina chéile, mar sin de, muna mbíonn na daltaí ag cleachtadh na scileanna cluastuisceana agus na scileanna labhartha trí mheán na Gaeilge, imreoidh sin tionchar ar na scileanna eile, rud nach mbeadh amhlaidh leis na páistí sin san oideachas Béarla a bhíonn ag éisteacht agus ag labhairt an Bhéarla i rith an ama sa bhaile.

⁴⁴ Tá sé seo ag teacht le suirbhé an ÚO ina luann 100% de na ceannairí go bhfuil dochar déanta do shealbhú Gaeilge a gcuid daltaí de dheasca na paidéime (Aguisín 7).

⁴⁵ 6% a dúirt nár cuireadh isteach ar an chluastuisicint.

⁴⁶ Tá plé ábhartha déanta ag Koven (2007) ar an difear sa teanga shóisialta idir an mhóртеanga agus an mhionteanga.

Léaráid 39: dochar déanta do mhúinín theangeolaíoch, dar le múinteoirí

Léaráid 40: dochar déanta do mhúinín theangeolaíoch, dar le tuismitheoirí

Cuid thábhachtach de dhul cinn an fhoghlaimora teanga is ea an mhúinín a bhíonn acu as a scileanna teanga (Clément et al., 2004). Creideann 100% de na múinteoirí agus 66% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an suirbhé gurb amhlaidh nach bhfuil na páistí chomh muiníneach agus a bhíodh ó thaobh teanga de. Tá dlúthbhaint idir cúrsaí muiníne agus cúrsaí spreagtha maidir le spreagadh chun foghlama agus spreagadh chun úsáidte (ibid.). Tá feicthe, go bhfuil na múinteoirí den tuairim go bhfuil na scileanna éagsúla teanga i ndiaidh fulaingt agus is leis an fhéinmhúinín seo a thosaíonn cuid mhaith d’fhuascailt na faidhbe.

Is ábhar géaráin fadbhunaithe é nach bhfuil creatlach forbartha teanga ann do na Gaelscoileanna (féach Ó Domagáin et al., 2019). Níl na modhanna measúnaithe atá ar fáil go hiomlán fóirsteanach don Ghaelscolaíocht agus ní dhéanann siad measúnú éifeachtach ar bhunscoileanna teanga ná litearthachta. Ina fhianaise seo, fiafraíodh faoin bhonn eolais atá faoi thuairimí na múinteoirí ar na hiarmhairtí ar chumas teangeolaíoch na ndaltaí. Is ar a mbreith ghairmiúil féin óna bheith ag caint leis na páistí agus óna bheith ag amharc ar a gcuid oibre is mó atá siad á bhunú seo ach luaitear aiseolas na dtuismitheoirí agus ndaltaí féin.⁴⁷ Tá sé sin ag teacht le torthaí shuirbhé an ÚO (féach aguisín 7, ceist 2).

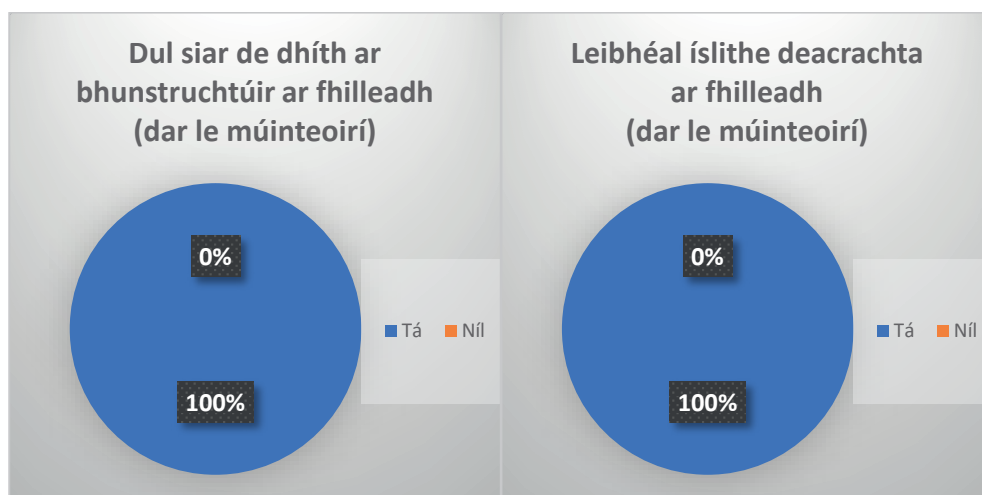
Filleadh chun na scoile

Tuigtear nach bhfuil deireadh le cur isteach na paindéime go fóill. In am tógtha na dtorthaí seo, in ainneoin go raibh na scoileanna oscailte go hoifigiúil bhí deacrachtaí móra go fóill le cúrsaí tinrimh agus tinnis⁴⁸. Bhí seachtainí ann nuair a bhíodh líon mór scoláirí (Meán Fómhair - Feabhra) as láthair agus an víreas orthu nó iad ag féinleithleasú mar gheall ar chásanna sa rang. Bhí seachtainí ann nach raibh teacht ar go leor múinteoirí ná ionadaithe

⁴⁷ Léiríonn 63% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an suirbhé go bhfuil siad ag bunú a gcuid barúlacha ar a bheith ag éisteacht le hiarrachtaí na bpáistí ar an Ghaeilge agus ar a bheith ag amharc orthu i mbun obair bhaile. Luann 44% gur admhaigh na páistí féin go raibh laghdú ag teacht ar a gcumas teanga agus 33% a bhunaíonn a gcuid barúlacha ar thuarascálacha na múinteoirí.

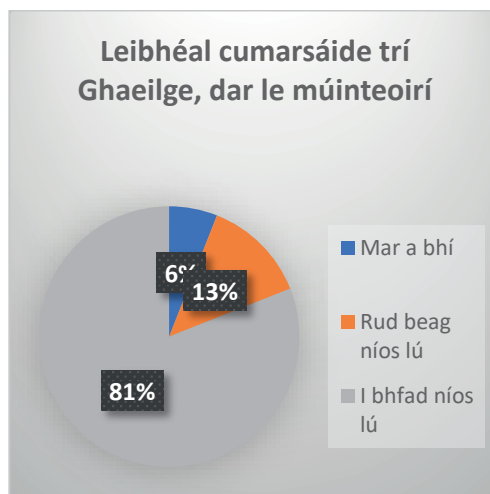
⁴⁸ Féach <https://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-59855250>

le ranganna a chlúdach⁴⁹ agus gurbh éigean laethanta iomlána a chur ar ceal agus filleadh ar an fhoghlaim sa bhaile. Ní mar a chéile na fadhbanna seo i ngach scoil ach tá sé ar shlí a ráite go bhfuil cuid de na deacrachtaí ar tagaíodh dóibh thuas go fóill ann. Creideann 85% de na ceannairí agus 94% de na múinteoirí a chomhlánaigh an suirbhé gurb amhlaidh atá.

Léaráid 41: Dul siar de dhíth, dar le múinteoirí?

Léaráid 42: Leibhéal íslithe deacrachta, dar le múinteoirí?

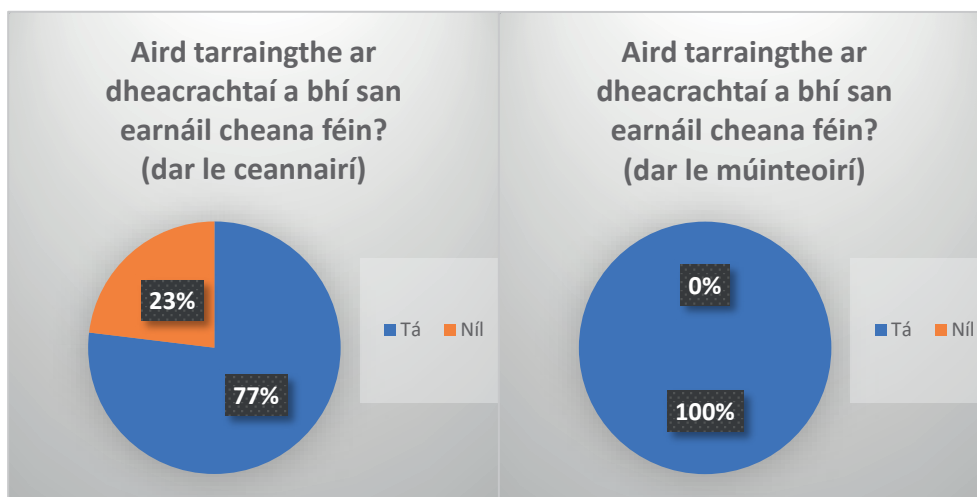
Léaráid 43 Leibhéal cumarsáide trí Ghaeilge, dar le múinteoirí

Agus na daltaí ar ais ar scoil gach iarraidh, bhí bris na tréimhse amuigh le tabhairt isteach. Deir 100% de na múinteoirí go raibh orthu dul siar a dhéanamh ar bhunstruchtúir teanga agus nach dtiocfadh leo a bheith ag plé leis an teanga ar an leibhéal chéanna deacrachta. Tá impleachtaí aige seo ar theagasc an churaclaim. Ní hé amháin go mbíonn am de dhíth i rith an ghnáthlae scoile leis an bhris maidir le hábhar an churaclaim a thabhairt isteach ach bíonn am le haimsiú fosta le hidirghabháil teanga a dhéanamh. Léiríonn 81% de na múinteoirí a d'fhreagair an suirbhé go mbíonn i bhfad níos lú cumarsáide trí mheán na Gaeilge ann i ndiaidh dóibh filleadh ó thréimshe amuigh. Maidir le teanga acadúil na bpáistí,

⁴⁹ Féach Aguisín 4

déantar an teanga seo a fhorbairt fad atáthar ag dul don churaclam ach ní féidir brú ar aghaidh leis an churaclam má tá dearmad déanta ar bhuntéarmaíocht na gcoincheap ba chóir a bheith ar eolas ag na daltaí, gan trácht ar an scil a bhaineann leis an choincheap féin. Is doiligh an dá thrá seo a fhreastal agus is é deacracht í nach mbíonn na scoileanna Béarla ag plé léi ar an dóigh chéanna.⁵⁰

Aird tarraingthe ar dheacrachtaí a bhí san earnáil cheana féin

Léaráid 44: Aird tarraingthe ar dheacrachtaí seanbhunaithe, dar le ceannairí

Léaráid 45: Aird tarraingthe ar dheacrachtaí seanbhunaithe, dar le múinteoirí

I bhfianaise a bhfuil pléite thuas, is cinnte gur chruthaigh na tréimhsí cianfhoghlama deacrachtaí nua maidir le pleanáil curaclaim agus teanga ach is suimiúil go luann 77% de na ceannairí scoile agus 100% de na múinteoirí a ceistíodh gurb amhlaidh a leag tréimhse na paidéime tuilleadh airde ar dheacrachtaí seanbhunaithe san earnáil. Orthu sin a luaitear tá:

- Saintuiscint ar an earnáil

Cé go dtuigtear gur gá don RO polasaithe a lorg a bheas ag riar ar an mhóramh, ní léir go dtugtar go leor airde ar shainriachtanais earnáil an tumoideachais agus polasaithe á ndruchtú. Fágann sin nach mbíonn na polasaithe sin fóirsteanach do na dálaí faoi leith atá sna Gaelscoileanna. Bíonn ar cheannairí scoile agus ar CnaG stocaireacht a dhéanamh go minic le míniú a thabhairt ar na deacrachtaí a chruthódh polasaithe faoi leith agus fiú má ghlactar leis na moltaí seo, is é an deireadh a bhíonn air sin go gcuirtear moill ar leas an pholasaí don earnáil. Mar a chonacthas thuas (leathanach 29), tharla seo leis na ciorcaláin éagsúla a cuireadh amach i rith na paidéime (<https://www.education-ni.gov.uk/department-education-circulars>). Tharla sé fosta, leis an tionscadal *Engage*. Cé gur tionscadal iontach fiúntach agus iontach cuidiúil a bhí ann, dar leis na múinteoirí, níor thuig lucht a dhéanta na deacrachtaí praiticiúla a bheadh ag na Gaelscoileanna an t-airgead a chaitheamh mar a bhí beartaithe. Seo a mhíníonn CnaG é (Aguisín 4)

From the outset, CnaG raised concerns regarding the implementation of Engage in schools due to a shortage of qualified IM teachers and this led to delays in the programme's initiation in IM schools. CnaG sought flexibility for those schools who

⁵⁰ Cé go bhfuil Johnson & Swain (1994) ag plé leis mhalltumadh, tá cuid den phlé ábhartha anseo.

were unable to identify a suitably qualified teacher to allow those schools to instead employ additional classroom or language assistants. Although flexibility was finally granted, a considerable amount of invaluable time lapsed when intervention could have been taking place to the benefit of those IM pupils most affected by the pandemic.

- Acmhainní foghlama

Léiríodh thuas (lth. 37) nach bhfuil acmhainní na Gaeilge inchurtha le hacmhainní an Bhéarla. Cé go gcaithfear a bheith réadúil faoi nach mbeidh siad ar comhchéim choíche, de cheal airgid agus comhlachtaí príobháideacha ar lorg brabúis nach féidir leo a shaothrú ar acmhainní mionteanga, ní leor an éagsúlacht acmhainní atá ann faoi láthair in ainneoin obair mhór CCEA agus an Áisaonaid. Leagadh amach in athbhreithniú ar an Ghaelscolaíocht de chuid an RO féin gurbh amhlaidh seo chomh fada siar le 2008 agus cé go bhfuil feabhas tagtha, tá bunús an ráitis fíor i gcónaí:

Tá comhdhearcadh ann go bhfuil easpa acmhainní trí Ghaeilge ar fáil d'earnáil na Gaelscolaíochta.... D'aithin Bord an Tionscadail an méid a dhéanann múinteoirí agus scoileanna seiftiúla chun a n-acmhainní a fhorbairt. Laistigh d'earnáil na gaelscolaíochta, i dtimpeallacht ina bhfuil easpa ábhar Gaeilge, ba dhúshlán sainiúil é an brú a bhí ann acmhainní a fhorbairt. Cé go leanfaidh múinteoirí le hábhair a fhorbairt, tá sé tábhachtach nach n-úsáideann na héilimh seo cuid ró-mhór ama na múinteoirí. (97)

- Acmhainní digiteacha

Cé go mbaineann acmhainní digiteacha le ceist na n-acmhainní foghlama thuas, tá tábhacht, faoi leith le soláthar acmhainní teicneolaíochta do na daltaí féin. Tá 36% de na daltaí tumoideachais i dteideal béilí saora i gcomparáid le 28.4% sna scoileanna Béarla. Ar leibhéal na meánscolaíochta, is 46.5% agus 27% atá ann faoi seach, (féach Aguisín 4). Tá cuid mhaith de na Gaelscoileanna suite i gceantair faoi mhíbhuntáiste. Maíonn roinnt múinteoirí agus ceannairí scoile gur thuairiscigh tuismitheoirí nach raibh na hacmhainní digiteacha cearta acu (go leor ríomhairí/taibléad, ceangal idirlín srl) le go bhféadfaí leas a bhaint as an oideachas a bhí á chur ar fáil ar líne. Is léir gur ghníomhaigh an RO air seo⁵¹ ach is obair leanúnach a bheas inti seo. Míníonn CnaG seo:

Ten of the thirty-two Irish-medium schools are located in the top 100 most deprived Super Output Areas meaning IM schools have had to contend with greater digital exclusion during the initial period of lockdown with a higher number of pupils disengaged from education.

I rith na bhfócasghrúpaí, luadh an cur digiteach amach anseo. Ba den chríonnacht leanúint de mhodhanna cumaisc foghlamtha as seo amach agus chuige sin is mó teicneolaíocht a bheas in úsáid sa tseomra ranga agus taobh amuigh de, mar shampla FRT, aipeanna, suíomhanna gréasáin⁵². Luann roinnt múinteoirí nach bhfuil na hacmhainní digiteacha cuí acu chun seo a láimhseáil agus go gcuirfidh sin bac ar pé buntáiste is féidir a bhaint as dea-

⁵¹ Féach <https://www.education-ni.gov.uk/news/minister-outlines-plans-provide-digital-devices-disadvantaged-children>

⁵² Tá plé déanta ag Harney (2008) ar cheist na n-acmhainní digiteacha Gaeilge.

chleachtas ríomhbhunaithe a foghlaimíodh i rith na dtréimhsí cianfhoghlama. Míníonn CnaG é:

A wealth of resources and apps are available online for EM pupils, leaving IM pupils at a severe disadvantage when accessing materials from home. In all recent consultations with the IM sector, principals have consistently requested additional online resources and apps, appropriate for online learning across all Key Stages in the immersion context.

- Acmhainní daonna

Ní fadhb nua í easpa acmhainní daonna sna Gaelscoileanna. Tá deacrachtaí móra maidir le sólathar múinteoirí don dara leibhéal ach baineann an fhadhb le ceannairí réamhscoile agus múinteoirí bunscoile chomh maith le múinteoirí ionaid ar gach leibhéal. Chonacthas seo go soiléir i rith na paidéime. Ar dtús, ní raibh na múinteoirí ar fáil le leas mhaoiniú *Engage* a shásamh ach ansin bhí géarchéim i gcuid de na scoileanna maidir le heaspa múinteoirí nuair a bhí baill éagsúla den fhoireann tinn nó ag féinleithlisiú. D'fhág seo nach raibh roinnt scoileanna ábalta múinteoir a chur ar fáil agus gurbh éigean na daltaí a choinneáil sa bhaile. Cé go bhfuil na deacrachtaí céanna sna scoileanna Béarla, tá léirithe, i bhfianaise an taighde seo, go gcuireann cailliúint an tumtha isteach ar dhul chun cinn teangeolaíoch na ndaltaí in éineacht le dul chun cinn curaclaim; bíonn ionadaí de dhíth a bhfuil Gaeilge aige/aici agus laghdaíonn seo an linn. Seo mar a mhíníonn CnaG é:

[T]he issue of teacher supply is not a new one. The IM sector is primed to be more acutely affected by teacher shortages as a dearth of teachers already existed before the current crisis. This was highlighted during the implementation of the Engage programme where one fifth of IM schools were unable to employ a suitably qualified teacher. Teacher shortages are particularly felt at post-primary level with a lack of subject-specific teachers.

- Acmhainní measúnaithe

Níl na hacmhainní measúnaithe caighdeánacha fóirsteanach don earnáil. Maidir leis an teanga, baineann scoileanna éagsúla úsáid as modhanna éagsúla measúnaithe le dul chun cinn teanga na ndaltaí a mheas e.g. Triail Ghaeilge Dhroim Conrach ach deirtear go minic nach bhfuil a leithéid seo rófhiúntach. Léiríodh seo i ndiaidh do na scoileanna filleadh ó na tréimhsí cianfhoghlama. In éagmais measúnuithe caighdeánacha, bhí sé doiligh ag múinteoirí an fíorthionchar ar theanga na ndaltaí a oibriú amach. Is cinnte go bhfuil siad gairmiúil go leor lena mbreithiúnas féin a thabhairt, agus rinneadh sin, ach ní cheadaíonn seo comparáid chruinn idir cohóirt ná idir scoileanna, rud a fhágann gur deacair tagarmharcáil a dhéanamh. Is ábhar frustrachais a bhíonn ann do mhúinteoirí nach eol dóibh an bhfuil an dul chun cinn atá siad a dhéanamh ag teacht leis an dul chun cinn atá ann i scoileanna eile. Tá CCEA ag obair ar chreatlach forbartha teanga agus eascróidh áiseanna measúnaithe as sin ach glacfaidh seo roinnt blianta.

- Sainoiliúint earnála

Léiríodh thuas (lth. 31) nach raibh cuid mhaith de na múinteoirí aonarachta oilte go leor le tabhairt faoin chiantegasc ginearálta gan trácht ar an teagasc teanga ar líne. Chonacthas gur chuir an ÚO cúrsaí ar fáil i mBéarla a dúirt na múinteoirí a bhí úsáideach agus reáchtáil CnaG sraith rathúil seimineár mar atá le feiceáil in Aguisín 9⁵³. Thairis sin, áfach, tá géarghá le fada le deiseanna oiliúna saindeartha don tumoideachas a phléann le sainriachtanais oideolaíochta an mhúinteora dara teanga, FRT san áireamh.

In athbhreithnithe a rinneadh roimhe seo (féach Ó Domagáin et al., 2019)⁵⁴, léiríodh go bhfuil feabhas le déanamh maidir le scileanna teanga na múinteoirí ar foghlaimeoirí T2 a mbunús. Mar a léiríonn (Ó Ceallaigh agus Ní Shéaghdha, 2017), ó tharla na múinteoirí agus na cúntóirí ranga a bheith mar phríomhfhoinsé ionchuir theangeolaíoch ag na daltaí, nach mór dóibh a bheith ar ardchaighdeán Gaeilge. Deir siad:

Tá sé ríthábhachtach gur úsáideoir inniúil na tumtheanga atá sa mhúinteoir ‘tumoideachas’, agus go léiríonn sé/sí eiseamláir den tumtheanga mar aon le réimse leathan ardscoleanna agus ard-inniúlachtaí teanga lena gcuimsítear eolas ar léacsacan sainiúil, gramadach, séimeantaic, ortagrafaíocht, fóineolaíocht, sochtheangeolaíocht, mar aon le teanga a bhaineann go sainiúil le gach disciplín (2017: 15).

Léiríonn torthaí an ÚO (féach Aguisín 7), gur shíl breis agus 50% de cheannairí scoile gur imríodh tionchar ar scileanna/ar mhuintín Ghaeilge na mball foirne de bharr nach raibh teagmháil leanúnach fíorama acu le comhghleacaithe. Má chuirtear seo leis na laigí teanga a bhí ann cheana féin, is léir go gcaithfear aghaidh a thabhairt air seo.

- Deiseanna saibhrithe teanga

Tuigtear go mbaineann daltaí tumoideachais ardchaighdeán teanga amach faoi dheireadh an turais scoile. Is amhlaidh, áfach, gur láidre a bhíonn na gabhchumais ná na ginchumais (Féach Nic Uidhir et al., 2017). Ní laige ar iarrachtaí na hearnála seo nó is réaltacht theangeolaíoch idirnáisiúnta atá ann gur deacair labhairt na teanga a fhorbairt go leibhéal an chainteora ó dhúchas nuair a bhítear ag brath ar an am scoile amháin le teagmháil leis an teanga a thairiscint. Bíonn deiseanna seachtracha úsáidte teanga de dhíth le cur le cumas agus saibhreas an fhoghlaimeora dara teanga.⁵⁵

Is díol suntais go luann neart tuismitheoirí sa tsuirbhé nach bhfeictear dóibh go bhfuil go leor deiseanna sóisialta Gaeilge ar fáil do pháistí taobh amuigh den scoil. Tá éagothroime thíreolaíoch ag baint leis seo. Mar shampla, is láidre i bhfad an earnáil óige Ghaeilge i mBéal Feirste ná mar atá i gceantair eile, i bhFear Manach, mar shampla.

Is amhlaidh nach raibh deiseanna mar seo ar fáil ag aon dalta i rith na dtréimhsí dianghlása. Ó tharla nach bhfuair siad deis an teanga shóisialta a chleachtadh lena gcuid piaraí i suíomh na scoile ná ag imeachtaí seachchuraclaim (e.g. clubanna spóirt, clubanna

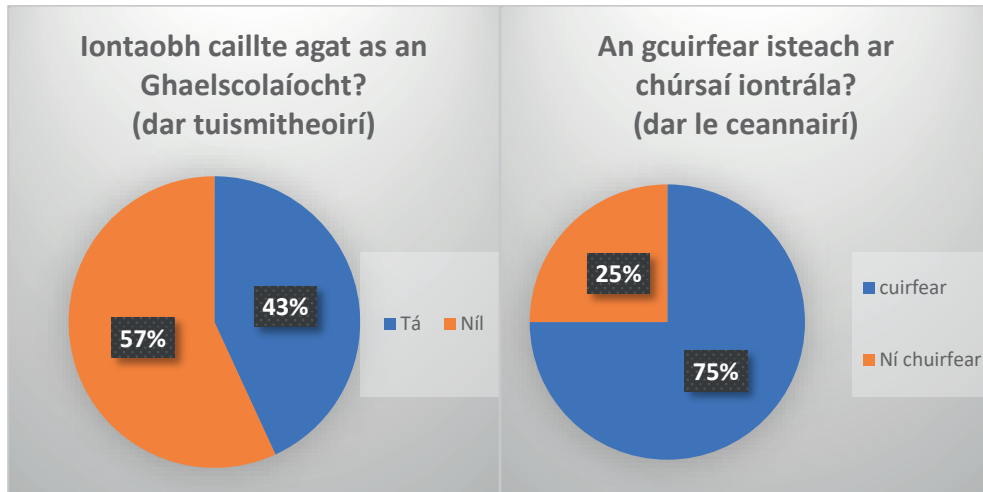
⁵³ Féach, fosta, <https://www.comhairle.org/gaeilge/professional-development/>

⁵⁴ Féach Athbhreithniú an RO féin (2008) a luaigh an oiliúint teanga a bheadh de dhíobháil.

⁵⁵ Tá seo pléite, mar shampla, ag Ní Chlochasaigh, (2016)

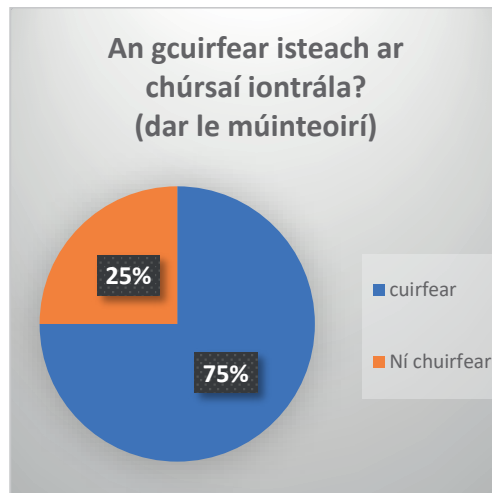
óige) agus iad gafa sa teach ag na srianta, is cothrom a rá go mbeidh impleachtaí aige seo ar chumas agus ar shaibhreas a gcuid Gaeilge labhartha amach anseo.

Iontaoibh as an Ghaelscolaíocht

Léaráid 46: Iontaoibh cailte as an Ghaelscolaíocht, dar le tuismitheoirí?

Léaráid 47: an gcuirfear isteach ar chúrsaí iontrála, dar le ceannairí?

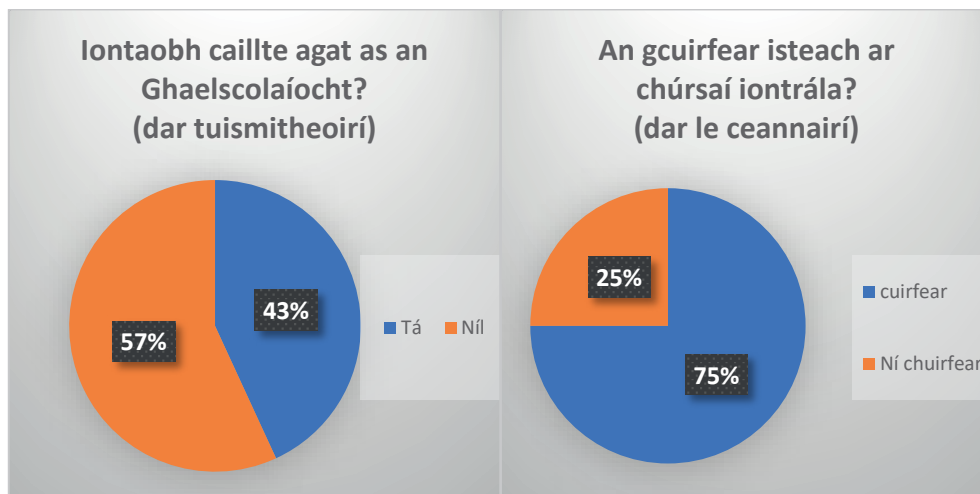

Léaráid 48: An gcuirfear isteach ar chúrsaí iontrála, dar le múinteoirí?

I bhfianaise na ndeacrachtaí breise a bhí os comhair earnáil an tumoideachais i rith na paidéime agus de bhrí gur ghéaraigh sé ar dheacrachtaí a bhí san earnáil cheana féin, cuireadh ceist sna suirbhéanna faoin iontaoibh as an earnáil. Is dearfach gur mhaígh 57% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an suirbhé nach bhfuil muinín cailte acu. Sna tráchtanna a rinne siad, dúirt cuid mhaith acu go dtuigtear dóibh gur cuireadh isteach ar oideachas gach páiste i ngach modh oideachais agus go bhfuil siad dóchasach go ndéanfar na bearta cuí chun athshlánú a dhéanamh. Maíonn cuid mhaith acu, fosta, go bhfaca siad tiomantas na múinteoirí agus iad ar a ndícheall scoth an oideachais a chur ar fáil dá gcuid páistí faoi thosca a bhí iontach deacair.

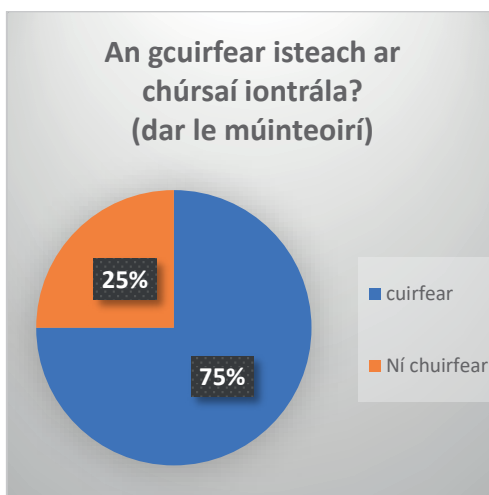
óige) agus iad gafa sa teach ag na srianta, is cothrom a rá go mbeidh impleachtaí aige seo ar chumas agus ar shaibhreas a gcuid Gaeilge labhartha amach anseo.

Iontaobh as an Ghaelscolaíocht

Léaráid 46: Iontaobh cailte as an Ghaelscolaíocht, dar le tuismitheoirí?

Léaráid 47: an gcuirfear isteach ar chúrsaí iontrála, dar le ceannairí?

Léaráid 48: An gcuirfear isteach ar chúrsaí iontrála, dar le múinteoirí?

I bhfianaise na ndeacrachtaí breise a bhí os comhair earnáil an tumoideachais i rith na paidéime agus de bhrí gur ghéaraigh sé ar dheacrachtaí a bhí san earnáil cheana féin, cuireadh ceist sna suirbhéanna faoin iontaobh as an earnáil. Is dearfach gur mhaígh 57% de na tuismitheoirí a chomhlánaigh an suirbhé nach bhfuil muinín cailte acu. Sna tráchtanna a rinne siad, dúirt cuid mhaith acu go dtuigtear dóibh gur cuireadh isteach ar oideachas gach páiste i ngach modh oideachais agus go bhfuil siad dóchasach go ndéanfar na bearta cuí chun athshlánú a dhéanamh. Maíonn cuid mhaith acu, fosta, go bhfaca siad tiomantas na múinteoirí agus iad ar a ndícheall scoth an oideachais a chur ar fáil dá gcuid páistí faoi thosca a bhí iontach deacair.

Tharla seo mar gheall ar thionscadail ar nós *Engage* agus Sealbhú agus tá ráite ag na múinteoirí agus na ceannairí gur mhór an cuidiú seo. Creideann 58% de na tuismitheoirí go mbeadh seo úsáideach. Baineann an tacaíocht seo le hidirghabháil a dhéanamh chun cuidiú le teanga na ndaltaí. Bíonn idirghabháil ann don litearthacht agus don mhata ach is idirghabháil faoi leith seo do dhaltaí a bheadh ag streacailt an teanga a thuiscint nó a úsáid mar ghnáthmhodh cumarsáide. Tuigtear go mbeadh sé doiligh an t-am agus na hacmhainní daonna a fháil chuige seo.

- Tuilleadh acmhainní ar líne

Tá léirithe thuas (lth. 41) gur bhain cuid mhaith páistí úsáid as aipeanna agus acmhainní ar líne nuair a bhí siad sa bhaile. Síleann 52% de na tuismitheoirí go mbainfí úsáid astu dá mbeadh siad ar fáil. Is é an rud a bheadh i gceist, cluichí nó físeáin nó ábhair spreagtha trí mheán na Gaeilge a bheadh difriúil ó na haipeanna oideachasúla Gaeilge a úsáidtear ar scoil (dá theirce iad): ‘oideachas faoi choim’ a bheadh gceist leo seo sa mhéid is gur rudaí pléisiúrtha iad a mbeadh teagmháil leis an Ghaeilge mar thoradh orthu.

- Deiseanna úsáidte taobh amuigh

Tá seo ráite pléite thuas (lth. 49). Caithfear treisiú a dhéanamh ar na scileanna teanga a thógtar ar scoil taobh amuigh den scoil, e.g. clubanna óige, clubanna spóirt, dioscónna srl. Déantar seo ionas nach leis an scoil a amháin a shamhlaítear an teanga agus gur féidir líonra sóisialta Gaeilge a chruthú taobh amuigh den tseomra ranga a ligfidh dóibh a gcuid Gaeilge sóisialta a fhorbairt. 83% de na tuismitheoirí a chreideann gur smaoineamh maith seo.

- Clubanna iarscoile

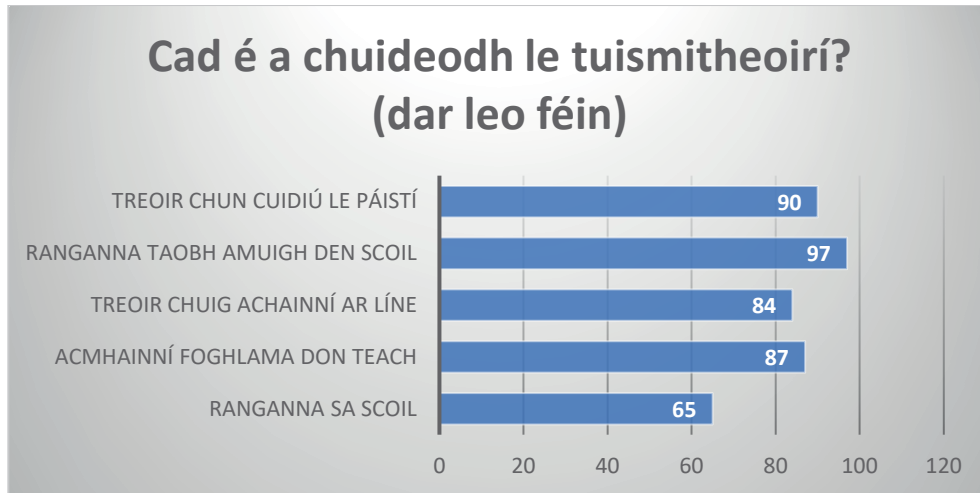
Bíonn clubanna iarscoile trí mheán na Gaeilge i gcuid mhaith scoileanna cheana féin agus feiceann na tuismitheoirí an fiúntas atá leo - 75% atá i bhfách leo. Ní mar a chéile na deiseanna ar chlubanna iarscoile i ngach scoil agus b’fhiú iarracht a dhéanamh forbairt a dhéanamh orthu seo agus cur lena n-éagsúlacht. Is díol suntais go ndúirt duine na múinteoirí (in aonad) i rith fócasghrúpa go mbíonn sé deacair acu na daltaí a mhealladh chuig clubanna Gaeilge mar go bhfuil siad ag dul in iomaíocht leis na clubanna Béarla atá i bhfad níos tarraingtí e.g. ranganna damhsa, ranganna spóirt (le cótseálaithe proifisiúnta).

I measc na mbeart fiúntach a luann na tuismitheoirí féin:

Léaráid 50: Bearta chun athshlánaithe, dar le tuismitheoirí

➤ Tuismitheoirí

Léaráid 51: cad é a chuideodh le tuismitheoirí, dar leo féin?

- Treoir chun cuidiú le páistí

Chonacthas i rith na paindéime gur éirigh le múinteoirí treoracha a chur ar fáil a chuir ar chumas na dtuismitheoirí sin ar bheagán Gaeilge tacaíocht éigin a chur ar fáil do na páistí. Mhaígh cuid mhaith d'fhreagróirí an tsuirbhé féin nach bhfuil scileanna maithe múinteoireachta acu féin mar nach é sin a bpost. Síleann 56% díobh go mbeadh sé úsáideach comhairle a fháil maidir leis na modhanna is fearr le húsáid na teanga a spreagadh. Tá na *Treoirlínte Comhfhoghlama* (féach Aguisín 6) ann ach níor luaigh oiread agus tuismitheoir amháin go raibh siad feicthe acu. Thioctadh sin a phriontáil agus a bhronnadh ar na tuismitheoirí nó aip a dhéanamh de.

- Ranganna taobh amuigh den scoil

Bíonn ranganna Gaeilge sa phobal ar fáil i neart ceantar. Tá 60% de na tuismitheoirí i bhfách leo ach is é rud nach i gcónaí a bhíonn siad eolach orthu. Ba chóir do na scoileanna a bheith ag obair i gcomhpháirt leis na heagraíochtaí éagsúla Gaeilge le poiblíocht a dhéanamh ar ranganna agus ar imeachtaí Gaeilge sa phobal.

- Treoir chuig acmhainní ar líne

Tá méadú mór ag teacht ar na hacmhainní Gaeilge atá ar fáil ar líne d'fhoghlaimoirí fásta. Is amhlaidh, áfach, go bhfuil siad chomh scaipthe sin go mbíonn sé doiligh ag tuismitheoirí teacht orthu nó fios a bheith acu cén dóigh le hiad a úsáid. Thioctadh le scoileanna nó le CnaG na hacmhainní seo a thabhairt le chéile agus treoir a thabhairt faoin úsáid a d'fhéadfaí a bhaint astu. Bheadh 53% bhfách leis seo.

- Acmhainní foghlama don teach

Is scoth áiseanna iad *Gaeilge don Teaghlach* (<https://gaeilgedonteaghlach.com/>) nó *Is Féidir Linn* (<https://gaelbhratach.ie/en/ifl/>) agus bheadh 54% i bhfách lena leithéid d'áis. Ba chóir poiblíocht a dhéanamh ar an dá shuíomh idirlín agus i gcás *Gaeilge don Teaghlach*, b'fhiú cóip den leabhar a bhronnadh ar thuismitheoirí daltaí a bheadh ag tosú ar an Ghaelscolaíocht.

- Ranganna ar scoil

Is cinnte go ndéanann roinnt scoileanna seo cheana féin ach is é an gearán is mó go mbíonn na ranganna ann i rith an lae oibre, rud nach mbíonn ag fóirstean do chuid mhaith tuismitheoirí. Dá mbeadh an maoiniú ann chuige, thiocfadh múinteoir a fhostú a dhéanfadh ranganna a chur ar fáil sa scoil ag amanna fóirsteanacha agus bheadh na ranganna sin ag díriú ar úsáid na Gaeilge sa teach agus ar chomhairle phraiticiúil chun cuidiú leis an fhoghlaim sa bhaile. 40% a bheadh i bhfách leis sin.

I measc na mbearta a luann na tuismitheoirí féin:

Léaráid 52: Bearta eile a chreideann tuismitheoirí a bheadh cuidiúil

➤ Múinteoirí

Seo thíos samplaí de na rudaí a luann múinteoirí a chuideodh leo féin agus leis na daltaí:

- Leo féin:

Léaráid 53: Bearta a chuideoidh leo féin, dar le múinteoirí

- Le daltaí

Léaráid 54: Bearta a chuideodh le daltaí, dar le múinteoirí

Taithí i nDlínsí Eile

Mar a léiríodh san athbhreithniú litríochta (lth. 19), bhí na fadhbanna céanna ag cleachtóirí tumoideachais i ndlínsí eile. Cé gur tearc an taighde atá déanta go dtí seo, déantar tagairt thíos do roinnt beart ardleibhéil a rinneadh chun tacú dul i ngleic le hiarmhairtí na paidéime sna scoileanna tumoideachais.

➤ Albain

- Tá suíomh tacaíochta do thuismitheoirí ann, atá maoinithe ag Rialtas na hAlban <https://www.gaelic4parents.com/>. Bhí seo ar fáil le linn na dianghlasála agus seirbhís bheo acu ina dtiocfad le thuismitheoirí labhairt le múinteoirí agus comhairle a lorg ar obair na ndaltaí.
- Cuireadh an suíomh seo ar bun fosta le hacmhainní a chur ar fáil ar bhealach tarraingteach: <https://www.gaidhlig-nan-og.scot/en/>
- Bhí oideachas trí mheán na Gàidhlig le sonrú i bpolasaithe an rialtais, rud is údar uchtaigh do chleachtóirí. <https://education.gov.scot/parentzone/learning-at-home/covid19/support-for-gme-during-covid-19/>
- Bhí ranganna beo ar fáil ar líne i rith na dtréimhsí dianghlasála do dhaltaí Gàidhlig fud fad na tíre: <https://e-sgoil.com/gaidhlig/>.

➤ An Bhreatain Bheag

- Cuireadh maoiniú faoi leith ar fáil le tacú leis an tsealbhú teanga:
- <https://gov.wales/support-help-increase-welsh-language-use-following-pandemic>
- Luaitear na scoileanna tumoideachais go sonracha i dtaighde a choimisiúnaigh an rialtas, rud a léiríonn beann ar an teanga ar an leibhéal is airde:
- <https://business.senedd.wales/documents/s500006151/CYPE%20COV%20183%20-%20Welsh%20Language%20Commissioner%2010%20July%202020%20Published%20on%2017%20December%202020.pdf>
- Cruthaíodh bonneagar i Márta 2020 chun sainacmhainní Breatnaise a chruthú.
- <https://gov.wales/written-statement-establishing-infrastructure-provision-bilingual-educational-resources>
- Dhréachtaigh an rialtas plean le cur le líon na gcainteoirí breatnaise trí chéile agus tagairt faoi leith don tsuíomh tumoideachais.
<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-11/more-than-just-words-action-plan-2019-2020.pdf> ⁻⁵⁷

---

⁵⁷ Féach lth. 8 sa phlean seo.

➤ **Éire**

- Chuir Gaeloideachas tacaíocht phraiticiúil ar fáil do scoileanna.
<https://gaeloideachas.ie/wp-content/uploads/2021/02/Tuairisc-2020.pdf>⁵⁸
- Cruthaíodh sainchláir scolaíochta ar TG4 a bhí dírithe ar an churaclaim tumoideachais sa deisceart. <https://www.cula4.com/en/shows/cula4-ar-scoil/>
- Chuir RO moltaí faoi leith amach, tríd na cigirí, don Ghaelscolaíocht agus tagairtí iontu d'iarmhairtí na paindéime.
<https://assets.gov.ie/133787/42a09688-75cb-4df7-a1ac-a2dd05a7c900.pdf>
- Rinneadh tagairt do dheacracht na paindéime sa tuairisc ar dhul chun cinn Phlean 20 Bliain don Ghaeilge, rud a cheanglaíonn an tumoideachas leis na bearta is leithne athbheochana agus bunaithe teanga.
<https://assets.gov.ie/223349/2eef0f27-491f-4257-bf7b-34b6c7f204ce.pdf>

---

⁵⁸ Féach lth. 30 sa tuairisc.

Conclúidí agus moltaí

Is é a rinneadh sa tuarascáil seo léargas na gcleachtóirí agus na dtuismitheoirí a chíoradh maidir le gnéithe éagsúla den phaindéim. Amharcadh, ar dtús, ar chleachtais agus scileanna istigh sna scoileanna roimh an phaindéim. Cíoradh ansin freagairtí na nÚdarás agus na scoileanna féin le teacht na paindéime. Fiosraíodh an tionchar a shamhlaítear a bheith ar chumas teanga na ndaltaí (in éagmais fianaise chainníochtúil ó thástálacha caighdeánacha) agus pléadh ansin na dea-chleachtais a forbraíodh agus na bearta a chreidtear a bheadh úsáideach le teacht slán ó thionchar na paindéime.

Seo na ceisteanna taighde:

- **Cén t-eispéireas a bhí ag na páirtithe leasmhara le teacht na paindéime agus i rith na dtréimhsí dianghlása?**

Cé go dtuigtear gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus go raibh RO agus ÚO ag obair faoi an-bhrú ón tús, is léir go gcreideann na ceannairí scoile (100%), na múinteoirí (100%) agus cuid mhaith tuismitheoirí (54%) a chomhlánaigh na suirbhéanna nár tugadh treoirlínte agus tacaíocht chuí in am trátha. Fuarthas an t-eolas sa deireadh ach ba dhoiligh teacht air in amanna, bhí sé doiléir agus frithráiteach in amanna eile agus níor léir go raibh sainriachtanais na hearnála le sonrú ann in amanna eile. Deir 42% de na ceannairí a líon an ceistneoir nach raibh siad sásta le freagairt CnaG. Is amhlaidh, áfach, gur léir go raibh siad féin teoranta mar gheall ar easpa acmhainní sainiúla don Ghaeilge agus gur cuireadh moill ar an fhreagairt mar gheall ar easpa airde ar an tumoideachais sna treoirlínte a fuair siad féin ó RO/ÚO.

D'fhág seo go raibh ar cheannairí scoileanna aonair na cinntí s'acu féin a dhéanamh agus a gcuid polasaithe féin a chruthú dá scoileanna fad ab éigean do na múinteoirí a gcuid ábhair féin a ullmhú don teagasc ar líne agus iad ag iarraidh teacht isteach ar mhodhanna úra teagasc nach raibh siad oillte go leor orthu, dar le 75% den tsampla.

Faoin am ar tháinig an dara tréimhse dianghlása, áfach, bhí bonn níos fearr faoi chúrsaí tacaíochta; luann na múinteoirí fiúntas na gcúrsaí traenála a cuireadh ar fáil agus luann CnaG agus na ceannairí scoile an cuidiú a thug tionscadail ar nós *Engage, Supporting Learning* agus *Sealbhú*.

- **Cén cur chuige a bhí in úsáid i scoileanna/aonaid éagsúla agus cén fáth ar roghnaíodh an cur chuige seo?**

Ní raibh aon chur chuige aonchineálach ann taobh istigh de scoileanna aonair ná i measc scoileanna éagsúla i rith na chéad tréimhse cianfhoghlama. De dheasca na héiginnteachta a bhraith na múinteoirí agus na príomhoidí, mar aon le deacrachtaí praiticiúla (e.g. easpa bonneagair cianteagasc sa scoil; easpa oiliúna na múinteoirí ar an chiantagasc; easpa ríomhairí nó idirlín a bheith ag na daltaí) bhí meascán cur chuige ais-sioncronach ann, mar shampla, pacáistí oibre curtha chun an bhaile; pacáistí oibre nó/agus físeán mhínithe curtha amach ar ardáin ar líne; naisc úsáideacha seolta amach. Rinne roinnt scoileanna teagasc

sioncrónach, a chur ar fáil, cuid acu á dhéanamh go laethúil, cuid acu á dhéanamh go seachtainiúil agus rinneadh seo in ainneoin mholtaí RO agus bhrú na gceardchumann.

Is é an tátal atá le baint as seo nach raibh cothromas deise ann do na daltaí tumoideachais, rud atá ag teacht le taighde ginearálta ar thionchar na paindéime maidir le grúpaí sóisialta faoi leith (Holt & Murray, 2021).

Bhraith na ceannairí (100%) agus na múinteoirí (100%) a chomhlánaigh na suirbhéanna gur údar struis iad na tréimhsí cianfhoghlama agus gur leagadh ualach breise ullmhúcháin orthu ó tharla go raibh sainacmhainní Gaeilge le cruthú acu do na hardáin éagsúla ar líne a bhí in úsáid acu. In ainneoin na n-iarrachtaí breise seo, áfach, bhí 100% acu den bharúil nár nochtadh na daltaí do go leor Gaeilge i rith na dtréimhsí seo. Ó tharla nach bhfuil Gaeilge sa bhaile ag bunús na dtuismitheoirí agus cuid mhaith den tacaíocht (e.g. iarrachtaí TG4) mífhóirsteanach, maille le roinnt mhaith páistí gan a bheith spreagtha i gcónaí (85%) nó iomlán-ábailta páirt a ghlacadh sa chianfhoghlaim (33%), is cailliúint mhór a bhí ann gan iad a bheith sa tsuíomh tumtha in éineacht leis na múinteoirí agus lena gcomhscoláirí. Mhothaigh roinnt múinteoirí, fosta, nárbh fhurasta deacrachtaí páistí a shainaitheint gan an idirtheagmháil rialta.

Molann bunús mór thuismitheoirí an tsampla (78%) iarrachtaí na scoileanna agus na múinteoirí aonair (80%) i rith na dtréimhsí cianfhoghlama agus maíonn an mhórchuid díobh (75.5%) go ndearna siad féin, mar thuismitheoirí, iarracht cuidiú agus tacaíocht a chur ar fáil do na páistí in ainneoin gur tuigeadh do chuid mhaith acu nár mhúinteoirí iad nó nach raibh go leor Gaeilge acu leis an teanga a theagasc ná a úsáid leis na páistí.

Is léir gur fhoghlaim scoileanna ó thaithí thréimhse na chéad dianghlasála nó bhí forbairt ar na modhanna teagaisc i rith an dara dianghlasáil maidir le cur chuige an teagaisc shioncrónaigh agus modhanna múinte an teagaisc ais-sioncrónaigh. Moltar na dea-chleachtais seo a chomhtháthú le teagasc an tseomra ranga amach anseo nó tá siad ag teacht le dea-chleachtas FRT.

- **Cén tionchar a shamhlaítear a imríodh ar dhul chun cinn teangeolaíoch na ndaltaí agus cén fhianaise atá air sin?**

Cé go maítear gur idir rang 2-5 is mó a braitheadh an tionchar teangeolaíoch, creideann 92% de na ceannairí agus 94% de na múinteoirí agus cuid mhaith thuismitheoirí (54%) a chomhlánaigh an suirbhé go bhfuil cumas agus muinín theangeolaíoch gach dalta tumoideachais i ndiaidh fulaingt mar gheall ar an chianfhoghlaim. Is fadhb sheanbhunaithe í san earnáil nach bhfuil cur chuige seasmhach tástála forbartha teanga ann ach ina ainneoin seo, bhí na múinteoirí den tuairim, bunaithe ar a mbreithiúnas gairmiúil féin, bunaithe ar chaighdeán na dtascanna ranga agus bunaithe ar chumarsáid na ndaltaí ó d'fhill siad go bhfuil gach scil teanga idir labhairt, scríobh, léamhthuiscint, stór focal agus feasacht ar struchtúir tite go mór. Níl an mhuinín ná an cumas i gcuid de na páistí an teanga acadúil ná shóisialta a thuigbheáil ná a úsáid agus tá leibhéal úsáidte na Gaeilge tite go mór i gclo na scoile agus sa ghnáthchumarsáid ranga araon. Maíonn iomlán na múinteoirí go raibh acu le dul siar in áit dul chun tosaigh maidir le teagasc an churaclaim agus na teanga ó tharla an dá

rud a bheith fite fuaite ina chéile agus mothaíonn siad go bhfuil na daltaí i bhfad ar gcúl ón áit a mbíodh daltaí sa bhliainghrúpa chéanna blianta eile.

- **Cén dea-chleachtas a tháinig chun cinn san earnáil, i ndlínsí eile agus i scoileanna aonair?**

Is léir gur fhoghlaim scoileanna ó thaithí thréimhse na chéad dianghlásála. Is trí thriail agus earráid a tharla seo ach tharla sé, fosta, de réir mar a cuireadh treoirlínte agus polasaithe an RO agus an ÚO in oiriúint do shaindálaí an tseomra ranga tumoideachais; de réir mar a thug na múinteoirí faoi oiliúint ar mhodhanna múinte ar líne; de réir a bhí na múinteoirí ag foghlaim óna chéile sa scoil; de réir mar a bhí scoileanna ag foghlaim ó dhea-chleachtas a chéile. Cé gurbh fhrustrach dhúshlánach an thréimhse agus go mbeidh na hiarmhairtí le brath go ceann tamaill amach anseo, is féidir a áitiú gur tugadh ar mhúinteoirí a ndúshlán féin a thabhairt maidir le cleachtas oideolaíochta agus is féidir na dea-chleachtas a d'aimsigh siad féin a roinnt agus a chur in úsáid mar chomhlánú ar an chur chuige ardchaighdeán a bhíodh acu roimh an phaindéim. Tugtar roinnt dea-chleachtas thuas agus sna moltaí thíos ach seo roinnt samplaí breise a roinneadh.

- Físeáin tacaíochta de gach cineál don chleachtadh sa bhaile agus do na tuismitheoirí.
- Úsáid *Padlet* le dea-chleachtas a roinnt.
- Grúpaí *Whatsapp*/FB le deacrachtaí a phlé le cómhúinteoirí.
- Na páistí féin a chur á dtaifeadadh féin sa bhaile leis an Ghaeilge labhartha a spreagadh.
- Quizeanna uathmharcála mar threisiú ar eolas na bpáistí ar bhunstruchúir teanga.
- Aiseolas ó bhéal le roinnt le daltaí trí aipeanna agus ar mhaithe leis na tuismitheoirí.
- Scéalta, amhráin, dánta nach mbeadh mar chuid den churaclam scoile a chur fáil mar ionchur breise taobh amuigh den rang.
- Tascanna spreagtha teanga a chruthú atá ag teacht le suim na ndaltaí féin arna fhiosrú leo.
- Cur leis na deiseanna foghlamtha féinriartha do na daltaí is sine.
- Teagmháil phearsanta leis na daltaí a bhíonn ag streachailt mar bhreis ar an teagmháil a dhéantar sa rang.
- Am a chur i leataobh le díriú isteach ar scileanna teanga sóisialta. Laethanta móra comhrá, mar shampla.

- **Cad iad na bearta praiticiúla agus polasaithe is gá agus is fiú a dhéanamh chun athshlánaithe?**

Tuigeann páirtithe leasmhara éagsúla ón bharr anuas na fadhbanna atá ann agus tá siad ar theann a ndíchill dul i ngleic leo nó is tábhachtach leo dul chun cinn na ndaltaí agus dul chun cinn na hearnála. Is léir teacht aniar a bheith sna páistí, cé gur turas fadálach a bheas ann agus é rómhall ag cuid de na daltaí a bheas ag imeacht as an chóras. Ní mór, ar an

chuid is lú de, maoiniú agus saineolas a chur ar fáil chun gur féidir le gach dream acu
pleanáil ghearrthréimhse, mheántréimhse agus fhadtréimhse a chur i gcrích.

Leagtar amach roinnt moltaí polasaithe agus praiticiúla thíos.

<p>Comhairle na Gaelscolaíochta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ollghrúpa tacaíochta. • Leanúint de lárnú na n-acmhainní agus an eolais. • Cumarsáid dhíreach le tuismitheoirí trí nuachtlitr. • Poiblíocht chomhordaithe. 	<p>Roinn Oideachais</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aird réamhghníomhach ar chúinsí na hearnála sa phleanáil polasaí. • Fócas ar chumarsáid thráthúil le ceannairí agus cleachtóirí. • Seirbhísí dátheangacha mar bhunpholasaí. • Cistiú tuilleadh acmhainní daonna. • Leanúint de na scéimeanna tacaíochta. • Ciste leanúnach taighde don Ghaelscolaíocht. 	<p>Múinteoirí</p> <ul style="list-style-type: none"> • Measúnú ar chumas teanga gach dalta agus plean idirghabhála. • Níos mó comhoibríthe le tuismitheoirí maidir le dul chun cinn teanga. • Dea-chleachtas a lorg agus a roinnt • Traenáil a dhéanamh. • Taisceáladh acmhainní a dhéanamh mar ghrúpa.
<p>Ceannairí</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fiosrú a dhéanamh ar chumas reatha teangeolaíoch. • Plean forbartha teanga scoile. • Dea-chleachtais a roinnt le ceannairí eile a oiread is féidir. • Múinteoirí a spreagadh chun traenála. • Eolas logánta a roinnt le tuismitheoirí. 	<p>Údarás Oideachas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aird réamhghníomhach i gcónaí ar chúinsí na hearnála agus tacaíocht á tabhairt. • Fócas ar chumarsáid thráthúil le ceannairí agus cleachtóirí. • Bunseirbhísí dátheangacha comhchosúil leis an méid a chuirtear ar fáil do scoileanna Béarla. • Idirchaidreamh le CnaG faoi dheacrachtaí acmhainní daonna. • Aird ar ghanntanas na sainíseanna tumoideachais. • Leanúint de shainíseanna traenála. • Leanúint de na bearta tacaíochta • Bearta taighde ar cheisteanna tumoideachais. 	<p>Tuismitheoirí</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aird a dhiriú ar dhul chun cinn teanga. • Deiseanna úsáidte teanga a lorg taobh amuigh den scoil. • Na hacmhainní atá ann a fhiosrú agus a spreagadh. • Bheith i dteagmháil le tuismitheoirí eile ar na ceisteanna seo.
<p>CCEA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuilleadh acmhainní clóite agus ríomhbhunaithe i nGaeilge. • Acmhainní dírithe ar na ginchumais. • Cur i gcrích na creatlaí teanga. • Forbairtí acmhainní measúnachtaí fóirsteanacha agus an chreatlach ann. 	<p>CCEA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuilleadh acmhainní clóite agus ríomhbhunaithe i nGaeilge. • Acmhainní dírithe ar na ginchumais. • Cur i gcrích na creatlaí teanga. • Forbairtí acmhainní measúnachtaí fóirsteanacha agus an chreatlach ann. 	

Léaráid 55: Moltaí do na páirtithe leasmhara éagsúla

➤ An Roinn Oideachais

- **Aird réamhghníomhach ar chúinsí na hearnála:** Ní mór dul i gcomhairle le CnaG agus le hionadaithe thar ceann na múinteoirí sula gcruthaítear polasaithe agus treoirlínte. Cinnteoidh seo go mbeidh siad oiriúnach agus cuirfidh sé le luas an chur i bhfeidhm gan siar is aniar a bheith ann.
- **Fócas ar chumarsáid thráthúil le ceannairí agus cleachtóirí:** Ní mór línte díreacha cumarsáide a chruthú agus iad a chur ar an eolas faoin na línte sin. Ní léir go bhfeiceann ceannairí agus múinteoirí cuid de na bearta fiúntacha atá déanta.
- **Seirbhísí dátheangacha mar bhunpholasaí:** Níor cheart go mbeadh seirbhísí dátheangacha oideachais le hiarraidh; ba cheart gur bunpholasaí de chuid an RO é.
- **Cistiú tuilleadh acmhainní daonna:** Ba chóir a bheith ag comhoibriú le CnaG agus an maoiniú cuí a chur ar fáil leis an deacracht a mhaolú.
- **Leanúint de na scéimeanna tacaíochta:** Tá an-ráchairt ar na scéimeanna ar nós *Engage* agus *Sealbhú* agus dea-thionchar imeartha acu. Ní mór leanúint díobh seo nó glacfaidh sé roinnt blianta an bhris oideachais agus teanga a thabhairt isteach sna Gaelscoileanna.
- **Ciste leanúnach taighde:** Tá léirithe anseo go bhfuil gá le tuilleadh taighde ar shaincheisteanna an tumoideachais a chuideoidh le déanamh polasaithe agus forbairt dea-chleachtas. Ba chóir go mbeadh ciste ann chuige sin agus tairiscintí a bheith á gcur amach ar bhonn rialta.

➤ An tÚdarás Oideachais

- **Aird réamhghníomhach ar chúinsí na hearnála:** Ní mór dul i gcomhairle le CnaG agus le hionadaithe thar ceann na múinteoirí sula gcruthaítear scéimeanna tacaíochta. Cinnteoidh seo go mbeidh siad oiriúnach agus cuirfidh sé le luas an chur i bhfeidhm gan siar is aniar a bheith ann.
- **Fócas ar chumarsáid thráthúil le ceannairí agus le cleachtóirí:** Ní mór línte díreacha cumarsáide a chruthú agus na páirtithe leasmhara a chur ar an eolas faoi na línte sin. Ní léir go bhfeiceann siad cuid de na bearta fiúntacha atá déanta ó thaobh na Gaeilge de.
- **Bunseirbhísí dátheangacha:** Ní mór dul i ngleic le seirbhísí trí mheán na Gaeilge a chur ar fáil e.g. teiripe cainte nó comhairleoireacht ionas go mbeidh a fhios ag na daltaí go bhfuil an Ghaeilge luachmhar i ngach gné den tsaol.
- **Idirchaidreamh le CnaG faoi dheacrachtaí acmhainní daonna:** Ba chóir a bheith ag comhoibriú le CnaG agus le hinstiúidí tríú leibhéal le straitéis oiliúna agus earcaíochta a chur le chéile.
- **Aird ar ghanntanas na saináiseanna tumoideachais:** Ní mór an tiomantas agus an tacaíocht chúí a chur ar fáil le go gcruthófar acmhainní ardchaighdeán a líonfadh an bharna idir caighdeán na n-acmhainní sna scoileanna Béarla agus sna scoileanna Gaeilge.
- **Leanúint de shaindeiseanna traenála:** Tá feicthe go n-éiríonn leis na cúrsaí traenála. Ba chóir leanúint de seo agus béim a leagan ar shainchúrsaí i nGaeilge agus don

tumoideachas agus tacú le ceannairí scoile na deiseanna seo a chur ar fáil don oiread ball foirne agus is féidir..

- **Leanúint de na bearta tacaíochta:** Tá an-ráchairt ar bearta ar nós *Supporting Learning* agus dea-thionchar imeartha acu. Ní mór leanúint díobh seo nó glacfaidh sé roinnt blianta an bhris oideachais agus teanga a thabhairt isteach sna Gaelscoileanna.
- **Bearta taighde ar cheisteanna tumoideachais:** Is fiúntach an sampla den taighde atá déanta ag an UO (Aguisín 7). Ba chóir an saineolas atá ar fáil san ÚO a úsáid le tuilleadh taighde den tsórt seo a dhéanamh agus é a scaipeadh ar níos mó páirtithe leasmhara.

➤ CCEA

- **Tuilleadh acmhainní clóite agus ríomhbhunaithe i nGaeilge:** Cé go bhfuil neart oibre déanta le roinnt blianta anuas, ní mór leanúint den obair thábhachtach seo bunaithe ar mheasúnú riachtanais sna scoileanna féin.
- **Acmhainní dírithe ar na ginchumais:** Tá tuilleadh acmhainní a dhíríonn isteach ar mhealladh na teanga de dhíth nó seo an dá scil is ísle a ghnóthaítear.
- **Cur i gcrích na creatlaí teanga:** Tuigtear go bhfuil céim na tairisceana críochnaithe ach ní mór clár diongbháilte ama a chur lena chríochnú.
- **Forbairt acmhainní agus measúnachtaí fóirsteanacha agus an chreatlach ann:** Níl sa chreatlach ach an chéad chéim. Beidh áiseanna teagaisc agus measúnaithe de dhíth chun go mbeidh sí éifeachtach agus in úsáid.

➤ Comhairle na Gaelscolaíochta

- **Ollghrúpa tacaíochta:** Cé go bhfuil an-chomhbair ar bun le grúpaí saineolaíochta éagsúla e.g. fóram na bpríomhoidí, obair an Bhoird srl., níor mhiste grúpa a thabhairt le chéile ina mbeadh saineolaithe idirnáisiúnta ar an tumoideachas, ionadaithe ó eagraíochtaí tacaíochtaí Gaeilge a phléann leis an óg, ionadaithe ón dá ollscoil agus ó Choláiste Mhuire agus cleachtóirí san earnáil féin.
- **Leanúint de lárnú na n-acmhainní agus an eolais:** Tá saineolaithe sa Chomhairle atá eolach ar na hacmhainní atá ar fáil. Ba chóir leanúint de bheith á gcnuasach agus á bpacáistiú ar dhóigh atá úsáideach don mhúinteoir aonair atá ag iarraidh teacht ar ábhar faoi leith curaclaim in eochairchéim faoi leith. B'fhiú grúpa oibre a chruthú leis na cleachtóirí féin chuige sin. Thiofadh an rud amhlaidh a dhéanamh le hacmhainní a bheadh úsáideach ag tuismitheoirí agus bheadh úsáid na n-acmhainní le míniú; ní leor nasc a chur chuig rud nach dtuigfidh an gnáththuismitheoir nach mbíonn an t-am aige/aici taighde a dhéanamh.
- **Cumarsáid dhíreach le tuismitheoirí:** Ní léir go bhfeictear do thuismitheoirí fiúntas agus toradh na hoibre a dhéanann CnaG. Ba cheart go mbeadh an Chomhairle i dteagmháil le gach tuismitheoir le nuachtlitir nó feasacháin eolais.
- **Poiblíocht chomhordaithe:** Tá obair mhaith bholscaireachta cruthaithe cheana féin ach ba chóir na feachtais bholscaireachta a chomhordú leis na scoileanna féin le leas iomlán na hearnála.

➤ **Ceannairí (muna bhfuil sé ag tarlú cheana)**

- **Fiosrú a dhéanamh ar an chumas reatha teangeolaíoch:** Ní leor, i bhfianaise an taighde seo, a chinntiú go bhfuil dul chun cinn á dhéanamh maidir leis an churaclam. Ba chóir fáil amach faoin dul chun cinn teangeolaíoch go háirithe maidir le scileanna labhartha.
- **Plean forbartha teanga scoile:** Ní thiocfaidh an chreatlach teanga go ceann roinnt blianta. Ba chóir, ina éagmais sin, na múinteoirí a chomhordú le plean forbartha scileanna teanga a chruthú a bheas ag fóirstean don scoil agus a bheas inchurtha le hiarrachtaí na scoileanna eile.
- **Dea-chleachtais a roinnt le ceannairí eile a oiread is féidir:** Is cinnte go ndéantar seo cheana féin ach ní rud ócáideach céasta ba chóir a bheith anseo. Caithfear fóram rialta a thionscnamh a phléifidh go díreach le ceisteanna dea-chleachtais sa phleanáil agus san oideolaíocht a bhaineann leis an tumoideachas.
- **Múinteoirí a spreagadh chun traenála:** Cé go bhfuil deacrachtaí airgeadais agus foirne ag baint le baill foirne a ligean saor le tabhairt faoin traenáil, ba chóir próifíliú scileanna a cheangal le breithmheasanna agus deiseanna TPL a mholadh. Caithfear scileanna teanga na múinteoirí a chur sa reicneáil.
- **Eolas logánta a roinnt le tuismitheoirí:** Tá pobal beoga teanga taobh amuigh de bhunús na scoileanna. Ba chóir don scoil a bheith ina chroílár seo agus deiseanna Gaeilge do dhaltaí agus do thuismitheoirí a phoibliú agus ionadaithe ón scoil a bheith rannpháirteach.

➤ **Múinteoirí (muna bhfuil sé ag tarlú cheana)**

- **Measúnú ar chumas teanga gach dalta agus plean idirghabhála:** Tuigeann múinteoirí buanna agus laigí teanga na ndaltaí de thairbhe na teagmhála leo sa rang. Ba chóir, fosta, tástáil a dhéanamh air seo, e.g. triail neamhfhoirmiúil chainte agus plean idirghabhála a shocrú i gcás na ndaltaí atá ag streachailt.
- **Níos mó comhoibrithe le tuismitheoirí maidir le dul chun cinn teanga:** Ní léir go gcluineann tuismitheoirí mórán faoi dhul chun cinn na teanga. Déantar tuairisciú ar ghnéithe den churaclam ach ba chóir tuismitheoirí a chur in eolas faoi Ghaeilge a bpáistí agus moltaí a thabhairt. Ó tharla nach bhfuil Gaeilge ag cuid mhaith tuismitheoirí, níl dóigh acu breithiúnas a thabhairt ar chumas teanga an pháiste.
- **Dea-chleachtas a lorg agus a roinnt:** Is cinnte go ndéantar seo cheana féin ach ní rud ócáideach céasta ba chóir a bheith anseo. Caithfear gníomhú go rialta le fóraim a phléann go díreach le ceisteanna dea-chleachtais san oideolaíocht a bhaineann leis an tumoideachas.
- **Traenáil a dhéanamh:** Cé gur doiligh an t-am a fháil agus ualach róthrom oibre ann cheana féin, bheadh sé le leas an mhúinteora féinmheasúnú a dhéanamh ar a c(h)uid scileanna agus plean oiliúna a shocrú i gcomhar leis an phríomhoide. Cuirtear scileanna teanga san áireamh sa traenáil seo.
- **Taisceáladh acmhainní a dhéanamh mar ghrúpa:** Tá cuid mhór acmhainní ar fáil in áiteanna éagsúla. Is cosúil, áfach, nach mbíonn an t-am ag múinteoirí taisceáladh a dhéanamh orthu agus iad ag déanamh réamhphleanála. Ba chóir a fháil amach an bhfuil acmhainní ann atá ag fóirstean dá gcur chuige oideolaíochta sula dtéann siad ag aistriú nó ag cruthú rudaí faoi dheifre. Ba chóir na hacmhainní seo a roinnt le múinteoirí i scoileanna eile ionas nach mbeidh cuid mhór dúblála ar an obair.

➤ **Tuismitheoirí (muna bhfuil sé ag tarlú cheana)**

- **Aird a dhíriú ar dhul chun cinn teanga:** Ní ábhar scoile í an Ghaeilge ba chóir a fhágáil faoi na múinteoirí féin. In ainneoin nach bhfuil Gaeilge ag cuid mhaith de na tuismitheoirí, ba chóir dóibh aird a léiriú ar chumas Gaeilge na bpáistí agus tacaíochtaí a lorg sa chás go bhfuil an páiste ag streachailt.
- **Deiseanna úsáidte teanga a lorg taobh amuigh den scoil:** Tá borradh faoi líon na n-imeachtaí Gaeilge ar fud Thuaisceart Éireann. Ba chóir na deiseanna úsáidte Gaeilge seo a lorg agus na páistí a spreagadh le freastal orthu nó ní féidir gach rud a dhéanamh in am na scoile go háirithe maidir leis an teanga shóisialta,
- **Na hacmhainní atá ann a fhiosrú agus a spreagadh:** Tá dul chun cinn mór déanta maidir le hacmhainní tacaíochta do thuismitheoiri daltaí Gaelscoile. Ba chóir eolas a chur orthu agus iad a úsáid de bhreis ar an méid a iarrtar ar na páistí a dhéanamh mar obair bhaile.
- **Bheith i dteagmháil le tuismitheoirí eile ar na ceisteanna seo:** Bíonn na ceisteanna agus na buarthaí céanna ag tuismitheoiri eile faoi dhul chun cinn a bpáistí, go háirithe i bhfianaise na paidéime. Ba chóir a bheith i dteagmháil le tuismitheoirí eile sa scoil agus i nGaelscoileanna eile le heolas agus moltaí a roinnt., e.g. fóram ar líne ar aon dul le *Netmums*.

Buíochas

Ba mhaith liom buíochas a ghabháil leis an RO agus le CnaG as maoiniú a chur ar fáil leis an taighde seo éascú. Tá buíochas ag gabháil do Shirley Sweeney ón RO a chuaigh faoi agallamh agus do Mháire Kerr agus Risteard Mac Daibhéid ón OÚ as an treoir agus tacaíocht a thug siad agus as ligean dom tagairt dá gcuid taighde féin.

Tá buíochas ar leith ag gabháil d'Orla Nig Fhearraigh in *CnaG* a thug idir thacaíocht, eolas agus aischothú dom le linn phróiseas an taighde.

Ba mhaith liom, ar deireadh, buíochas a ghabháil leis na príomhoidí, leis na múinteoirí agus leis na tuismitheoirí a chaith am agus dúthracht leis na ceistneoirí a chomhlánú. Tá buíochas speisialta tuillte ag na hionadaithe ó scoileanna an tsampla a roinn a gcuid ama go fial chun go gcuirfí na fócasghrúpaí i gcrích.

Liosta Foinsí

Leabhair agus ailt acadúla

- Agostinelli, F., Doepke, M., Sorrenti, G., & Zilibotti, F. (2022). When the great equalizer shuts down: Schools, peers, and parents in pandemic times. *Journal of public economics*, 206, 104574.
- Alanis, I., & Rodriguez, M. A. (2008). Sustaining a dual language immersion program: Features of success. *Journal of Latinos and Education*, 7(4), 305-319.
- Amiti, F. (2020). The Importance of Oral Language Proficiency in EFL Online Teaching Setting. *Prizren Social Science Journal*, 4(2), 103-108.
- Archambault, L., Kennedy, K., Shelton, C., Dalal, M., McAllister, L., & Huyett, S. (2016). Incremental progress: Re-examining field experiences in K-12 online learning contexts in the United States. *Journal of Online Learning Research*, 2(3), 303-326.
- Ationg, R., Esa, M. S., Othman, I. W., & Yusoff, M. S. (2021). Trend, Potential and Challenges of Local Languages Learning During the Covid 19 Pandemic. *Learning*, 6(41).
- Allen, R., Jerrim, J., & Sims, S. (2020). How did the early stages of the COVID-19 pandemic affect teacher wellbeing? *Centre for Education Policy and Equalising Opportunities (CEPEO) Working Paper*, 1, 20-15.
- Bahn, G. H. (2020). Coronavirus disease 2019, school closures, and children's mental health. *Journal of the Korean Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 31(2), 74.
- Bailey, D. R., & Lee, A. R. (2020). Learning from experience in the midst of COVID-19: Benefits, challenges, and strategies in online teaching. *Computer-Assisted Language Learning Electronic Journal*, 21(2), 178-198.
- Baker, C. R. (Ed.). (2001). *Bilingual education and bilingualism*. Multilingual Matters.
- Baker, C. N., Peele, H., Daniels, M., Saybe, M., Whalen, K., Overstreet, S., & The New Orleans, T. I. S. L. C. (2021). The experience of COVID-19 and its impact on teachers' mental health, coping, and teaching. *School Psychology Review*, 50(4), 491-504.
- Bates, J., Finlay, J., & O'Connor Bones, U. (2022). "Education cannot cease": the experiences of parents of primary age children (age 4-11) in Northern Ireland during school closures due to COVID-19. *Educational Review*, 1-23.
- Clément, R., Dörnyei, Z., & Noels, K. A. (1994). Motivation, self-confidence, and group cohesion in the foreign language classroom. *Language learning*, 44(3), 417-448.
- Cloud, N., Genesee, F., & Hamayan, E. (2000). *Dual language instruction: A handbook for enriched education*. Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Collen, I. (2021). *Language Trends Northern Ireland 2021*. (1 ed.) British Council.
- Craig, B. A. (1996). Parental attitudes toward bilingualism in a local two-way immersion program. *Bilingual Research Journal*, 20(3-4), 383-410.
- Crosson, A. C., & Silverman, R. D. (2022). Impact of COVID-19 on Early Literacy Instruction for Emergent Bilinguals. *Reading Research Quarterly*, 57(1), 5-14.
- Cummins, J. (2000). *Language, power, and pedagogy: Bilingual children in the crossfire* (Vol. 23). Multilingual matters.
- Dempsey, M., & Burke, J. (2021). Lessons Learned: The experiences of teachers in Ireland during the 2020 pandemic.
- Ellis, N. C. (2002). Frequency effects in language processing: A review with implications for theories of implicit and explicit language acquisition. *Studies in second language acquisition*, 24(2), 143-188.
- Ellis, R. (2009). The differential effects of three types of task planning on the fluency,

- complexity, and accuracy in L2 oral production. *Applied linguistics*, 30(4), 474-509.
- El-Osta, A., Alaa, A., Webber, I., Sasco, E. R., Bagkeris, E., Millar, H., ... & Majeed, A. (2021). How is the COVID-19 lockdown impacting the mental health of parents of school-age children in the UK? A cross-sectional online survey. *BMJ open*, 11(5), e043397.
- Ferri, F., Grifoni, P., & Guzzo, T. (2020). Online learning and emergency remote teaching: Opportunities and challenges in emergency situations. *Societies*, 10(4), 86.
- Gathercole, V. C. M., & Thomas, E. M. (2005). Minority language survival: Input factors influencing the acquisition of Welsh. In *Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism* (pp. 852-874). Somerville, MA: Cascadilla Press.
- Genesee, F. (1987). *Learning through two languages: Studies of immersion and bilingual education*. Newbury house publishers.
- Gips, A., DiMattia, P., & Gips, J. (2004) The effect of assistive technology on educational costs: Two case studies", in K. Miesenberger, J. Klaus, W. Zagler, D. Burger (eds.)
- Goldenberg, C. (2020). Reading wars, reading science, and English learners. *Reading Research Quarterly*, 55, S131-S144.
- Hammer, C. S., Lawrence, F. R., & Miccio, A. W. (2008). The effect of summer vacation on bilingual preschoolers' language development. *Clinical linguistics & phonetics*, 22(9), 686-702.
- Harney (2018). *A review and report on the effectiveness of apps and web games in the area of education through Irish or in the teaching of Irish*. COGG <https://www.cogg.ie/wp-content/uploads/A-review-and-report-on-the-effectiveness-of-apps-and-web-games-in-the-area-of-education-through-Irish-or-in-the-teaching-of-Irish.pdf>
- Hepler, J. B. (1997). Social development of children: The role of peers. *Children & Schools*, 19(4), 242-256.
- Hoff, E. (2006). How social contexts support and shape language development. *Developmental review*, 26(1), 55-88.
- Holt, L., & Murray, L. (2021). Children and Covid 19 in the UK. *Children's Geographies*, 1-8.
- Hurwitz, S., Garman-McClaine, B., & Carlock, K. (2022). Special education for students with autism during the COVID-19 pandemic: "Each day brings new challenges". *Autism*, 26(4), 889-899.
- Johnson, R. K., & Swain, M. (1994). From core to content: Bridging the L2 proficiency gap in late immersion. *Language and education*, 8(4), 211-229.
- Kavanagh, L., & Hickey, T. M. (2013). 'You're looking at this different language and it freezes you out straight away': Identifying challenges to parental involvement among immersion parents. *Language and Education*, 27(5), 432-450.
- Kim, L. E., & Asbury, K. (2020). 'Like a rug had been pulled from under you': The impact of COVID-19 on teachers in England during the first six weeks of the UK lockdown. *British Journal of Educational Psychology*, 90(4), 1062-1083.
- Koven, M. (2007). *Selves in Two Languages: Bilinguals' Verbal Enactments of Identity in French and Portuguese*: Vol. 34. Studies in Bilingualism. Amsterdam: John Benjamins. 327 pp. ISBN 978 90 272 4145 0
- Lafave, L., Webster, A. D., & McConnell, C. (2021). Impact of COVID-19 on early childhood educator's perspectives and practices in nutrition and physical activity: A qualitative study. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 935-945.
- Li, G. (2012). Literacy engagement through online and offline communities outside school: English language learners' development as readers and writers. *Theory into Practice*, 51(4), 312-318.

- Li, C., & Lalani, F. (2020, April). The COVID-19 pandemic has changed education forever. In *World economic forum* (Vol. 29). The rise of online learning during the COVID-19 pandemic | World Economic Forum (weforum.org).
- Lindholm-Leary, K. J. (2005). Review of research and best practices on effective features of dual language education programs. *Center for Applied Linguistics*, 35, 17-23.
- Lyster, R., & Saito, K. (2010). Oral feedback in classroom SLA: A meta-analysis. *Studies in second language acquisition*, 32(2), 265-302.
- Mancilla-Martinez, J. (2020). Understanding and supporting literacy development among English learners: A deep dive into the role of language comprehension. *AERA Open*, 6(1), 2332858420912198.
- Mancilla-Martinez, J., & Lesaux, N. K. (2017). Early indicators of later reading comprehension outcomes among Spanish-speaking language minority learners. *Scientific Studies of Reading*, 5, 428-448.
- May, S., Hill, R., & Tiakiwai, S. (2004). Bilingual/immersion education: Indicators of good practice. *Final Report to the Ministry of Education, New Zealand*.
- Morgül, E., Kallitsoglou, A., & Essau, C. A. E. (2020). Psychological effects of the COVID-19 lockdown on children and families in the UK. *Revista de Psicología Clínica con Niños y Adolescentes*, 7(3), 42-48.
- Murtagh, L. (2003). Retention and attrition of Irish as a second language: A longitudinal study of general and communicative proficiency in Irish among second level school leavers and the influence of instructional background, language use and attitude/motivation variables.
- Murtagh, L. (2007). Out-of-school use of Irish, motivation and proficiency in immersion and subject-only post-primary programmes. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(4), 428-453.
- Nambiar, D. (2020). The impact of online learning during COVID-19: students' and teachers' perspective. *The International Journal of Indian Psychology*, 8(2), 783-793.
- Nic Aindriú, S., Ó Duibhir, P., & Travers, J. (2020). The prevalence and types of special educational needs in Irish immersion primary schools in the Republic of Ireland. *European Journal of Special Needs Education*, 35(5), 603-619.
- Ní Chlochasaigh, K. (2016). Foghlaimoírí éifeachtacha na Gaeilge: Táid ann ach táid gann! Ról na foghlama comhtháite agus teangacha (FCÁT) i gcothú na dea-foghlama i gcás na Gaeilge. *An Tumoideachas, Bua ná Dua. Coláiste Mhuire gan Smál. Luimheach*.
- Nig Uidhir, G., Mac Corraidh, S., Mhic Aoidh, E., McPolin, P. & Nic Íomhair, A., (2017). *Anailís ar Ghaeilge Dhaltáí Eochairchéim 3 sa Chóras Tumoideachais*. Belfast: CCEA/SMUCB.
- Ní Chlochasaigh, K., Shiel, G., & Ó Duibhir, P. (2020). Iniúchadh ar an tumoideachas do dhaltáí i scoileanna lán-Ghaeilge i gceantair mhíbhuntáiste.
- Ó Ceallaigh, T., & Ní Dhonnabhain, Á. (2015). Reawakening the Irish language through the Irish education system: Challenges and priorities. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 8(2), 179-198.
- Ó Ceallaigh, T. J., Leavy, A., & Hourigan, M. (2015). An bhearna idir an teanga agus an t-ábhar a dhúnadh sa tumoideachas: Cur chuige bunaithe ar staidéar ceachta.
- Ó Ceallaigh, T.J. agus Ní Shéaghdha, A. (2017). *I dTreo Barr Feabhais: Dea-chleachtais san Oideachas lán-Ghaeilge*, Uirlis mheasúnaithe féinmheastóireachta do bhunscoileanna agus iarbhunscoileanna lán-Ghaeilge ar bhonn uile Éireann. Ar fáil ag www.gaeloideachas.ie

- Ó Ceallaigh, T. J. agus Ó Laoire, M. (eag.) (2021). *An Tumoideachas: Deiseanna agus Deachleachtais. An Dara Comhdháil Taighde Uile-Oileánda ar an Tumoideachas: Imeachtaí Comhdhála / The Second All-Ireland Research Conference on Immersion Education: Conference Proceedings*. Ar fáil ag www.cogg.ie
- Ó Domagain, G., Comer, N., & Donail, C. O. (2019). *Comharthaí sóirt na teanga scríofa faoi dheireadh Eochairchéim 2: I dtreo contanam forbartha teanga agus litearthachta sna scoileanna tumoideachais*. CCEA
- Ortega, L. (1999). Planning and focus on form in L2 oral performance. *Studies in second language acquisition*, 21(1), 109-148.
- Pensiero, N., Kelly, A., & Bokhove, C. (2020). Learning inequalities during the Covid-19 pandemic: how families cope with home-schooling.
- Perez, L. C. (2003). Foreign language productivity in synchronous versus asynchronous computer-mediated communication. *CALICO journal*, 89-104.
- Roblyer, M. (2003). *Integrating Educational Technology into Teaching*. Columbus, Ohio: Person Education
- Roinn Oideachas (2008). *Athbhreithniú ar Ghaelscolaíocht: tuarascáil*. Ar fáil @ https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/de/review-of-irish-medium-education-report-irish_0.pdf
- Skar, G. B. U., Graham, S., & Huebner, A. (2021). Learning loss during the COVID-19 pandemic and the impact of emergency remote instruction on first grade students' writing: A natural experiment. *Journal of Educational Psychology*.
- Soto-Hinman, I. (2011). Increasing Academic Oral Language Development: Using English Language Learner Shadowing in Classrooms. *Multicultural Education*, 18(2), 21-23.
- Swain, M. (1996). Discovering successful second language teaching strategies and practices: From programme evaluation to classroom experimentation. *Journal of Multilingual and Multicultural development*, 17(2-4), 89-104.
- Sun, S. Y. H. (2011). Online language teaching: The pedagogical challenges. *Knowledge Management & E-Learning: An International Journal*, 3(3), 428-447.
- Tao, J., & Gao, X. A. (2022). Teaching and learning languages online: Challenges and responses. *System*, 102819.
- Torat, B. (2000). Computer-assisted language learning: An overview. *Silpakorn University International Journal*, 1(1), 131-153.
- Unsworth, S. (2016A). Early child L2 acquisition: Age or input effects? Neither, or both?. *Journal of child language*, 43(3), 608-634.
- Unsworth, S. (2016). Quantity and quality of language input in bilingual language development.
- Walsh, G., Purdy, N., Dunn, J., Jones, S., Harris, J., and Ballentine, M. (2020) *Homeschooling in Northern Ireland during the COVID-19 crisis: the experiences of parents and carers*. Belfast: Centre for Research in Educational Underachievement/Stranmillis University College.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10228), 945-947.
- Wassermann, S. (1989). Teaching Strategies: Learning to Value Error. *Childhood Education*, 65(4), 233-235.

Suíomhanna idirlín

<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

<https://www.childrenscommissioner.gov.uk/2020/04/21/lockdown-experiences-what-being-in-isolation-has-been-like-for-children/>

<https://www.childrenssociety.org.uk/sites/default/files/2020-10/life-on-hold-childrens-well-being-and-covid-19.pdf>

<https://www.stran.ac.uk/wp-content/uploads/2021/03/Home-schooling-Report-2021-CREU-Final-March-2021.pdf>

<https://www.equalityni.org/Footer-Links/News/Delivering-Equality/Education-inequalities-could-worsen-in-response-to>

<https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/MHF%20Scotland%20Impacts%20of%20Lockdown.pdf>

<https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/MHF%20Scotland%20Impacts%20of%20Lockdown.pdf>

<https://business.senedd.wales/documents/s500006151/CYPE%20COV%20183%20-%20Welsh%20Language%20Commissioner%2010%20July%202020%20Published%20on%2017%20December%202020.pdf>

<https://www.etini.gov.uk/sites/etini.gov.uk/files/publications/pre-school-thematic-report-on-remote-learning.pdf>

<https://www.etini.gov.uk/sites/etini.gov.uk/files/publications/pre-school-thematic-report-on-remote-learning.pdf>

https://www.etini.gov.uk/sites/etini.gov.uk/files/publications/primary-thematic-report-on-remote-learning_0.pdf

<https://irelandseducationyearbook.ie/downloads/IEYB2020/YB2020-second-level-6.pdf>

[Bunscolaíocht - Primary School \(padlet.com\)](https://www.bunscolaiocht.com)

<https://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-59855250>

<https://www.education-ni.gov.uk/news/minister-outlines-plans-provide-digital-devices-disadvantaged-children>

<https://www.comhairle.org/gaeilge/professional-development/>

<https://www.gaelic4parents.com/>

[. https://education.gov.scot/parentzone/learning-at-home/covid19/support-for-gme-during-covid-19/](https://education.gov.scot/parentzone/learning-at-home/covid19/support-for-gme-during-covid-19/)

<https://e-sgoil.com/gaidhlig/>

<https://gov.wales/support-help-increase-welsh-language-use-following-pandemic>

<https://business.senedd.wales/documents/s500006151/CYPE%20COV%20183%20-%20Welsh%20Language%20Commissioner%2010%20July%202020%20Published%20on%2017%20December%202020.pdf>

<https://gov.wales/written-statement-establishing-infrastructure-provision-bilingual-educational-resources>

<https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-11/more-than-just-words-action-plan-2019-2020.pdf> -

<https://gaeloideachas.ie/wp-content/uploads/2021/02/Tuairisc-2020.pdf>

<https://www.cula4.com/en/shows/cula4-ar-scoil/>

<https://assets.gov.ie/133787/42a09688-75cb-4df7-a1ac-a2dd05a7c900.pdf>

<https://assets.gov.ie/223349/2eef0f27-491f-4257-bf7b-34b6c7f204ce.pdf>

Aguisín 1: Suirbhé na gceannairí

Ba mhaith liom buíochas a chroí a ghabháil leat as tabhairt faoin tsuirbhé seo ar thionchar na dianghlasála agus thréimhse na paindéime ar fhorbairt theangeolaíoch na ndaltaí tumoideachais. Níor cheart go nglacfadh sé níos mó ná 15 bhomaite na ceisteanna a fhreagairt.

Feicfidh tú go bhfuil roinnt ceisteanna roghnacha ann. Ba shaibhre an taighde ach an t-am a bheith agat freagra a thabhairt orthu.

Dearbhaíonn an taighdeoir, anseo istigh, go ndéanfar anaithnidiú agus folú de réir mar is cuí ar na sonraí a thabharfar thíos ionas nach mbeidh sonraí pearsanta aon duine nó aon scoile le haithint sa tuarascáil. Agus tú ag comhlánú na tuarascála seo, dearbhaíonn tú go dtuigeann tú go n-úsáidfear an t-eolas thíos chun tuarascáil a scríobh.

An Dr Gearóid Ó Domagáin

Ollscoil Uladh

g.odomagain@ulster.ac.uk

Eanáir 2022

Eolas ginearálta

1. Cén ról atá agat sa scoil?

Príomhoide

Leas-phríomhoide

Ceannaire aonaid/srutha

2. Cá bhfuil an scoil suite?

3. Cén soláthar tumoideachais atá agaibh sa scoil?

Gaelscoil

Aonad/sruth

4. Cén leibhéal oideachais a thugtar sa scoil?

Bunscolaíocht

Meánscolaíocht

Freagairt na nÚdarás

5. Tuigimid gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus go raibh gach údarás ag obair faoi an-bhrú. Ina dhiaidh sin is uile, an ndéarfá gur thug an Roinn Oideachais treoir agus tacaíocht shoiléir thráthúil maidir leis an aistriú chuig teagasc ar líne?

Thug

Níor thug

6. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)

7. Tuigimid gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus go raibh gach údarás ag obair faoi an-bhrú. Ina dhiaidh sin is uile, an ndéarfá gur thug an tÚdarás Oideachais treoir agus tacaíocht shoiléir thráthúil maidir leis an aistriú chuig an fhoghlaim ar líne?

Thug
Níor thug

8. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (rognach)

9. Tuigimid gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus go raibh gach údarás ag obair faoi an-bhrú. Ina dhiaidh sin is uile, an ndéarfá gur thug Comhairle na Gaelscolaíochta treoir agus tacaíocht shoiléir thráthúil maidir leis an aistriú chuig an fhoghlaim ar líne?

Thug
Níor thug

10. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (rognach)

11. An síleann tú gur airíodh sainriachtanais an tumoideachais sna treoirlínte agus sna polasaithe a chuir na húdaráis ábhartha amach?

Sílim
Ní shílim

12. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (rognach)

13. An gcreideann tú go ndearnadh soláthar cuí ar riachtanais na hearnála sna hacmhainní breise a cuireadh amach le tacú le scoileanna aistriú ar líne?

Creidim
Ní chreidim
Níl mé cinnte

14. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (rognach)

Freagairt na Scoile

15. Sularbh ann don phaindéim, an mbaintí mórán úsáidte as modhanna teagaisc ar líne ar bhonn scoile?

Bhaintí
Ní bhaintí

16. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)
17. Tá a fhios againn nach raibh an dara rogha ann san am ach an gcreideann tú go raibh na baill foirne oilte a ndóthain le tosú ar an chianteachasc?

Bhí
Ní raibh

18. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)
19. Ar bhonn scoile, cén cur chuige teagaisc is mó ar bhain sibh úsáid as i rith thréimhse na dianghlasála?

Teagasc sioncrónach
Teagasc ais-sioncronach
Meascán cothrom idir an dá rud

20. Ar mhiste leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas agus tú ag tagairt do bhliainghrúpaí éagsúla?

21. Más aonad/sruth Gaeilge atá sa scoil, arbh ionann an cur chuige do thaobh an Bhéarla agus do thaobh na Gaeilge?

B'ionann
Níorbh ionann
N/B

22. Ar an mhórgóir, an bhfuil tú den bharúil gur nochtadh na daltaí do go leor Gaeilge i rith thréimhse na dianghlasála.

Nochtadh
Níor nochtadh
Níl a fhios agam

23. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas?

24. Agus an t-aistriú le déanamh ar líne, an raibh comhoibriú nó comhordú ar bith idir na scoileanna maidir le dea-chleachtais?

Bhí
Ní raibh

25. Má bhí, ar mhiste leat roinnt sonraí a thabhairt? (roghnach)

26. An ndearna ceannairí na scoile agus na múinteoirí plé grúpa ar straitéisí teagaisc ar líne, go háirithe maidir le ceist an insealbhaithe teanga?

Rinne

Ní dhearna

27. Má rinne, ar mhiste leat roinnt sonraí a thabhairt? (roghnach)
28. Agus muid ag caint ar theagasc agus ar shealbhú na teanga ar líne, an bhfuil samplaí ar bith agat de dhea-chleachtas ar bith a d'úsáid an scoil s'agatsa a d'fhéadfaí a úsáid amach anseo?
29. Ar mhaith leat tuairim ar bith eile a nochtadh maidir le freagairt na scoile i rith na dianghlasála? (roghnach)

Tionchar ar na daltaí/ar na múinteoirí/ar na tuismitheoirí

30. Agus tú ag tagairt do na daltaí go ginearálta, an gcreideann tú go bhfuil dochar déanta dá bhforbairt theangeolaíoch mar gheall ar an dianghlasáil agus an phaindéim?
- Creidim
Ní chreidim
Ní fios go fóill
31. Ar mhaith leat sonraí a thabhairt?
32. Más bunscoil í an scoil s'agat, an bhfuil léamh ar bith agat ar an bhlianghrúpa/ar na bliainghrúpaí is mó a bhfuil deacrachtaí teanga le sonrú ann/iontu?
- Rang 1
Rang 2
Rang 3
Rang 4
Rang 5
Rang 6
Rang 7
N/B
33. Tabhair tuilleadh mionsonraí ar an fhreagra thuas, más mian leat.
34. Más meánscoil í an scoil s'agat, an bhfuil léamh ar bith agat ar an bhlianghrúpa/ar na bliainghrúpaí is mó a bhfuil deacrachtaí teanga seo le sonrú ann/iontu?
- Bliain 8
Bliain 9
Bliain 10
Bliain 11
Bliain 12
Bliain 13

Bliain 14

N/B

35. Tabhair tuilleadh mionsonraí ar an fhreagra thuas, más mian leat. (roghnach)

36. Cad é an bonn eolais atá faoin tuairim seo?

Tuairiscí na múinteoirí

Tuairiscí na dtuismitheoirí

Teagmháil leis na daltaí féin

37. Cad é mar a dhéantar dul chun cinn teangeolaíoch na ndaltaí a mheas sa scoil s'agat?

38. An aontófá gur údar mór struis a bhí san aistriú ar líne do mhúinteoirí?

D'aontóinn

Ní aontóinn

Níl a fhios agam

39. Ar mhaith leat tuilleadh sonraí a thabhairt ar aiseolas na múinteoirí? (roghnach)

40. An ndéarfá gur luigh cúraim an teagaisc sa bhaile go trom ar thuismitheoirí na ndaltaí?

Déarfainn

Ní déarfainn

Níl a fhios agam

41. Ar mhaith leat tuilleadh sonraí a thabhairt ar aiseolas na dtuismitheoirí? (roghnach)

42. Ar mhaith leat barúil ar bith bhreise a thabhairt ar thionchar na dianghlasála/na paidéime ar dhaltai/ar mhúinteoirí/ar thuismitheoirí nó ort féin mar cheannaire scoile? (roghnach)

Cúinsí reatha agus pleananna chun athshlánaithe

43. An ndéarfá go bhfuil na cúinsí reatha go fóill ag cur isteach ar dhul chun cinn teangeolaíoch na ndaltaí?

Déarfainn

Ní déarfainn

44. Ar mhaith leat tuilleadh sonraí a thabhairt ar do fhreagra thuas? (roghnach)

45. An bhfuil straitéis nó smaoineamh faoi leith agaibh sa scoil chun iarmhairtí na paindéime ar chumas teangeolaíoch na bpáistí a mhaolú?
46. Cén tacaíocht is mó atá de dhíth ar an scoil le dul i ngleic le hiarmhairtí na paindéime?
47. An ndéarfá go gcuirfidh an phaindéim isteach ar chúrsaí iontrála sa tumoideachas sa ghearrthréimhse?

Déarfainn
Ní déarfainn

48. Ar mhaith leat míniú a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)
49. Ar deireadh, an gcreideann tú go leagann tréimhse na paindéime béim ar dheacrachtaí a bhí san earnáil chun féin?

Creidim
Ní chreidim

50. Ar mhaith leat míniú a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)

Aguisín 2: Suirbhé na múinteoirí

Ba mhaith liom buíochas a chroí a ghabháil leat as tabhairt faoin tsuirbhé seo ar thionchar na dianghlasála agus thréimhse na paidéime ar fhorbairt theangeolaíoch na ndaltaí tumoideachais. Is ríthábhachtach go mbaileoimid na sonraí seo agus go n-úsáidfear iad leis an phost s'agaibhse a éascú agus le leas na ndaltaí a dhéanamh sa ghearrthréimhse, sa mheántréimhse agus san fhadtréimhse.

Níor cheart go nglacfaidh sé níos mó ná 20 bhomaite na ceisteanna a fhreagairt.

Feicfidh tú go bhfuil roinnt ceisteanna roghnacha ann. Ba shaibhre an taighde ach an t-am a bheith agat freagra a thabhairt orthu.

Dearbhaíonn an taighdeoir, anseo istigh, go ndéanfar anaithnidiú agus folú de réir mar is cuí ar na sonraí a thabharfar thíos ionas nach mbeidh sonraí pearsanta aon duine nó aon scoile le haithint sa tuarascáil. Agus tú ag comhlánú na tuarascála seo, dearbhaíonn tú go dtuigeann tú go n-úsáidfear an t-eolas thíos chun tuarascáil a scríobh.

Réamheolas

1. Cén cineál scoile a bhfuil tú inti?

Bunscoil Lán-Ghaeilge
Aonad Bunscoile
Meánscoil Lán-Ghaeilge
Sruth Meánscoile

2. Cá bhfuil an scoil suite?

3. Cén rang/Cé na ranganna a bhíonn agat?

Rang 1
Rang 2
Rang 3
Rang 4
Rang 5
Rang 6
Rang 7
Bliain 8
Bliain 9
Bliain 10
Bliain 11
Bliain 12
Bliain 13
Bliain 14

4. Cá mhéad bliain taithí atá agat ar an teagasc i suíomh tumoideachais?

0-5 bliana
6-10 mbliana
10+ mbliana

Teacht na paidéime agus freagairt na nÚdarás

5. Tuigimid gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus nach raibh an dara rogha ann san am ach an ndéarfá go raibh an bonneagar sa scoil le haistriú chuig an teagasc ar líne?

Déarfainn
Ní déarfainn

6. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)
7. Tuigimid gurbh éigeandáil í seo nach bhfacthas roimhe agus go raibh gach údarás ag obair faoi an-bhrú. Ina dhiaidh sin is uile, an ndéarfá go bhfuair tú go leor treorach agus tacaíochta ó na húdaráis éagsúla (An Roinn Oideachais, an tÚdarás Oideachais, Comhairle na Gaelscolaíochta) agus tú le haistriú ar líne?

Déarfainn
Ní déarfainn

8. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)
9. An síleann tú gur airíodh sainriachtanais an tumoideachais sna treoirlínte agus sna polasaithe a chuir na húdaráis ábhartha amach?

Sílim
Ní shílim

10. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)

Cur chuige i rith na dianghlasála

11. Sularbh ann don phaindéim, an ndéarfá go mbainteá mórán úsáidte as modhanna teagaisc ar líne le do chuid daltaí?

Déarfainn
Ní déarfainn

12. Ar mhaith leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)
13. Mar mhúinteoir aonair, an ndéarfá go raibh go leor oiliúna agus taithí agat le tosú ar an teagasc i gcéin?

Déarfainn
Ní déarfainn

14. Ar mhiste leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)

15. Cén cur chuige teagasc is mó ar bhain tú úsáid as i rith thréimhse na dianghlasála?

Teagasc sioncrónach
Teagasc ais-sioncronach
Meascán cothrom idir an dá rud

16. Ar mhiste leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas agus tú ag tagairt do réimsí éagsúla an churaclaim?

17. An bhfuil tú den bharúil gur nochtadh na daltaí do go leor Gaeilge i rith thréimhse na dianghlasála?

Tá
Níl

18. Ar mhiste leat míniú a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas?

19. An gcreideann tú go raibh na hacmhainní cuí ar fáil duit leis an teagasc ar líne a éascú?

Creidim
Ní chreidim

20. Ar mhiste leat míniú a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas?

21. An ndéarfá gur leagadh ualach mór ort féin maidir le acmhainní fóirsteanacha a chruthú?

Déarfainn
Ní déarfainn

22. Agus muid ag caint ar theagasc agus ar shealbhú na teanga ar líne, an bhfuil samplaí ar bith agat de dhea-chleachtas ar bith a d'úsáid tusa a d'fhéadfaí a úsáid amach anseo? (roghnach)

23. Ar mhiste leat míniú a thabhairt ar chuid de na dúshláin a bhí romhat agus tú ag teacht isteach ar na cúinsí úra seo?

24. An ndéarfá gur chuir an tréimhse seo strus breise ort?

Déarfainn
Ní déarfainn

25. Ar mhiste leat míniú gairid a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)

26. Ar mhaith leat tuairim ar bith eile a nochtadh maidir le cur chuige do chuig teagaisc i rith na dianghlasála?

Tionchar ar na daltaí/ar na tuismitheoirí

27. An gcreideann tú go bhfuil dochar déanta d'fhorbairt theangeolaíoch do chuid daltaí mar gheall ar an dianghlasáil agus an phaindéim?

Creidim

Ní chreidim

Ní fios go fóill

28. Ar mhiste leat sonraí a thabhairt?

29. An gcreideann tú go bhfuil scileanna labhartha na bpáistí i ndiaidh fulaingt?

Creidim

Ní chreidim

30. Mínigh le do thoil

31. An gcreideann tú go bhfuil scileanna cluastuisceana na bpáistí i ndiaidh fulaingt?

Creidim

Ní chreidim

32. Mínigh le do thoil

33. An gcreideann tú go bhfuil scileanna léamhthuisceana na bpáistí i ndiaidh fulaingt?

Creidim

Ní chreidim

34. Mínigh le do thoil

35. An gcreideann tú go bhfuil scileanna scríbhneoireachta na bpáistí i ndiaidh fulaingt?

Creidim

Ní chreidim

36. An gcreideann tú go bhfuil féinmhuinín theangeolaíoch na ndaltaí thíos le hiarmhairtí na paindéime?

Creidim

Ní chreidim

37. Rangaigh na cumais seo de réir iarmharta. Tosaigh leis an chumas is mó atá thíos leis an phaindéim, dar leat.

Labhairt
Scríobh
Cluastuiscint
Féinmhuinín

38. Cad é an bonn eolais atá faoin tuairim seo?

Do mheas gairmiúil féin bunaithe ar iompar agus ar obair na bpáistí
Tuairiscí na dtuismitheoirí
Barúlacha na ndaltaí féin

39. An bhfeictear duit go raibh ort dul siar ar bhunstruchtúir teanga ar fhilleadh na ndaltaí?

Feictear
Ní fheictear

40. An amhlaidh atá leibhéal deacrachta na teanga atá tú ábalta a chur os comhair na ndaltaí ar leibhéal is ísle ná mar a bhíodh roimhe?

Tá
Níl

41. Cad é mar a dhéanann tú dul chun cinn teangeolaíoch do chuid daltaí a mheas go foirmiúil nó go neamhfhoirmiúil?

42. I gcomparáid leis an dóigh a mbíodh gnáthrang roimh an phaindéim, cad é mar atá an chumarsáid trí Ghaeilge sa tseomra ranga agus taobh amuigh de?

Mar a bhí
Rud beag níos lú
i bhfad níos lú

43. Ar mhaith leat níos mó sonraí a thabhairt?

44. An ndéarfá gur luigh cúraim an teagaisc sa bhaile go trom ar thuismitheoirí na ndaltaí?

Déarfainn
Ní déarfainn

45. Ar mhaith leat samplaí ar bith a thabhairt d'aiseolas na dtuismitheoirí? (roghnach)

46. I do bharúil, ar chruthaigh an Ghaeilge deacracht bhreise do na tuismitheoirí?

Chruthaigh
Níor chruthaigh

47. Ar mhaith leat míniú a thabhairt ar an fhreagra thuas? (roghnach)

48. Ar mhaith leat barúil ar bith bhreise a thabhairt ar thionchar na dianghlasála/na paidéime ar dhaltaí/ar mhúinteoirí/ar thuismitheoirí nó ort féin mar mhúinteoir scoile?

Cúinsí reatha agus pleananna chun athshlánaithe

49. An ndéarfá go bhfuil na cúinsí reatha go fóill ag cur isteach ar dhul chun cinn teangeolaíoch na ndaltaí?

Déarfainn
Ní déarfainn

50. Ar mhaith leat tuilleadh sonraí a thabhairt ar do fhreagra thuas? (roghnach)

51. An bhfuil straitéis nó smaoineamh faoi leith agaibh sa scoil chun iarmhairtí na paidéime ar chumas teangeolaíoch na bpáistí a mhaolú?

52. Cén tacaíocht is mó atá de dhíth ort, mar mhúinteoir, le dul i ngleic le hiarmhairtí na paidéime?

53. Ar deireadh, an gcreideann tú go leagann tréimhse na paidéime béim ar dheacrachtaí a bhí san earnáil chun féin?

Creidim
Ní chreidim

54. Ar mhaith leat míniú a thabhairt ar an fhreagra a thug tú thuas? (roghnach)

Aguisín 3: Suirbhé na dTuismitheoirí

I would like to wholeheartedly thank you for taking the time to complete this survey on the impact of lockdown and the pandemic period on the linguistic development of children in Irish immersive education. Completing this survey shouldn't take any longer than 15 minutes.

You will see there are quite a few optional questions. The data collected will be richer if you can find the time to answer them.

The researcher confirms, herein, that all details given below will be anonymised and redacted as appropriate to ensure that no single individual or school will be identifiable in the report. In completing this survey, you confirm that you understand that the information shared below shall be used in the compilation of a report.

An Dr Gearóid Ó Domagáin

Ulster University

g.odomagain@ulster.ac.uk

January 2022

Preliminary information

1. How many children do you currently have in immersive education?

1
2
3
4
5+

2. Which school setting are they in?

Primary school (all Irish)
Primary school (Irish unit)
Secondary school (all Irish)
Secondary school (Irish stream)

3. Do you or any other primary carer speak Irish

Yes
No

4. If so, would mind giving a little more information?

5. Where is/are the school(s) situated

The lockdown period

6. Prior to lockdown, had your children been taught using any online methods?

Yes
No

7. If so, would you mind giving some details? (optional)

8. Do you have access to internet and a reliable broadband connection?

Yes

No

9. Do you have access to a printer?

Yes

No

10. We understand that this was an unprecedented public health emergency and authorities were working under immense pressure. Notwithstanding that, when remote learning was introduced, were you content with the information and advice made available by government authorities (e.g. the Education Authority, the Department of Education, Comhairle na Gaelscolaíochta)?

Yes

No

11. Would you mind explaining the answer you gave above? (optional)

12. When remote learning was introduced, were you content with the information and advice made available by your school?

Yes

No

13. Would you mind explaining the above answer? Please do not reference specific schools or individuals. (optional)

14. When remote learning was introduced, were you content with the information and advice made offered by your child/children's teacher(s)?

Yes

No

15. Would you mind explaining the above answer? Please do no reference specific schools or individuals. (optional)

16. Which statement(s) below best describe(s) the approach taken by the school to remote learning?

We were sent printed homework packs to work through.

We were sent links to generic online materials to work through. We were sent materials online which we had to print.

The teacher(s) arranged online face-to-face teaching.
The teacher sent through explanatory videos.
None of the above.

17. With younger children who needed your help with work, what would you say was your approach? *

A specific time was set aside each day.
A specific time was set aside once or twice a week. We did it as and when we could.
We did not have time to undertake the work.

18. How did you feel about your ability and confidence to undertake home schooling?

I was fully confident and able.
I wasn't confident, but gave it a go.
I was completely out of my comfort zone.

19. Would you mind explaining your answer above? (optional)

20. Did you find your child/children were motivated to undertake the work?

Yes
No
Sometimes

21. Would you mind explaining the above answer?

22. Was your child able to undertake the work? If you have more than one child, base your answer on the youngest child.

Yes, all of it
Yes, most of it
No, had difficulty with some of it. No, could not manage any of it.

23. Do you think that the language was a barrier to helping your child with home learning?

Yes
No

24. Would you mind explaining the answer above?

25. Do you feel that your child was exposed to enough Irish as a result of the school's efforts?

Yes
No

26. Would you mind explaining the answer given above? (optional)

27. Did your child engage with Irish in any other way? Tick as appropriate.

Engaged with online apps and games in Irish. Watched TG4/BBC Irish or other Irish programmes. Read Irish books.

Used their Irish with family members

Spoke Irish to friends/classmates online

None of the above.

28. Would you like to give any more detail on the use of Irish? (optional)

29. Did you feel the need to get any extra support during this time, e.g. a tutor?

Impact of children

30. Would you say that your child's linguistic competence has been affected during the pandemic?

Yes

No

Not sure

31. Would you like to explain this a little? (optional)

32. What are you basing the above answer on?

What the child/children have said.

Teachers' reports.

Their ability to do homework.

Listening to them trying to use Irish.

33. Do you think your child/children's linguistic confidence has been impacted during the pandemic?

Yes

No

34. Have you noticed any extra effort by the school to address linguistic problems since schools re-opened?

Yes

No

Not sure

35. Would you like to give further detail? (optional)

36. Have you been doing anything extra, since the start of the pandemic, to help your child's/children's level of Irish?

37. As a parent, has your own confidence in immersive education been impacted due to the pandemic?

Yes

No

38. Would you like to give any further detail? (optional)

Help and support

39. Below are some ideas that may help children recover linguistically from the impact of the pandemic. Do you think your child/children would be interested?

Extra language-focused afterschool clubs facilitated by the schools.

More opportunities to use Irish outside school e.g youth clubs

Extra online resources e.g. apps.

Extra classroom support during school time.

Language packs with books and learning materials.

40. Can you think of anything else that would benefit your child's development in the language?

41. As a parent, which of the below would interest you?

Language classes in the school.

Details of language classes and family relating language activities in the community.

Some basic resources to learn at home.

Instruction on how to support children in Irish immersive education.

Online resources.

42. Can you think of anything further that would support you?

43. If you think back to when your child started school, was there anything in particular that would have made the transition easier?

35. Would you like to give further detail? (optional)
36. Have you been doing anything extra, since the start of the pandemic, to help your child's/children's level of Irish?
37. As a parent, has your own confidence in immersive education been impacted due to the pandemic?

Yes

No

38. Would you like to give any further detail? (optional)

Help and support

39. Below are some ideas that may help children recover linguistically from the impact of the pandemic. Do you think your child/children would be interested?

Extra language-focused afterschool clubs facilitated by the schools.

More opportunities to use Irish outside school e.g youth clubs

Extra online resources e.g. apps.

Extra classroom support during school time.

Language packs with books and learning materials.

40. Can you think of anything else that would benefit your child's development in the language?

41. As a parent, which of the below would interest you?

Language classes in the school.

Details of language classes and family relating language activities in the community.

Some basic resources to learn at home.

Instruction on how to support children in Irish immersive education.

Online resources.

42. Can you think of anything further that would support you?

43. If you think back to when your child started school, was there anything in particular that would have made the transition easier?

immersion environment online.⁵⁹ All DE/EA guidance issued to schools to date has failed to encourage synchronous learning as an effective pedagogy or to acknowledge the specific needs of learners in an immersive context. In the most recent circular published January 5 2021 in relation to remote learning DE stated, “The Department notes that there is no compelling evidence to indicate that such synchronous learning is more effective at improving pupil outcomes than asynchronous approaches through for example pre-recorded lessons.”⁶⁰ This is a broad statement, not supported by any evidence and not cognisant of the immersion context. Although CnaG notes concerns from teaching unions and understands technological constraints, it is imperative in the short term, as pupils continue to learn from home or in a blended context, that the educational authorities recognise the needs of pupils in immersion education and encourage, enable and equip schools to employ the most effective pedagogies.

A language intensive approach to curriculum planning is needed in what will be a period of recovery in the new 2021/22 school year and schools should be appropriately resourced to support pupils holistically and academically. The utilisation of support staff for additional language classes has been noted by ETI as having a positive impact both academically and pastorally amongst newcomer pupils and this approach should be replicated to alleviate concerns around sustained language acquisition⁶¹.

Initiatives such as the Engage Programme can go a long way in terms of intervention for those pupils most acutely affected by school disruption but these initiatives must be IM proofed to ensure that the sector can avail of them in their entirety. From the outset, CnaG raised concerns regarding the implementation of Engage in schools due to a shortage of qualified IM teachers and this led to delays in the programme’s initiation in IM schools. CnaG sought flexibility for those schools who were unable to identify a suitably qualified teacher to allow those schools to instead employ additional classroom or language assistants Although flexibility was finally granted, a considerable amount of invaluable time lapsed when intervention could have been taking place to the benefit of those IM pupils most affected by the pandemic.

CnaG recommends;

- DE consults with all phases and stages of the IM sector in order to ensure all guidance/initiatives/policies are suitable or adapted for immersion settings;
- Schools are encouraged and enabled to provide effective, synchronous online teaching that seeks to replicate the immersion context online. ETI should be commissioned to identify best practice in this area, to be shared with the sector as a matter of urgency;
- Tailored TPC be provided to support remote or blended learning, in the immersion context. Initial training has been provided in conjunction with the IM Principals’ Forum and through a series of online seminars. St. Mary’s University College should be commissioned to provide further TPL opportunities that focus on the current situation and align with the immersion context;
- The deployment of additional classroom assistants upon return to school or in the remote learning context, to specifically target linguistic development and mitigate language loss incurred;

⁵⁹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373764?posInSet=64&queryId=N-4198b5c9-2d42-4ffc-9fbe-4ff5748afd93>

⁶⁰ <https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/education/Updated%20Circular%20Remote%20Learning%20-%20January%202021%20%28002%29.pdf>

⁶¹ <https://www.etini.gov.uk/sites/etini.gov.uk/files/publications/an-assessment-of-the-impact-of-newcomer-pupil-premium-in-primary-and-post-primary-schools.pdf>

- Programmes commissioned such as ‘Engage’, should include IM specific support to support literacy and numeracy in the immersion context;
- Exploratory work commences to consider how the new 2021/22 school year will look for pupils at all key stages with a focus on language recovery and acquisition. In conjunction with CCEA, DE urgently issue guidance detailing the content of a recovery curriculum which will be sensitive to the particular needs of immersion education across all Key Stages. Cognisance must be given to those pupils who will sit formal examinations through the medium of Irish in 2022 and IM pupils who will be graded internally in 2021 after extended periods outside of the immersive learning environment.

Resources

The lack of parity in English-medium and Irish-medium resources is not an issue specific to this current crisis, yet it is exacerbated in this context as IM settings facilitate distance learning. A wealth of resources and apps are available online for EM pupils, leaving IM pupils at a severe disadvantage when accessing materials from home. In all recent consultations with the IM sector, principals have consistently requested additional online resources and apps, appropriate for online learning across all Key Stages in the immersion context as well as exploration of a recovery curriculum for the 2021/22 school year.

The disparity in resourcing is typified in the provision for C2K *Newsdesk* in comparison with its IM counterpart, *Seomra Nuachta*. Currently *Seomra Nuachta* only has the capacity to cater for KS2 pupils primarily but the sector has identified a need for KS1/KS3/KS4 provision also. Through the Irish-medium Continuity of Learning Workstream, a workstream commissioned at the beginning of the pandemic to support learning in the current context, funding was made available and it was determined that a portion of this funding should go towards an uplift in capacity for *Seomra Nuachta*. It is greatly disappointing, therefore, that this funding has yet to be allocated almost a year later and urgent steps must be taken to ensure this money is available to support the IM sector immediately.

Mental Health and Wellbeing will undoubtedly be a huge focus in the return to normal life and significant investment is required to ensure Irish-medium pupils have access to resources that support their health and wellbeing in the language through which they receive their education. It is extremely frustrating that resources are continually commissioned by DE/EA and shared with schools in English only and is a direct infringement on the statutory duty to encourage and facilitate the development of Irish-medium Education. CnaG has repeatedly requested that all pupil-facing resources commissioned by the authorities be made available in Irish concurrently to ensure that IM pupils have equal access to support and interventions and appropriate mechanisms should be implemented as a matter of urgency to ensure this takes place.

CnaG recommends;

- An urgent uplift in budget to allow for the provision of additional IM resources and apps that can be used in the remote learning context;
- The immediate allocation of funding to enhance the scope and capacity of *Seomra Nuachta*;
- Significant investment in Irish-medium resources that support Mental Health and Wellbeing;
- All pupil facing resources must be made available in Irish to IM pupils simultaneously to their EM peers.

Support for Parents

In accordance with the statutory duty, it is essential that Irish-medium Education continues to be encouraged during this period. A parent who chooses to send their child to an Irish-medium educational setting does so in the confidence that they will avail of all the advantages that immersion education offers and it is vital that this confidence is maintained.

The majority of IM parents do not speak Irish themselves and therefore additional resources are needed to support parents who are supporting remote learning in an immersion context. This issue is further compounded by the fact that a large proportion of IM children come from disadvantaged backgrounds where additional support is required. This is especially pertinent in regards to language maintenance and enhancement. Support for parents of Irish-medium pupils lags well behind the support available in other jurisdictions and examples of best practice should be identified and replicated.

CnaG recommends;

- The support materials that have been produced for parents in EM settings should be adapted and provided for IM parents, specifically targeting support for language maintenance and enhancement;
- Funding is sought to establish a forum that provides support and guidance to IM parents, similar to *Comann nam Parant* and www.gaelic4parents.com in Scotland.

Teacher Supply

Not unlike the IM resource issue, the issue of teacher supply is not a new one. The IM sector is primed to be more acutely affected by teacher shortages as a dearth of teachers already existed before the current crisis. This was highlighted during the implementation of the Engage programme where one fifth of IM schools were unable to employ a suitably qualified teacher. Teacher shortages are particularly felt at post-primary level with a lack of subject-specific teachers. This issue needs to be addressed and planned for in the long term but also considered in any short-term initiatives such as Engage to ensure the Irish-medium sector is adequately resourced.

- A strategic plan is developed in conjunction with DE to increase teacher supply;
- EA support NQTs and those teachers from the EM sector who have moved to the IM sector to ensure high levels of effective teaching and learning. Work should be done to nurture and enhance their knowledge and skills in immersion pedagogy;

Overall School Improvement

At no time before has the area of School Improvement and best practice been as important to the provision and promotion of effective teaching and learning than in the past year. Schools have relied heavily on internal structures as well as external support mechanisms in order to navigate their way through these unprecedented times. Many schools have been active in their local Area-Learning Communities (ALCs) in order to plan strategically and to advocate for the additional support and resources required during the pandemic.

In June of 2015 Minister O'Dowd formed a task Group (Irish Medium leader's Working Group, known as IMLWG) to bring forward recommendations in relation to School leadership, Management and Improvement for the Irish-medium Sector. This Group had a broad base of practitioners, CnaG, EA, DE and ETI. In March of 2017 a report was submitted and evaluated by DE and a recommendation that a Group (Irish-medium Leadership Group-IMLG) be formed to take forward proposals within that report, a report which was largely endorsed by the Minister at the time. An IM Area Learning Community (IMLC) was created, and from within that the IMLG provided key strategic targets in the form of a three year action plan that we deemed crucial in bringing the IM sector in line with best practice within and without our own sector.

Key to the implementation of this plan was the appointment of an IM Learning Community Coordinator, akin to numerous coordinators already working effectively in other sectors. The IMLG worked closely with the EA to produce a business case, which they had hoped to submit around this time last year (Feb 2020). As the pandemic struck, some confusion arose due to a lack of time and availability of stakeholders, and that business case was lost in the ether.

The IMLG are currently in the process of redefining the business case as a result of the pandemic, with a view to gaining support for and funding for a full time coordinator to facilitate and drive the needs of the leaders within the IM sector.

If anything, the current context has highlighted how imperative the post is in driving and coordinating their strategic agenda. Indeed, while there has been much discussion and some work done by EA and others around continuity of learning, recovery of learning as well as remote learning approaches, there has been little focus on the specific and additional needs and resourcing of the Irish-medium sector.

CnaG recommends;

- EA to support and enable immediate funding to employ a Coordinator for the Irish-medium Learning Community (IMLC) under the strategic direction of the Irish-medium Leadership Group (IMLG);
- In line with the Learning Leaders Strategy, EA should seek to identify examples of best practice within the IM sector at all levels-(Leaders, Middle Leaders, Classroom Practitioners, NQTs etc) which would serve as a vehicle to promote and develop school improvement and to showcase best practice within and beyond the IM sector;
- ETI produce a comprehensive document providing IM Leaders and Practitioners with a guide to identifying, encouraging and ensuring effective immersion education in a remote or blended learning context.

SEN in the Irish-medium Sector

In recent months, there has been a parallel conversation across the education system about SEN. Recent reports from NICCY and NIAO have heavily criticised the substandard provision for the support of pupils with SEN. We were extremely disappointed that the particular challenges relating to supporting SEN pupils within the IM sector were not mentioned in either of these reports nor in a recent CCMS report on SEN.

SEN is an ongoing issue, and the sector has suffered inordinately for many years in this area. It must be highlighted, however, that the pandemic will only serve to exacerbate an already volatile situation.

There remain significant barriers to Special Educational Needs, Irish-medium (SENIM) provision, to ensure that all pupils receive the pedagogic-specific and language-specific support appropriate to an Irish-medium environment. This is further compounded by a lack of understanding and co-ordination among current responsible agencies, to ensure adequate support for SENIM children. Children in Irish-medium schools are greatly disadvantaged by not being able to access appropriate or timely intervention regarding their special educational needs. This is particularly acute in respect of children presenting with specific learning difficulties, including dyslexia, where the lack of suitable standardised tests greatly impedes identification and subsequent intervention. Current criteria used by Educational Psychologists, for example, are exclusively in English, meaning that children being educated through the medium of Irish, cannot access them until much later in their school lives.

There is also a growing prevalence of IM pupils presenting with speech and language difficulties; Social, Emotional and Behavioural Difficulties (SEBD) as well Autistic Spectrum Disorders (ASD). There is a lack of additional support materials or their equivalent in Irish for those children with difficulties; Reading recovery; Lexia; Catch up Maths etc. Whilst acknowledging the support that has been and will be made available through the Engage funding, it is important that Engage 2 will provide principals with sufficient flexibility to invest in appropriate materials, human resources and otherwise, to best support IM pupils presenting with an additional educational need.

There is a lack of awareness within education and health support organisations of the nuances of Irish-medium education, including the educational and cognitive benefits of immersion education, bilingualism and bi-literacy. Often an immersion setting can be beneficial to a child with special educational needs, especially when the languages have different orthographic depths and offer a new approach. Awareness, training and resources need to reflect this rather than external advisers pressurising parents to move children to an all-English setting.

It is essential therefore that urgent steps are taken to fully address the disparity in approaches that currently exists in supporting pupils with additional needs in the IM sector in comparison to their EM peers.

CnaG recommends;

- DE/EA include an IM specific Action Plan in parallel with the overall SEN improvement/development plans; and
- The SEND Act 2016 is implemented with due consideration of the specific and additional needs of SEN in the IM sector; and
- DE/EA create a coherent and well-coordinated system of SENIM services, through EA, which will result in all children fulfilling their potential;
- An acceptable and linguistically appropriate means of early identification and intervention regarding SEN in IM schools is developed, to ensure that current inequalities are addressed as a matter of urgency;
- Statistics regarding SEN levels in the IM sector are regularly scrutinised by DE and this scrutiny could inform research on trends and possible solutions to the particular SEN challenges in IME;
- EA and other external agencies should support IM children with a range of additional needs, where possible, through the medium of Irish, so that parents do not have to choose between additional support for their child and Irish-medium education;
- Appropriate tests that measure the extra skills which bilingual children have, should be developed for the use of the sector;
- A number of teachers/SENCOs from the IM sector should be seconded from their posts in schools in order to train as Educational Psychologists for the IM sector. In line with a model that was offered to English-medium schools in the past, we propose that teachers continue to be in receipt of their teaching salary during their training; that the replacement teacher salary is also paid; that all qualifying Educational Psychologists will be required to work for the EA for a period of 3 years post qualification and will work

predominantly with the IM sector. We also strongly recommend that the course is amended where necessary to align itself to the nuances of immersion education;

- A skills audit and recruitment drive should be undertaken by EA in order to adequately supply the IM sector with Speech and Language therapists, advisory/support teachers for Numeracy, Literacy etc;
- EA appoint sectoral support officer(s) within the CYPs directorate, as exist in the Education directorate;
- A specific budget should be ring-fenced to create support resources for IM pupils with specific or additional needs such as Autistic Spectrum Disorder (ASD), Social, Emotional and Behaviour Difficulties and Speech and Language etc;
- A SENIM element is incorporated into Initial Teacher Education.

These challenges exist due to a significant lack of investment in the sector and a distinct disregard for the needs of pupils learning in an immersion setting. Many of the above recommendations were also cited in the 2008 Review of Irish-medium Educationⁱ however in most cases little or nothing has been done to progress them.

This paper goes some way to present the most urgent issues that exist currently within the Irish-medium sector however this list is neither new nor exhaustive, nor is the list of recommended mitigatory measures.

CnaG recommends the formation of a working group to determine key actions going forward, with sufficient support and investment from the educational authorities and partner organisations. It is imperative, in the short term, that schools are enabled to provide the highest quality of teaching and learning in a remote context and that the relevant authorities, in consultation with stakeholders, begin looking to the longer term and plan effectively for the return to a normal school experience.

Aguisín 5: Ciorcalán de chuid RO: “Guidance for schools on supporting remote learning to provide educational continuity”: 2020/05

Supporting Remote Learning to Provide Educational Continuity

Introduction

1. Schools in Northern Ireland have adapted quickly to the initial implications of the Minister of Education’s decision to close schools (except to children of key workers and vulnerable children), as a consequence of the coronavirus outbreak in Northern Ireland. Schools have been making provision for remote learning by providing pupils with a range of hardcopy and online learning materials; finding new ways of keeping in contact with pupils and their families and supporting parents as they assist their children with their learning.
2. As we now enter a further month of school closures, and with the likelihood that the 2020/21 academic year will commence with a blended approach of remote and in-class learning, the Department has developed this circular in order to share some initial learning points. This circular is designed to bring together what we are learning about emerging practice during this unprecedented time for our education system. It is not intended to be prescriptive but to support schools as they develop and refine their practice around remote learning and begin to plan for a blended approach in September.
3. In recognition of the challenges of the current context, the Department has established a Continuity of Learning Project, to oversee the production and dissemination of a range of high quality support and guidance for teachers, parents and learners. This project is being co-ordinated by the Education Authority, working in collaboration with a wide range of other education support organisations and drawing on input from school leaders and teachers. The Continuity of Learning Project provides an opportunity for practitioners, school leaders and education support organisations to work together, to support our children and young people and to sustain learning for everyone,

through these challenging times. Further information can be accessed on the Education Authority website (<https://www.eani.org.uk/supporting-learning>).

4. The immediate next step is to provide opportunities for schools to learn from each other's emerging practice. In the coming weeks, the Project will publish a number of case studies which schools have shared with Link Officers.
5. The nature of provision will vary across schools who need the flexibility to plan and provide remote learning that is suitable for their particular circumstances. This includes considering the age and learning needs of pupils, as well as the content of particular subjects or areas of learning. Remote learning for younger pupils and those who may have additional learning needs will typically need more involvement from parents, whilst some older pupils may be able to learn more independently.
6. The Department is conscious that all pupils do not have the same levels of home support nor do all households have the same level of access to resources, particularly internet connection and devices such as tablets and laptops. Many schools have already lent digital equipment to pupils for use at home. The Education Authority is now engaging with schools to lend digital devices to pupils from socio-economically deprived backgrounds first from existing school resources and subsequently to provide new devices.

Principles of Remote Learning

7. The Department is very conscious that schools had extremely limited time to prepare for the delivery of remote learning prior to school closures. The pressures faced by teachers and classroom assistants, who may be continuing to work in schools supervising pupils, or working from home dealing with competing priorities such as looking after children, must be recognised. Consequently whilst this section sets out high-level principles that schools may wish to consider when further developing their remote learning programmes and as they plan for a blended approach to learning, the Department intends this guidance to provide support and assistance only.
8. One key learning point that has emerged worldwide during the current school

closures is that schools should not expect to make similar progress to taught lessons in any given period of remote learning. It will be necessary to identify key learning priorities, without necessarily sacrificing breadth across the curriculum. Schools will wish to take a pragmatic approach to delivering the curriculum, prioritising key knowledge, understanding and skills in each area of learning.

9. Given the extended period of school closures and in preparing for a blended approach to learning, the Department would recommend that all schools aim to engage with pupils on an ongoing basis through the wide range of eLearning platforms available rather than provide hard copy or emailed resources alone, if at all possible.
10. Technology can potentially increase both the quality and quantity of remote learning that pupils undertake. The use of e-learning platforms can provide additional opportunities to motivate pupils, establish a daily routine and give ongoing feedback, helping to keep pupils engaged and enhancing their learning experience. Notably, OECD has stressed that the success of all pupils during this period and particularly those from disadvantaged groups is linked to maintaining a close relationship with their teachers.
11. The Department has not prescribed eLearning tools to be used by schools, as this will vary according to the pupil profile and the individual subject and task context. The C2K system, however, provides a secure platform and a range of tools to support teaching and learning.
12. In further developing their remote learning experiences and as they move to a blended learning approach, schools will be reflecting on their pedagogical goals and how technology might help to achieve these goals. In this work, schools may wish to give consideration to the key principles set out below.
  - i. Learning tasks and activities should be designed to achieve a specific goal or for a specific reason in order to engage pupils. Providing explicit learning objectives and clear success criteria for activities is important and ensures pupils are clear on the purpose and intended outcomes of the learning experience. Having pupils themselves set individual or class

goals for working remotely can also increase motivation and engagement.

The Education Endowment Foundation has developed a range of planning and reflection tools which schools and teachers may find useful when developing their remote learning practice

(<https://educationendowmentfoundation.org.uk/covid-19-resources/support-resources-for-schools/>). The planning framework sets out a learning sequence with five approaches to learning – activate, explain, practise, reflect and review – and provides example tasks and activities within each approach.

- ii. Optimally eLearning learning tasks should last around 10-30 minutes for primary pupils and 30-45 minutes for post-primary pupils.
- iii. Schools should aim to utilise the multimedia aspects of e-learning through visuals, video and audio where possible. Providing links to videos, online experiments, animations and podcasts can be very helpful by providing pupils with different ways of explaining concepts, assisting those who are less confident, and to work in lieu of teacher-led explanation.
- iv. It is important as much as possible to adjust existing practice and resources to ensure they are still engaging for pupils working remotely. For example, providing pupils with handouts that would have been used in the classroom can be confusing without the teaching to accompany it, particularly if there are large amounts of text which has to be inserted. Schools will wish to consider adapting these to ensure they stand alone to provide simple and clear explanations of work.
- v. Schools and teachers recognise a focus on feedback is key. E-learning tools provide opportunities to give regular whole class and individual feedback to pupils whilst they are learning remotely (see Assessment and Feedback Section).
- vi. Where possible schools should aim to ensure the resources provided are appropriately differentiated by pupils' ability in order to provide a

positive learning experience for all pupils and avoid feelings of frustration and confusion.

- vii. When providing worksheet or packs of hard copy resources, it is helpful to send guidance on completion of the activities, model explanations and answers as much as possible in order to assist parents in supporting their child's learning. Worksheet style resources without explanations and answers will be a particular issue for pupils in more vulnerable circumstances. In addition, if schools are emailing worksheet style resources, it is essential to have hard copies available at school or to be delivered or posted, as not all parents will have access to printing facilities and ink cartridges are expensive. Almost a quarter of respondents to a recent report by Stranmillis University College on Home-Schooling in Northern Ireland during the COVID-19 crisis did not have a printer. If possible, schools should actively encourage parents to get copies of resources from school or for them to be delivered or posted.
- viii. Online learning can include:
- asynchronous approaches, which occur more independently at different points in time, based on the child or young person's request or home circumstances; and/or
  - synchronous approaches that occur with a number of other children or young people at the same time, usually online.

Asynchronous approaches provide greater flexibility and are easier for parents to manage at home. Therefore, these will remain prevalent when organising distance learning.

Schools may, however, wish to consider implementing some live lessons via a C2K supported digital platform. Scheduling one lesson a day or even one or two lessons a week at a regular time can be valuable and help to develop something of a routine for pupils. It also keeps a level of personal interaction and belonging to the school community, as well as allowing pupils direct access to high quality

teaching. Schools will note that when Stranmillis University College asked parents for a single recommendation to improve home-schooling, the most common theme was a call for some degree of live interaction with teachers. This recommendation was echoed in the findings of Parentkind both in Northern Ireland and across the UK.

The Department notes that there is no compelling evidence to indicate that such synchronous learning is more effective at improving pupil outcomes than asynchronous approaches through for example pre-recorded lessons. The Department is also conscious of the cautionary note raised by a number of the teaching unions in regard to livestreaming of lessons. It is of course a matter for individual schools in conjunction with their staff to determine whether livestreaming represents an appropriate learning approach for their school community and to ensure that all child protection and safeguarding procedures are appropriately followed.

Given that not all pupils may be able to access such sessions, it is likely they will focus more on deepening and enriching pupils' existing knowledge and understanding rather than covering new curricular content. Research indicates that online teaching must use about one third of the words that would otherwise be used in normal classrooms in order to hold attention.

- ix. A particularly important aspect of remote and blended learning are the opportunities it offers to focus on pupil independence as learners. This will support the further development of the cross-curricular thinking skills and personal capabilities, particularly self-management and management of information. This may include helping pupils to organise their learning and to reflect on what conditions and what types of resource are most conducive for helping them as learners. Providing self- assessment and peer-assessment opportunities is a key element of remote learning allowing pupils to reflect on their learning and performance and set goals.

- x. Multiple reviews have highlighted the importance of peer interaction during remote learning. If possible schools should try to provide pupils with the opportunity to collaborate in discussions and group assignments and share their learning with their peers in small groups and online forums. Creating small groups or pairs who share thoughts, carry out peer marking and give feedback on each other's work can be very beneficial. This will help maintain a social connection, help pupils avoid feelings of isolation and encourage pupils to continue working with others as they learn.
- xi. Flipped learning is a pedagogical approach where pupils first explore new course content before class by viewing a pre-recorded lecture, video or digital module, or completing a reading or preparatory assignment. In-class time is organised around pupil engagement, inquiry, and assessment. It typically entails the use of active learning strategies, including case studies, investigating problems or structured discussion. In the current context of remote learning, the concept of flipped learning is important as all aspects of the course are online and pupils will need to explore new content independently. In this context, it is important to note that schools can currently maintain the 'flipped' portion of learning through live class sessions or setting activities for pupils to engage in remote collaboration such as posing questions for pair or small group discussion, or setting shared assignments. Flipped learning will remain important as schools develop their approaches to blended learning.
- xii. Feedback from schools has emphasised the importance of being open and honest with pupils that it is a learning period for all and that their school will want to gather feedback from them on what is going well, what could be better and what they would recommend.
- xiii. Remote learning provides opportunities for collaborative and clustering arrangements between and within schools to explore co-planning and co-teaching, for example to provide thematic experiences which offer learning across the curriculum. In some post primary schools for example, subject departments are dividing the planning and resourcing

work between them, with a different teacher perhaps taking the lead for different year groups. This can maximise teachers' time and avoid duplication of effort.

Engagement, Feedback and Assessment

13. Schools will be considering what monitoring and assessment of pupil progress is feasible during this period of remote learning. Schools should be reassured that the Department has suspended the requirement to carry out statutory assessments and also introduced temporary modifications to provide schools with a high level of discretion to decide what should be included in school reports (<https://www.education-ni.gov.uk/publications/guidance-assessment-and-school-reports>).
14. As teaching unions have highlighted schools' normal assessment policies have been developed in circumstances when pupils are on site regularly. It is highly unlikely these will be able to be applied unamended to learning that takes place remotely. Rather the main focus of assessment activity during the current period of entirely remote learning should be on levels of engagement and well-being and formative assessment for learning.
15. The first and most basic level of pupil engagement is work completion. The initial challenge is motivating some pupils to complete activities. Research shows that engagement will be higher when goals and expectations are very clear. It is helpful to communicate to pupils the resources available to them on the topic or activity and staff availability for support. It can also help to gain insight into the barriers to work completion so that pupils can be supported appropriately. It can be helpful to showcase exemplars of pupils' work to increase pupil motivation and confidence.
16. Some schools have put in place school-wide approaches to monitor work completion across the curriculum. This can be helpful to provide an overall picture of a pupil's engagement. **If schools detect a lack of engagement, it is vital to make contact as soon as possible with the parent or guardian by email or telephone.** This best practice is happening in many of our schools.

Schools will develop their own procedures for determining which staff are best placed to contact parents (class teacher, form teacher, head of year or key stage, vice principal).

17. For older pupils, schools may also consider it appropriate to contact the pupil directly through online learning fora being used by the school such as google classroom or by email via the C2K network. Staff who become aware of any child protection concerns should continue to follow their school's established safeguarding procedures.
18. Our pupils are facing many challenges when learning remotely, such as distractions when studying online and less regular interaction with teachers and other pupils. Online learning also requires pupils to be self-motivated and have strong time management skills. Consequently, the importance of regular feedback to pupils cannot be overestimated. Many schools are finding creative ways to provide their pupils with feedback while they are learning remotely.
19. As schools and teachers know, numerous studies indicate that feedback is most effective when it is given immediately, rather than a few days, weeks, or months down the line. Giving regular feedback when working remotely can:
  - keep pupils motivated and enthusiastic about their learning;
  - give pupils a sense that work is being looked at, so they keep sharing it;
  - keep channels of communication open so pupils and their families feel part of the school community; and
  - enhance pupil learning allowing schools to provide the best possible education in the circumstances.
20. In the remote and blended learning environment, with the absence or reduction of the usual face to face interaction between teachers and pupils, the importance of being as specific as possible when providing feedback cannot be overestimated. Supplying learners with specific information on what exactly they did well, and what may help develop the work further is vital. If the work is

good teachers should aim to explain why it is good and if it needs improvement to explain exactly what the pupil needs do to improve, with examples or prompts wherever possible.

21. Formative assessment plays a key role in remote learning. It is important that teachers find ways to see what pupils are learning. Many teachers are building formative assessment into their teaching approach through a mixture of quizzes, polls, self-assessments, or asking pupils to film or record themselves explaining a concept or idea. These will help teachers understand how pupils are achieving during remote learning. Hinge-point questions (perhaps in the form of an online survey) that check whether the class is ready to move on are a helpful tool to check current understanding when working online.

Some Ideas for Providing Feedback When Remote Learning

1. **Feedback emails**

This can be done in a number of different ways but is an opportunity to provide pupils with individualized and specific support and feedback. For younger children, parents might email photos of completed work to a designated year group or class email address

2. Comments on photos of pupils' work or on inter-active activities

Parents or the pupil upload photos of their child's home learning for example on Twitter or the SeeSaw App, and teachers respond as soon as they can. This feedback can be learning-focused or more general praise and celebration of achievement.

3. Showcasing pupils' work in a daily video message

This can be done in a number of different ways. Teachers post written whole-class motivational feedback on the previous day or week's work. They can also show examples of good home learning, for example giving children "shout-outs" to praise their work. This also helps to maintain a sense of class community, reminding the children of their classmates' names and faces. It is important for schools to have a clear policy for the use of social media platforms.

4. Online quizzes to give auto-feedback on incorrect answers

There are a number of free quizzing platforms, such as Quizlet and Kahoot that also provide data on pupil responses. This type of low stakes testing provides pupils with opportunities to actively process the information being presented, supports retrieval practice, and can help pupils absorb and remember key information. Auto-feedback can be used to focus on common misconceptions. You set up the quiz to give feedback when a pupil selects an incorrect answer, either to explain the right answer or to prompt the pupil to work out the right answer.

5. Virtual certificates of achievement for pupils who have shown progress each week

These can provide a motivational tool for pupils and incentivise others to do the same. Younger children can be awarded a virtual star of the week certificate. Schools might wish to incentivise participation in for example an optional additional writing activity.

Aguisín 7: Torthaí Shuirbhé an ÚO: Deireadh Fómhair 2021

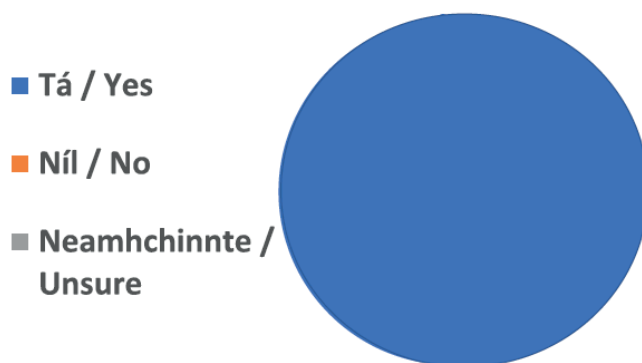

‘Suirbhé ÚO ar thionchar na paindéime COVID ar an Ghaelscolaíocht.’

- **Suirbhé Oscailte: 1 Deireadh Fómhair 2021**
- **Suirbhé Druidte: 11 Deireadh Fómhair 2021**
- **Curtha chuig gach Príomhoide / Ceannaire san earnáil.**
- **Líon na bhFreagraí ar ais: 82%**

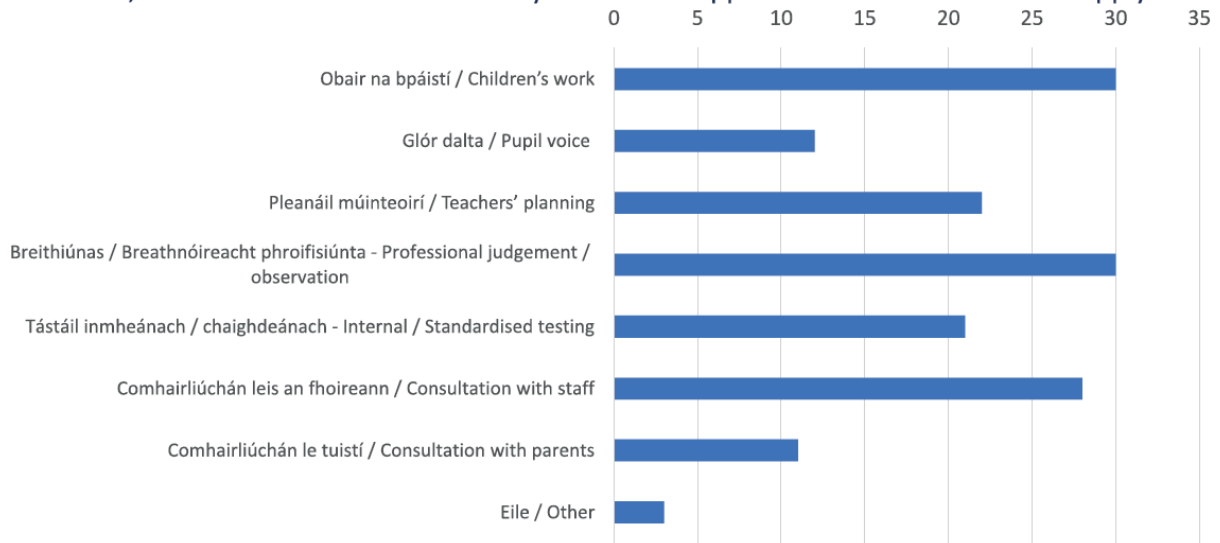
1. An bhfuil fianaise agat go bhfuil dochar déanta do shealbhú Gaeilge bhur ndaltaí de dheasca thionchar na paindéime COVID ar a n-eispéireas tumoideachais?

1. Have you evidence that there has been a detrimental effect on your pupils’ Irish language acquisition due to the impact of the COVID pandemic on their immersion experience?

2. Má roghnaigh tú 'Tá', cad iad na foinsí fianaise a d'úsáid tú chun tacú leis seo? Ticeáil na cinn chuí thíos.

If 'Yes', what sources of evidence have you used to support this? Tick the ones that apply.

3. Má roghnaigh tú 'Eile' sa cheist dheireanach cuir isteach tuilleadh sonraí sa spás thíos le do thoil.

If you selected 'Other' in the last question please feel free to provide further details in the space below.

'Discussions with other Principals.'

'Listening to the pupils converse it is so evident that there has been a detrimental effect on their Irish language skills.'

'There has been untold damage done do our pupils' competency in the language.'

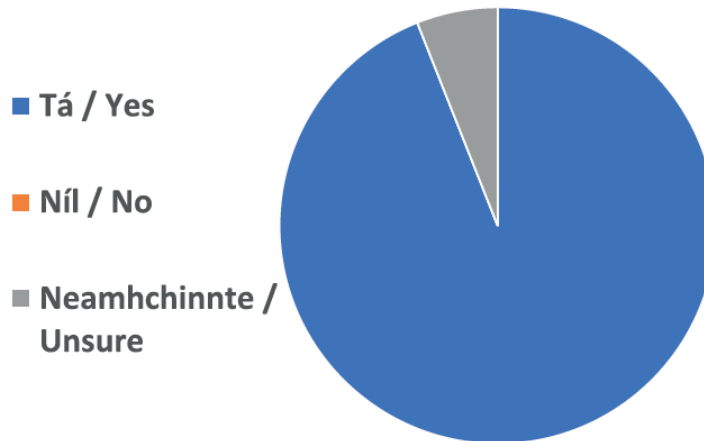
'Discussions with teachers from other schools'

'A greater respect/regard needed for the sector...the work of the staff.'

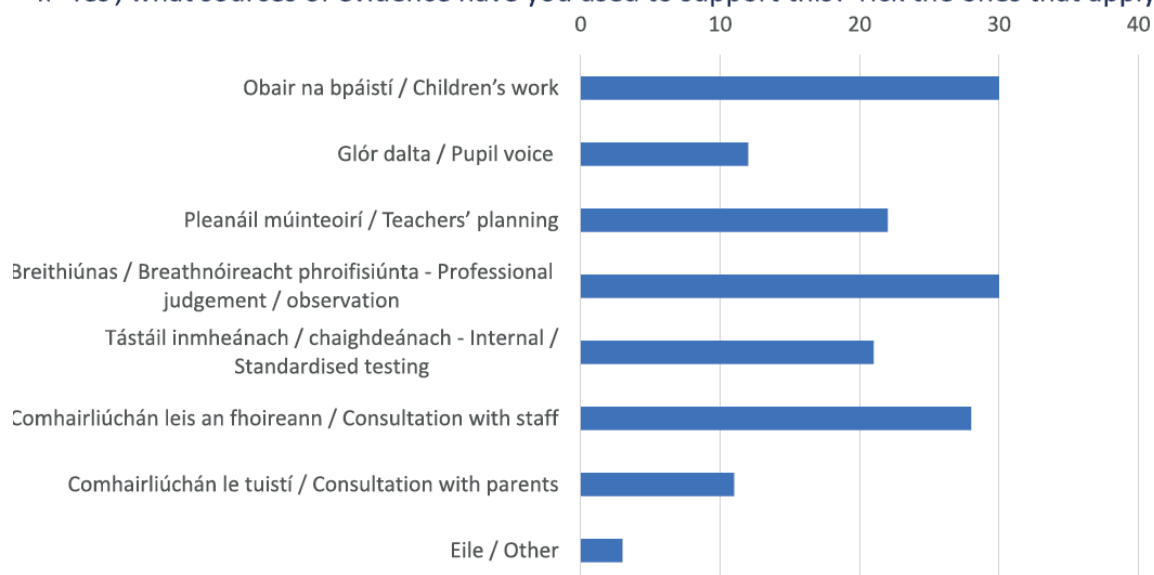
4. An bhfuil fianaise agat go bhfuil dochar déanta d'fhoghlaim /do dhul chun cinn bhur ndaltaí RSO de dheasca thionchar na paindéime COVID ar a n-eispéireas tumoideachais?

Have you evidence that there has been a detrimental effect on your SEN pupils' learning/progress due to the impact of the COVID pandemic on their immersion experience?

5. Má roghnaigh tú 'Tá', cad iad na foinsí fianaise a d'úsáid tú chun tacú leis seo? Ticeáil na cinn chuí thíos.

If 'Yes', what sources of evidence have you used to support this? Tick the ones that apply.

6. Má roghnaigh tú ‘Eile’ sa cheist dheireanach cuir isteach tuilleadh sonraí sa spás thíos le do thoil.

If you selected ‘Other’ in the last question please feel free to provide further details in the space below.

‘We used whole school assessment analysis / tracking.’

‘Discussion with other Principals.’

‘With the ENGAGE Program they don’t get enough. They need more.’

‘The pupils with SEN need daily additional support.’

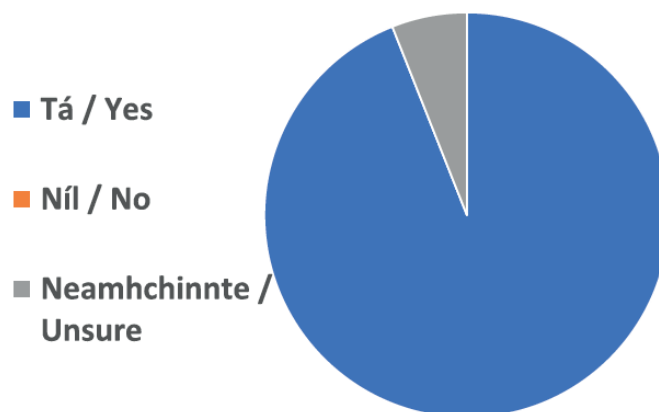
‘We need much more interactive Irish language games focussing on spoken Irish development and Numeracy.’

‘Clear direction from DE in terms of COVID management, curriculum planning and ETI expectation.’

‘They missed out so much because they didn’t all engage fully during remote learning.’

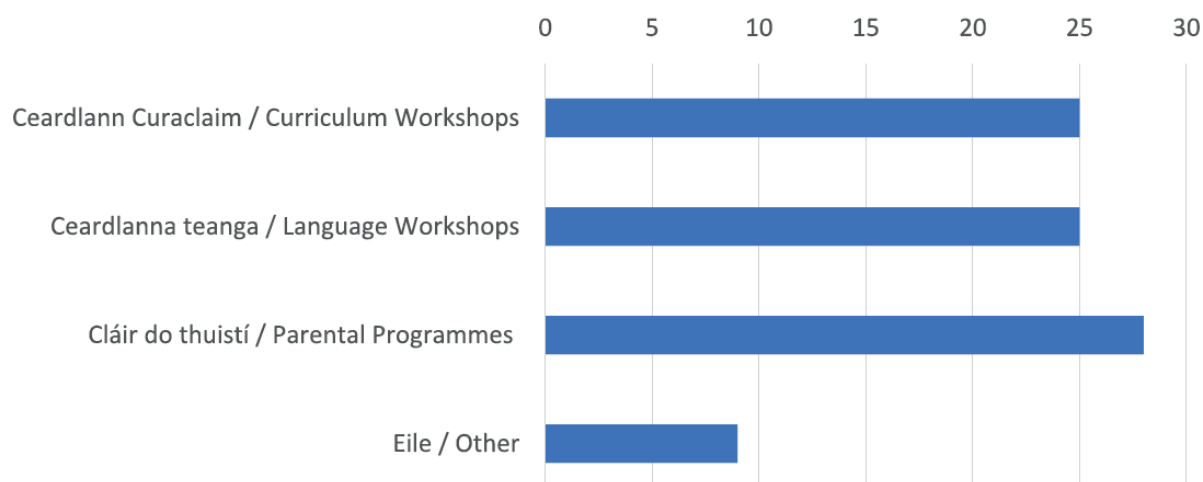
7. An motháíonn tú go raibh tionchar níos mó ar thuistí na hearnála Gaeilge ná ar thuistí na hearnála Béarla de dheasca thionchar na paindéime COVID?

Do you feel that there has been a greater impact on parents in an Irish medium setting, than parents in an English medium setting, as a result of the COVID pandemic?

8. Má roghnaigh tú ‘Mothaím’, cad iad na straitéisí, an síleann tú, a rachfadh i ngleic air seo? Ticeáil na cinn chuí thíos.

If ‘Yes’, what strategies do you think would help address this? Tick the ones that apply.

9. Má roghnaigh tú ‘Eile’ sa cheist dheireanach cuir isteach tuilleadh sonraí sa spás thíos le do thoil.

If you selected ‘Other’ in the last question please feel free to provide further details in the space below.

- ‘We used alot of video resources to support parents and especially parents whose children had SEN. We encouraged these parents to send their pupils to school as often as possible during the second lockdown.’
- ‘Short support videos demonstrating and explaining to parents key fundamental elements of the curriculum.’
- ‘I feel that we need to really sell IM again. A new push..and a new renewed focus on and celebration of IME.’
- ‘We need to provide parents with a package of IM resources which can be used at home.’
- ‘We need to to develop a greater understanding among parents of what thei child’s bilingual journey entails.’
- ‘I feel that some parents have lost their ‘bravery’ regarding IME.’
- ‘We need something to revive parents’ confidence in IME.’

'We need a series of videos on phonics, handwriting etc. to help parents.'

'We need more on-line reading books which parents can use at home.'

'Additional classroom assistants needed to support pupils...and alleviate parents' concerns.'

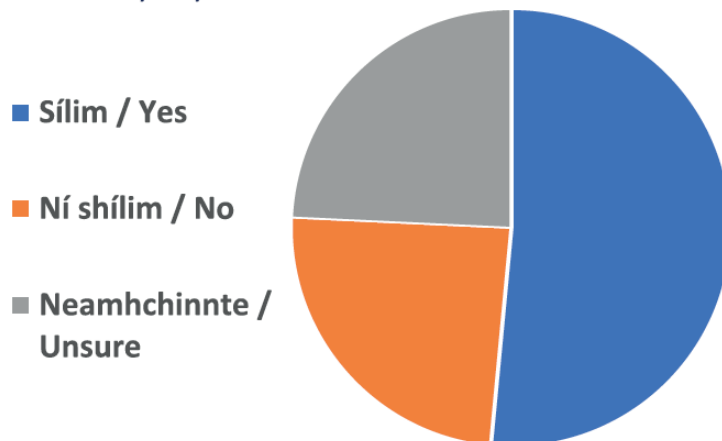
'We employed extra IM staff for focussed learning classes during lockdowns. We are also employing staff now for the same.'

'I am very concerned that excellent resources like 'Féasta Focal' are not available anymore. Our school used this resource daily at school and at home.'

'We need publicity in the wider public around the advantage of bilingualism and IME. In-house publicity strategies and good news stories involving local newspapers and social media.'

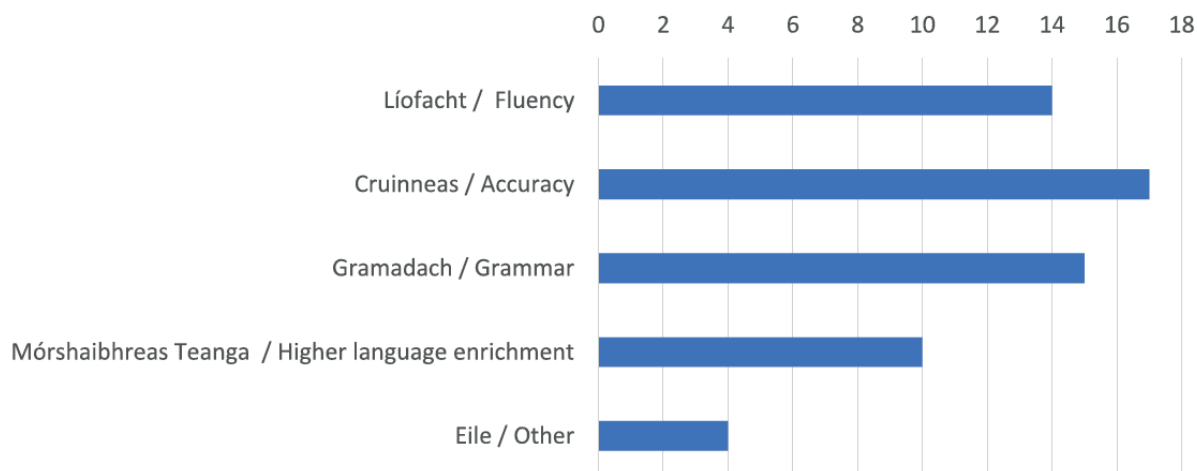
10. Mar gheall ar easpa teagmháil seasmhach 'fíor-ama' i measc comhghleacaithe, de dheasca thionchar na paindéime COVID, an síleann tú go raibh tionchar air seo ar scileanna / ar mhuinín Gaeilge aon bhall foirne?

Do you feel that the lack of consistent 'real time' face-to-face contact amongst colleagues, as a result of the COVID pandemic, has had an impact on the Irish language linguistic skills/confidence of any of your staff?

11. Má roghnaigh tú ‘Sílim’, cad iad na mórthosaíochtaí tacaíochta, i do bharúil?

If ‘Yes’, what do you consider are the priority areas for support?

12. Má roghnaigh tú ‘Eile’ sa cheist dheireanach cuir isteach tuilleadh sonraí sa spás thíos le do thoil.

If you selected ‘Other’ in the last question please feel free to provide further details in the space below.

‘On-line Irish language classes’

‘Main priorities are affording greater opportunities for adult staff members to use their Irish as much as possible in an Irish language environment.’

‘Emphasis on the teaching of precise and specific Irish that is needed for an in-depth understanding of subjects.’

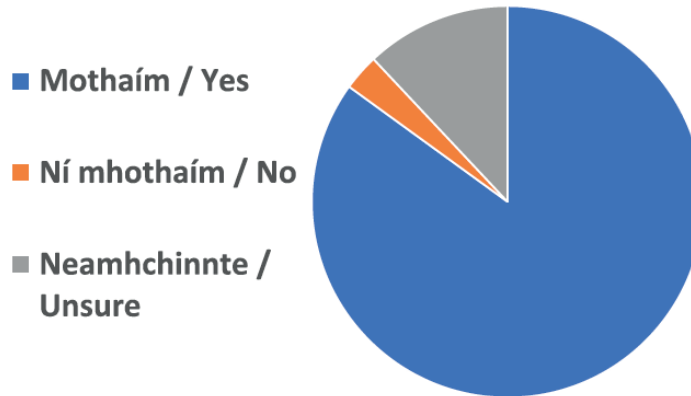
‘Separate lunch times and a lack of space (due to COVID restrictions) to engage with each other has had a detrimental effect on language skills.’

‘Our staff missed out on regular Irish medium contact with the pupils and with the staff.’

‘Online Irish language classes and courses that suit all levels so that every staff member has the opportunity to re-engage and develop skills which regressed during the pandemic.’

13. An mothaíonn tú go raibh tionchar diúltach ar fholláin aon bhall foirne de dheasca thionchar na paindéime COVID?

Do you feel that the well-being of any of your staff has been impacted negatively as a result of the COVID pandemic?

14. Má roghnaigh tú 'Mothaím', cad é atá de dhíth chun tacaíocht a thabhairt do riachtanais fholláine aon bhall foirne, i do bharúil?

If 'Yes', what do you consider is needed to support the well-being needs of any staff members?

'More opportunities to be collaborating with colleagues.'

'Well being days for staff in IM sector.'

'No new sweeping changes brought in....the need for ETI to appreciate what we have been through.'

'A greater respect/regard needed for the sector...the work of the staff.'

'Discounted gym membership'

'Clear direction from DE in terms of COVID management, curriculum planning and ETI expectation.'

'Information sessions for staff'

'Reduction in teachers' duties'

'Increased budget to schools to help deal with supporting staff members...and releasing teachers from class.'

'Too much open access to teachers.'

'Additional classroom assistants needed to support pupils...and reduce in-class pressures on teachers.'

Aguisín 8: Litir Altram maidir leis an *Education Restart Programme*: Meitheamh 2020

25th June 2020

I am writing to you as Chairperson of Altram, the IM Early Years Regional Training and Support organisation, to register my concerns about the impact of Covid 19 on children within IME. I understand that DE, EA and relevant partners are planning the return to the normality of educational provision, through the 'Education Restart' initiative, which overlaps to some degree with, or builds on, issues coming forward from the 'Continuity of Learning' initiative. I appreciate that much of the current energy is focused on the practicalities of timing, numbers and social distancing issues, and that the situation remains fluid.

However, despite the current focus on the practicalities, I presume that the aftermath of Covid 19 on educational achievement is an ever-present concern in the consciousness of policymakers and mitigation measures are being actively explored. In this context, I wish to flag-up significant additional challenges in relation to the IME sector, which I believe must be factored in from an early stage.

I think that it is undeniable that whatever the conscientious and determined efforts of teachers and practitioners, children at all Keystages, in both English-medium and Irish-medium sectors, will have lost out in terms of their education during this period of crisis. In some cases, the severity of the loss, may well be mitigated fairly quickly. For some groups of children, however, there is a very real danger of a significant long-term impact on their achievement. Children with special educational needs and children in areas of social deprivation, are most likely to fall into this category.

Children in IME also fall into this category of additional loss. In particular, those children in the Early Years phases of preschool, Foundation and early Keystage 1 will have been hit most severely by the disruption to normal educational provision.

This reflects two important factors.

Firstly, the majority of children in IME come from English-speaking homes. The Early Years phase is the foundation stone of IME education in terms of language acquisition. Successful language acquisition requires regular, sustained, systematic exposure to the language over extended periods.

The longer and more consistent the exposure, the more embedded the language and the more robust the base. Currently, children in IME early years have suffered a massive impact to their Irish language acquisition. Even with the most optimistic forecast, a return to a learning environment which supports the usual gradual, incremental approach to language acquisition, which is fundamental to children's progress, is unlikely for some time.

Secondly, the challenges of this situation have been further compounded through the lack of opportunities to mitigate them in any significant way through online approaches to addressing them.

A vast range of hardcopy resources, books, online learning packs, educational films and videos, a media service that had the capability to adapt quickly within a short space of time, were crucial in supporting practitioners to address the needs of children within the English-medium sector. Within the IME context, practitioners had to do the best they could within very limited resources, creating many of their own resources themselves on a week by week basis. However, while IME practitioners were able to produce and provide written material to children, their ability to make available even a modicum of oral resources for children and maintain or build on existing language competence at any Keystage, was severely constrained.

In relation to Early Years in particular, it has been impossible to create online anything which duplicates the sustained characteristics of a language immersion pedagogy, in its earliest manifestation. Some degree of damage, above and beyond that sustained by children in English-medium education has been sustained by children in the IME sector as a whole, through the impact of Covid 19, and this needs to be addressed. However, the damage inflicted on IM Early Years is considerable. There is a significant cohort of children whose journey through IME has been compromised from the earliest possible point - those who have had little or no exposure to Irish in pre-pre-school or preschool, those whose emerging Irish-language competence has been called to a premature halt, those whose maturing language competence has, at a crucial point, failed to be consolidated in the usual way.

Language is the engine that drives the curriculum forward and supports and facilitates the provision of productive, enriched learning opportunities. Appropriate language competence on the part of the learner is fundamental in providing the learner with the necessary wherewithal to engage in and maximise the learning opportunities offered.

However, the normal continuum of progress in early language acquisition on which the quality of IME as a whole is predicated, has been severely compromised. I believe that if appropriate measures are not put into place to mitigate this situation, the damage to the educational interests of children in IME could be substantial. Inevitably, these measures

must involve some kind of financial support package. I realise that any financial package is likely to be constrained, but it needs to be realistic in terms of its supposed aim, as well as prioritising allocation of finance to maximise outcomes.

I appreciate that any exploration of the detail of compensatory measures to offset the impact of Covid 19 on education is still in its early stages. However, it is critical that the specific interests of IME are being factored-in, through IME-specific workstreams. It is equally important that the input of practitioners, including those with an established practitioner specialism or experience in IM early years pedagogy, is incorporated within the workstreams, as an integral part of the planning process.

Recommendations:

- 1) That an IME-specific workstream is established within the Education Restart initiative.
- 2) That the IME-specific Education Restart workstream includes a combination of classroom practitioners and Principals.
- 3) That the IME-specific Education Restart workstream includes a representative from the IM Early Years Training and Support organisation Altram.
- 4) That the IME-specific Continuity of Learning workstream includes at least one classroom practitioner and/or a Principal, with an emphasis on Primary.
- 5) That the IME-specific Continuity of Learning workstream includes a representative from the IM Early Years Training and Support organisation Altram.

I would like to make a further point in relation to June 2020 cohort of newly qualified teachers. I refer to those who have taken the PGCE route. Valid concerns are often expressed about how well the PGCE prepares students for a teaching career in Primary education, given the concentration within one year of a course which usually take four years. The challenge is even greater for the IM PGCE, given the substantial additional material to be covered in relation to IM.

It is not unreasonable to suggest some considerable dilution in the intensity with which important areas can be addressed. Unfortunately, the quality of training of the IM current cohort has been even further undermined by the current crisis. It is therefore a further concern that the current challenges in relation the outworkings of the Covid 19 crisis on educational outcomes will be impacted on at some point by the employment of staff whose training has not been completed in the usual way.

Recommendations:

- 1) The current delivery mode for Induction and Beginning teachers needs to be urgently reassessed to mitigate shortcomings in training, for the 2020 cohort in particular, which if it is to be effective, may also require an increased support. staff quota.
- 2) Any compensatory support initiative that involves a drive to recruit additional staff from within the new or recently qualified teacher cohort, must:
  - take cognisance of the fact that a curtailed training experience may impact on the desired outcome,
  - ensure flexibility in how schools can deploy this staff, so that benefits are optimised within the context of individual school needs,
  - fast-forward Recommendation 1.

In conclusion, I wish to say that I am very cognisant of the stresses under educational agencies and personnel have been functioning as they have attempted to reshape the normal configuration of educational provision. I appreciate that education is still confronted with a myriad of complex interrelated issues and challenges, that many people are working conscientiously and frequently beyond the call of duty in attempting to bring us through this crisis, but that many aspects of the way ahead remain unclear. I look forward to a response to the issues that I have raised, in due course.

Aguisín 9: Clár seimineár CnaG

SEIMINEÁIR AR LÍNE

CLÁR

<p>23 FEABHRA</p> <p>Straitéisí CLIL sa tSeomra Ranga Staire ag EC3 Caitlín Ní Ruanaidh, Colaiste Feirste 15:45-16:30</p>	<p>24 FEABHRA</p> <p>Modhanna praiticiúla agus réadúla leis an teicneolaíocht a úsáid in earnáil na Gaelscolaíochta Seamas Mac Eocháidh, Gaelscoil na gCraam 15:45-16:30</p>	<p>1 MÁRTA</p> <p>Cúngú Curaclaim i gComhthéacs Covid? Tosaíochtaí sna Luathbhlianta - Seimineár 1 Áine Andrews, Altram 15:45-16:30</p>	<p>2 MÁRTA</p> <p>Mental Health and Trauma Awareness Úrsula Mackel, Naomh Colm 15:45-16:30</p>	<p>4 MÁRTA</p> <p>Sealbhú agus Coomhnú Teanga: Cur Chuige Praiticiúil le Rampháirtíocht Ghníomhach ar líne a spreagadh ag leibhéal na hIarlbhunscolaíochta Siobhán Ní Siofáin, Scoil Chaimisteach Garbh 19:00-20:00</p>
<p>8 MÁRTA</p> <p>Cúngú Curaclaim i gComhthéacs Covid? Tosaíochtaí sna Luathbhlianta - Seimineár 2 Áine Andrews, Altram 15:45-16:30</p>	<p>9 MÁRTA</p> <p>Saibhrigh agus fairsingigh do chuid Gaeilge don tseomra ranga Seán Mac Corráidh, Colaiste Ollscoile Naomh Mhairé 15:45-16:30</p>	<p>10 MÁRTA</p> <p>An Chianfhoghlaim le Croi - Ag tabhairt faoin tréadchúram le linn na dianghlása Emer Mhac an Fhailí agus Mary Uí Dhaimhín, Colaiste Feirste 15:45-16:30</p>	<p>22 MÁRTA</p> <p>Foclóir.ie agus teanglann.ie: áiseanna úsáideacha don tseomra ranga Pádraig Ó Mianáin 15:45-16:30</p>	<p>24 MÁRTA</p> <p>Mathematical Calculation Strategies Robert Thompson agus Ashleigh Maw, An tÚdaráis Oideachais 15:45-16:30</p>

Le níos mó eolas a fháil déan teagmháil le onigfhearraig@comhairle.org

 Comhairle na Gaelscolaíochta
  @ComhairleNaGS
  @comhairlenags
 www.comhairle.org

ulster.ac.uk